



Brieven en uitboezemingen van den Ouden Heer Smits

<https://hdl.handle.net/1874/236390>

YAK 151

MM13433

14

Vak 151

Vak 151

14

BRIEVEN EN UITBOEZEMINGEN

VAN DEN



OUDEN HEER SMITS.

Vijfde Druk.

14

's GRAVENHAGE.
HENRI J. STEMBERG.
1881.

"I heartily recommend this volume to the public. It is good story-telling all through yet kept rigorously to the truth as known."

G. M. Trevelyan

"A fast moving, eloquent narrative but it never moves so fast as to obscure the depth and variety of the subject. He has done a very difficult thing very well indeed."

C. V. Wedgwood

"Likely to become a standard general history and one through whose portals multitudes of the young are likely to pass, never to forget the experience."

Sir John Squire

"A book which every adult can read with both profit and sober pride. No contemporary writer of popular, layman's history can command so majestic a sweep as Arthur Bryant."

Guy Ramsey

Gedrukt ter Zuid-Holl. Boek- en Handelsdrukkerij te Gravenhage.

VOORREDE VAN DEN EERSTEN DRUK.

Daar ik eigenlijk niets meer te zeggen heb, zet ik mij neder om, — *more majorum*, — de voorrede van mijn boekje te schrijven. Ik wil hiërmede echter niet gezegd hebben, dat het een algemeen gebruik is, om in eene voorrede niets te zeggen: — ik wilde alleen te kennen geven, dat het een »algemeen aangenomen” iets is, eene voorrede te schrijven, — of men er wat in te vertellen heeft of niet, — en men zal mij moeten gelijk geven, als ik beweer, dat een boekdeel, zonder voorrede in de wereld gezonden, er haast even gek uitziet als een mensch, die zonder hoed op het hoofd, uit wandelen gaat.

Alles wat ik voor het oogenblik verkoos mede te deelen, heb ik in mijn boek zelf verteld; dus zou ik eigenlijk nu verlegen moeten wezen met het opstellen dezer voorrede; zulks is echter volstrekt niet het geval. Ik zou, bij voorbeeld, over den aard en de strekking van mijn werk, ik zou over andere briefschrijvers kunnen redeneren, — van den klassieken Cicero, tot aan Madame de Sevigné en de correspondenten in de bus van »*de Tijdspiegel*;" — ik zou ook nederig excuus kunnen maken, dat ik het waagde »deze geringe lettervrucht, enz." in de wereld te zenden, of van »het vereerend verzoek van eenige letterkundige vrienden en bevoegde beoordeelaren gewagen, die mij aangemoedigden hadden, enz." Ik zou vooral eene aandoenlijke aanspraak kunnen rigten aan de heeren recensenten, —

of honderderlei andere dingen vinden, waarmede de voorrede te vullen. —

Van dit alles verkies ik niets te doen: ik zal noch over Cicero, noch over Madame de Sevigné redeneren, omdat ik sedert mijne jeugd de brieven dezer beroemde menschen niet gelezen heb, en niet meer precies weet, wat er in staat. Ik verontschuldigd de uitgave van dit boekje niet, omdat ik ook niemand dwingen kan het te lezen, — en de uitgave eene »zaak" is, die alleen mij en den Uitgever aangaat: — van het »vereerend verzoek van mijne letterkundige vrienden" kan ik, zonder eene onwaarheid te vertellen, niet spreken, — en de heeren recensenten zijn te hardvochtig om zich door eene *captatio benevolentiae* te laten misleiden. Van den aard en de strekking mijner brieven zal ik niets zeggen: omdat hij die ze leest, beide dadelijk ontdekken zal, — en hij, die ze niet leest, heeft er niet mede te maken.

Ik moet echter gul bekennen, dat mijn boek de volgende grove gebreken bezit: men zal er noch staatkundige, noch theologische, noch persoonlijke hatelijkheden in vinden, en het is gedeeltelijk reeds in druk verschenen. Namelijk op de volgende wijze: als mijn kantoorwerk afgeloopen was, ging ik soms zitten en schreef brieven voor het mengewerk van de Arnhemsche Courant: die brieven werden opgenomen en zelfs gelezen, — soms zeer veel gelezen. Dat deed mij genoegen, — en ik begon bij de brieven soms uitboezemingen te voegen.

Eindelijk was ik ontboezemd en uitgeschreven: Het is eene vernederende bekentenis; maar zoo was het, — en ik scheidde er mede uit.

Toen kwam de Uitgever en verzocht mij de stukjes bij elkander te brengen, die te herzien en te ziften enz., en er eenige nieuwe bij te voegen: — en ik voldeed aan zijn verzoek — en dus is het boek langzamerhand gereed geworden om in het publiek te verschijnen.

Het is niet noodig de oude en de nieuwe brieven en uitboezemingen hier of elders aan te wijzen: wil de eene

of andere recensent ze uitzoeken, dan behoeft hij slechts de laatste vijftwintig jaargangen van de Arnheemsche Courant te laten komen en ze door te bladeren; daar al mijne stukken in de laatste drie jaren geschreven zijn zal hij ze zeker onder het aantal vinden.

Voor zoover ik zulks noodig acht heb ik den lezer omtrent mij zelve en mijn boekje ingelicht; het zal mij hoogst aangenaam wezen als laatstgenoemde, — namelijk het boekje, — in staat is hem, die het in handen neemt, al is het ook nog zoo weinig, op een nuttige en aangename wijze te verlichten en te vermaken.

Amsterdam, November 1853.

SMITS.

VOORREDE VAN DEN TWEEDEN DRUK.

Toen ik, met een verligt hart, de laatste proef van den eersten druk van dit boekje aan den uitgever terugzond, dacht ik weinig, dat ik zoo spoedig geroepen zou zijn, om weder proeven te verbeteren van den tweeden druk. Het tegendeel te ondervinden, was mij even streelend als onverwacht. Ik heb deze gelegenheid waargenomen om eenige leemten, die ik in den eersten druk zelf ontdekt, of waarop men mij opmerkzaam had gemaakt, te verbeteren.

10 April 1854.

SMITS.

VOORREDE VAN DEN DERDEN DRUK.

Bij den tweeden druk van dit boekje heb ik getracht de druk- en andere feilen, in de eerste uitgave gebleven, er uit te halen; dit is mij gedeeltelijk gelukt, en ik heb

tot mijn genoegen gezien, dat ze slechts door weinige andere vervangen waren, die ik nu mijn best heb gedaan te verbeteren, terwijl er natuurlijk ook weder nieuwe fouten te corrigeren overblijven voor den vierden druk — als die komt. Zodoende zal dit boekje bij de twintigste editie volmaakt kunnen zijn.

Die zal gepubliceerd worden (tegelijk met de nog ontbrekende organieke wetten) op den 30sten Februarij aanstaande.

1 September 1854

SMITS.

VOORREDE VAN DEN VIERDEN DRUK.

Deze zal bij den vijfden druk worden gevoegd.

Februarij 1867.

SMITS.

BRIEVEN EN UITBOEZEMINGEN VAN DEN OUDEN HEER SMITS.

I.

EENE KLEINE UITWEIDING OVER EENE DISSERTATIE.

Aan zijn oudsten Zoon.

BESTE JONGEN !

Het doet mij veel genoegen te vernemen, dat gij met zooveel succes gepromoveerd zijt, en dat gij eindelijk het onwaardeerbaar voorregt hebt verkregen, het *Mr.* voor uw naam te zetten. Daar het verkrijgen van dien titel u zooveel moeite en *mij* zooveel geld heeft gekost, moeten wij beiden ons verheugen, niet tevergeefs gewerkt te hebben; dat doe ik dus met u van ganscher harte en ben u zeer dankbaar voor den fraai ingebonden afdruk uwer dissertatie, dien ik verleden week per diligence ontving. Daar ik geen woord Latijn versta (gelijk u bekend is, mijn zoon!) kan ik niets van den indruk vertellen, dien de inhoud van het boekje op mijn vaderlijk hart heeft gemaakt. Zoo echter al de dingen, die cursijf gedrukt zijn, en aan den voet van de pagina's staan, aanhalingen verbeelden,

Smits brieven.

dan is het boekje vol geleerdheid, — van anderen name-
lijk, niet van u zelveu, — en dat bewijst voor uwe be-
scheidenheid, zoo niet voor uwe kennis. Ook doet het mij
genoegen, uit de menigte Grieksche letters, die ik er in
gezien heb, te ontdekken, dat gij die taal nog niet hebt
vergeten, hoewel »een regtsgeleerde hoegenaamd geen
Grieksch noodig heeft,” zoo als gij zelf zegt, en vele
anderen dagelijks door hunne onbekendheid met die taal
trachten te bewijzen.

De overige dissertaties, welke met den afdruk voor mij
aankwamen, en die mij f 1.35 $\frac{1}{2}$ cents aan port kosten,
heb ik volgens het in uw brief liggend lijstje, rondgezonden,
met kaartjes, die ik, op uw verzoek, heb doen lithogra-
phiëren met het *Mr.* voor uw naam: — dat heeft weder
 f 2.50 gekost.

Daarentegen heb ik, in den loop van de week, ook
ontelbare kaartjes terug ontvangen, die tot uwe dispositie
liggen en enkele bezoeken van oude vrienden; — onder an-
deren van den kantonregter. Gij weet hoeveel prijs ik op
zijn oordeel stel, en ik vroeg hem dus dadelijk, wat zijne
meening was, van uwe dissertatie? Het speet mij te moe-
ten hooren, dat hij die nog niet uitgelezen had; maar uit
zijne verklaring, »dat het boekje er nog al goed uitzag,
voor zoover het hem reeds bekend was,” eene verklaring,
die sedert dien dag allen hebben afgelegd, die ik het hart
heb gehad, om daarnaar te vragen, schepte ik moed en
ging gisteren bij hem, in de hoop, dat hij het nu eindelijk
zou uitgelezen hebben. Dat was echter niet het geval,
want ik vond het boekje, met stof bedekt en onopenge-
smeden, op de kleine tafel bij het venster, in zijne stu-
deerkamer liggen; ditmaal verzekerde hij mij echter, »dat
het er zelfs *zeer* goed uitzag!” Ik verklaarde daartegen,
dat *mijn* afdruk er nog veel beter uitzag, zoo prachtig
ingebonden en verguld op snee, en toen zijn wij aan het
praten geraakt over het budget enz., en hebben u en uwe
dissertatie verder vergeten. Nog een enkel woord over het
boekje. Het is aan mij opgedragen, — zoo als gij mij

vertelt, — »volgens het aloude gebruik, dat in overeenstemming is, enz.» — Mijn lieve zoon, het is een dwaas gebruik, al is het nog zoo oud, om iemand een boek op te dragen, dat hij niet lezen kan; het heeft veel van eene *persiflage*; overigens behoeft een vader geene *dergelijke* openbare bewijzen van hulde van zijn zoon te ontvangen, en ik ben u dus voor die opdracht volstrekt niet dankbaar.

Voor het geld om uwe *beeren*, gelijk gij ze noemt, af te doen, kunt gij op mij trekken; ik heb er niets op aan te merken; alleen dunkt me, dat de onkosten uwer promotie-partij enorm zijn; en gij hebt gelijk met te veronderstellen, dat men u *leelijk afgeziet* heeft: gij beklaagt u zelve als ten dien opzichte *een slagtoffer* der omstandigheden, ik verbeeld mij echter, dat *ik* het wezenlijke slagtoffer ben; *gij* niet; want gij verzekert mij, dat gij *ontzettend veel plezier* voor *mijn* geld hebt gehad. Uw neef echter, de notaris, vertelt aan den een en ander, dat gij reeds met de soep van de tafel zijt verdwenen. In dat geval, hebt gij de soep gemist van al de toasten, die men op u ingesteld zal hebben, en ik wensch u er geluk mede!

Er moet nog aan een geschenk gedacht worden voor den professor, die uwe dissertatie heeft nagezien, en gij zijt zoo goed *mij* daarover te raadplegen; — als ik dat geschenk betaal, dunkt mij, dat het al wél is; het denken enz. blijve voor uwe rekening. Eéne gedachte is slechts bij mij opgekomen, terwijl ik al het onnoodige geld optelde, dat uwe inwijding in den geleerden stand heeft gekost, namelijk die, dat hoewel ik het betalen kan, zonder mij zeer in mijne uitgaven te moeten bekrimpen, er toch eene groote som op eene bespottelijke wijze verspild is, voor welke èn gij èn anderen veel meer en redelijker genot hadden kunnen hebben.

Dit is misschien eene dwaling van uw ouden, onnoozelen vader, maar ik kan het niet helpen, en verblijf toch, in afwachting van spoedig een wissel, door u op mij afgegeven, te zien opdagen,

Uw liefhebbende vader.

P, S. Ik moet nog een enkel woordje hierbij voegen : laat toch de eeuwige herhaling van »ploert" en »ploertelij" en »ploertendom," waarmede uwe brieven opgevuld zijn ; het verveelt mij nu, daar gij geen student meer zijt. Overigens weet gij volstrekt niet, wat echte »ploerten" zijn. Misschien zal ik het u eens nader uitleggen. — Mijne kiespijn is beter.

II.

OVER HET ONDERSCHIED TUSSEN DEN MENSCH EN DEN PL—T.

Aan zijn oudsten Zoon.

BESTE JONGEN!

Ik heb u in mijn vorigen brief beknord, omdat gij nu nog steeds, hoewel gij niet meer student zijt, over de zoogenaamde *ploerten* in de wereld klaagt, waarvan gij overigens niets weet, zoo als ik gezegd heb, en ik heb u daarbij verteld, dat ik lust gevoelde u het een en ander over *echte* ploerten te zeggen. Gij hebt dat gezegde, dat ik zoo maar losweg neêrzette, in goeden ernst opgenomen en — volstrekt niet begrepen. Gij schijnt u te verbeelden dat ik mij voorgenomen heb over iedereen en alles te spotten, en om mijn zoon, die, hoewel hij Mr. in de regten is, toch niets meer dan een leerjongen in de maatschappelijke wereld mag genoemd worden, tot een nuttig lid der zamenleving te vormen, door met hem over zijne medemenschen te lagchen! Ik zie mij dus genoodzaakt mijne ware bedoeling wat nader toe te lichten, — wat ik nu voornemens ben te doen. Het komt mij voor, dat de mensch als *mensch*, altijd te eerbiedigen is, en dat het dus noch mij, noch een ander, fraai zou staan, om altijd, of ooit er over te spotten, maar tevens ben ik overtuigd, dat

bijna ieder *mensch* een »*Doppeltgänger*” heeft, die, haast zonder uitzondering, iets belagchelijks en ongerijmds over zich heeft, dat stof tot ergernis of spot verschaft. Ware ik een geleerde, dan zou ik u welligt kunnen bewijzen, dat de ouden, of de middeleeuwschen, of iemand anders, reeds lang geleden, dit bewezen hebben, en ik zou ook van het menschelijke *dualisme* praten, waarvan ik wel eens gehoord heb; — daar ik echter geen geleerde ben, moet ik trachten op mijne eigene onnoozele wijze mijne meening te zeggen, zonder eenige klassieke autoriteiten in te roepen.

Ik neem dus aan, dat de mensch niet *éene ikheid* in zich bevat: maar *twee*. En deze twee wezens zijn geheel van elkander onafhankelijk, of liever, staan tot elkander in dezelfde betrekking als wijlen de Siameesche tweelingen, zij kunnen afzonderlijke willen en neigingen hebben, maar zitten toch zoodanig aan elkander vastgegroeid, dat de één den anderen altijd, met of tegen zijn zin, medesleept.

De eene *ikheid* is de *mensch*, zoo als God hem geschapen en de natuur hem ontwikkeld heeft; de andere is de *ploert*, zooals de maatschappij hem mismaakt en de wereld hem verknoeid heeft. Terwijl ik dus den *mensch* eerbiedig, lach ik met den *ploert*; en den strijd tusschen de beide *ikheden*, den *goddelijken* MENSCH en den *maatschappelijken* PLOERT waar te nemen, is, naar mij dunkt, even leerzaam als onderhoudend. En die strijd is eindeloos en algemeen, en gij kunt wel nagaan, dat het van geen gering belang is, aan welke zijde de overwinning blijft; want iedere keer dat de *ploert* zegeviert, lijdt de *mensch* eene nederlaag, en met den mensch, al wat edel en verheven in onzen aard is. Zoo gij dit niet begrijpt of gelooft, wees zoo goed in uw eigen hart te zien en met opregtheid een onderzoek daarnaar te doen. Vergun mij ook de waarheid mijner stelling aan u zelve te bewijzen; laat mij, gelijk een tweede Brutus, mijn eigen zoon opofferen, zoo niet voor zijn vaderland, voor zijn eigen best.

Eergisteren ontving ik een brief van uw oom Smits, den tabaksverkooper, die mij onder anderen schreef: »Verleden

Zaterdag hadden wij uw zoon Willem ten eten gevraagd; het was ons plan met hem des avonds naar het concert te gaan; maar 's morgens vroeg heeft hij ons laten afzeggen, omdat hij op het *diner* gevraagd was bij den baron van Hoogenhuis, waar men op hem rekende om eene opengevallen plaats te bezetten. 's Avonds hebben wij hem in de verte gezien op het concert, met de familie; hij scheen het zeer druk te hebben met freule de Champignon en heeft ons niet opgemerkt, of niet willen opmerken," enz.

Mijn beste jongen! dit heeft mij zeer geërgerd; ik heb duidelijk daaruit begrepen, hoe, bij deze gelegenheid, in u de ploert den mensch heeft overwonnen; laat het u eene les wezen voor de toekomst! Gij ontkent dit misschien? Kom, ga de zaak maar met mij na, en belijd uw onregt: besef, dat gij, de ploertenhater, ook in sommige opzichten, zelf tot het verachtelijke ras behoort.

Gij waart gevraagd bij uw eigen oom, bij mijn broeder, die zich met uwe tante en uwe nichtjes verheugd hadden, u bij zich te zien. Ik kan zelf wel nagaan, hoe tante den geheelen morgen in de keuken was, om de eene of andere lekkernij voor mijnheer den advocaat te bereiden; hoe uwe nichtjes, — en Bartje is een allerliefst meisje, — er over getobd hadden, welke japonnen en strikken zij ter uwer eer voor den dag zouden halen; hoe zelfs oom met de gedachte verzoend was geraakt, om vroeger dan gewoonlijk zijne zaken te laten, ten einde met u allen naar het concert te gaan, in één woord, hoe men zich een klein familie-feest voorgesteld had, van hetwelk gij de hoofdpersoon zoudt wezen. — En wat is er gebeurt? Gij wordt uitgenoodigd om een ledige stoel te bezetten aan de hoogadellijke tafel; men vraagt u niet om uwentwil, maar om de symmetrie van de tafel te behouden; gij wordt verzocht, niet om eene eerste rol te spelen, maar, om zoo te zeggen, de kaarsen te snuiten op het tooneel; en gij, mijn jongen, in plaats van met beleefdheid voor die eer te bedanken, gij zijt dadelijk daartoe gereed; ik zeg dadelijk, maar dit wil ik niet hopen; het zal u toch een inwendigen strijd gekost hebben, eer gij

daartoe zijt gekomen, om oom af te zeggen. De mensch en de ploert in u hebben zeker met elkander geworsteld, en de ploert heeft eene overwinning behaald, die schitterend mogt genoemd worden, toen gij 'savonds, de eenvoudige goede menschen verloochendet, om uw hof te maken aan de lieve freule, die toch, onder ons gezegd, geene vergelijking kan doorstaan met uw nichtje Bartje, noch wat uiterlijke, noch wat innerlijke bekoorlijkheden betreft. Zelfs ten aanzien van de afkomst, is het verschil niet zoo groot als gij meent: de Champignons zijn pas voor tien jaren van adel geworden, zij heetten vroeger Pilze en zijn van Duitsche afkomst, terwijl de Smitsen, Smitsen zijn gebleven en ik hoop, dat zij niet van naam veranderen zullen. Toen gij nu dien avond naar uwe kamer teruggekeerd waart, stel ik mij voor, dat gij nog eens, eer gij uw beste plunje aflegdet, in den spiegel gekeken hebt, en hoe eene inwendige stem, den mensch toebehoorende, u toeriep, dat een ploert u uit het glas toelonkte, en zoo dat toen niet gebeurd is, hoop ik u nu overtuigd te hebben, dat het wel had moeten gebeuren, indien gij niet te zeer met den ploert waart ingenomen geweest, om op den mensch te letten.

Dat ik nu met den ploert niet ingenomen ben, begrijpt gij wel; dat ik over hem spot, in welke gedaante hij zich vertoone, zooveel ik verkies, zult gij mij niet euvel duiden, daar ik den mensch in u en in anderen niet minder daarom vereer; — en thans dat ik hopen durf, mij verstaanbaar te hebben uitgedrukt, in het onderscheid door mij tusschen den mensch en den ploert gemaakt, in welke gestalte deze laatste ook optrede, moet ik voor heden eindigen met de verzekering, dat ik blijf

Uw toegenegen Vader.

III.

OVER DE ZOOGENAAMDE »NIEUWBAKKEN” ARISTOKRATEN.

Aan zijn oudsten Zoon.

MIJN LIEVE JONGEN!

Het heeft lang geduurd sedert ik u geschreven heb; de reden van mijn stilzwijgen is echter eenvoudig, dat ik een *echte*, oude Nederlander ben; d. i. iemand die met goede voornemens steeds bezielde is, maar die zoo lang mogelijk met de uitvoering er van wacht. Waarlijk, ik heb mij dikwijls verbeeld, dat ons volkskarakter zeer in overeenstemming is met de geographische ligging van ons landje, halfweg tusschen Engeland en Duitschland. Zonder door te drijven en alles stoutweg te ondernemen gelijk de Engelschman, is toch de Hollander oneindig praktischer dan de Duitscher. De Engelschman zal den nek wagen om op zijn levensweg over de beek te springen, langs welker oevers de Nederlander geduldig voortwandelt, tot hij aan de veilige brug komt; terwijl de Duitscher zich nederzet aan den rand van het water en over de beste wijze, om er overheen te komen theoriën maakt, totdat de loop van het water verandert en zijne kostelijke theoriën hem niet meer helpen. De Engelschman is een geboren aristokraat; de Duitscher is tot dusver de aanbieder *par excellence* der

aristokratie; maar de Hollander is altijd geweest, en blijft, de degelijke, goede, eenvoudige burgerman.

Het is aangaande dit laatste punt, dat ik u heden wenschte te onderhouden; voornamelijk daar ik begriip uit uwe intimiteit met de Champignons, dat gij, zooals men zegt, »onder den adel verzeild zijt geraakt.» Vooraf moet ik u echter verklaren, dat ik niets hoegenaamd tegen den adel zelve in te brengen heb, en dat ik het even bespottelijk vind in een burgerman altijd over eene geheele, afzonderlijke klasse uit te varen, die hij zelf als zoodanig heeft erkend, als ik het verachtelijk noem, wanneer zich een edelman alleen op zijne afkomst beroemt, en zijne zelfverloochening zoover drijft, dat hij er zich in schikken kan, om op den roem zijner voorouders te teren en zelf eene nul in de maatschappij te blijven. Vergun mij dus, mijn beste jongen, u te verzekeren, dat ik alleen wil spreken over den omgang met aristokratische *ploerten*, die tot mijn verdriet hoe langer hoe talrijker worden, en die ik onder al de *genera* van het ploertendom, zooals ik het onlangs beschreef, voor het verachtelijkste houd.

Er is een groot verschil tusschen den toestand en den aard van een aristokratischen ploert bij ons en bij onze bureu. Een aristokratische ploert is in Engeland te huis; hij is door de constitutie erkend; hij geniet zekere voorregten; men huldigt in hem den erfelijken wetgever, den man, wiens woord van eer voor het geregt even zwaar weegt als de eed van den eenvoudigen burger; men eerbiedigt in hem den vertegenwoordiger van de hoogste eereambten en van het grootste aanzien; hij is eene vergulde pop, die het volk zelf heeft helpen oprigten en die het nu nog, hoewel overtuigd van zijne eigene dwaasheid, zorgvuldig in stand houdt en bewaakt. In Duitschland daarentegen, is de aristokraat het overgebleven spook uit de middeuewen, voor hetwelk men steeds met angst en schrik vervuld is geweest; men eerbiedigt dáár niet den bezitter van zekere voorregten; maar men vreest nog den dwingeland; — het is niet heel lang geleden, dat een adellijke, in

Duitschland, elken burger tegen betaling eener zeer geringe geldboete feitelijk mishandelen mogt, terwijl eene zware straf den burger wachtte, die zich aan den edelman vergreep. Eerst onlangs werd eene bepaling van het oud Pruisisch regt afgeschaft, waardoor er tusschen een edelman en eene burgervrouw geen wettig huwelijk kon bestaan. Hoe anders is dit alles in Nederland! Wat heeft de edelman meer dan zijn titel, om hem van den burger te onderscheiden? Niets. En zijn wij Nederlanders niet altijd trotscher geweest op onze groote burgers, dan op onzen kleinen adel? Mijn beste jongen, »sla de geschiedrollen na," en gij zult vinden, dat juist toen onze burgers de meeste magt bezaten en onze adel het minst in te brengen had, onze Staat het meest bloeide. Mij dunkt, dat niemand dit zal tegenspreken, en ik ben overtuigd, dat de aard van ons volk dit medebrengt, dat wij eigenlijk burgers zijn en burgers moeten blijven, en dat wij niet noodig hebben oude baronnen blindelings te aanbidden, en vooral niet om nieuwe ridders en jonkheeren te scheppen, ten einde den glans of roem van ons volk te verhoogen. Denk echter niet, zooals ik gezegd heb, dat ik den adel vertrappen wil: volstrekt niet; daaronder vindt men nu de getitelde vertegenwoordigers van vroegere geslachten, die voor het vaderland goed en bloed veil hadden, en als zij zich geen dwaze *airs* geven, kan ik geene reden vinden, om iets tegen hen in te brengen; wat echter den nieuwbakken adel betreft, het is te gek om daarvan te spreken; het zijn de vleermuizen der Nederlandsche maatschappij, — noch wezenlijke adellijken, noch goede burgers, — ongelukkige slagtoffers eener dwaze eerzucht en eener belagchelijke ijdelheid.

Het is dus meestal onder dezen, dat de aristokratische ploert het weelderigst opschiet, en als gij maar den ouden Champignon gadeslaat, moet gij mij dit toestemmen. Zelf een man van lage afkomst, heeft hij door vlijt en ijver een groot vermogen bijeengebragt; hij is gelukkig getrouwd, hij heeft voorspoedige kinderen; hij kon een achtenswaar-

dig en gezien burgerman wezen, en in plaats daarvan, wat is hij nu?

Hij heeft zijne zaken verlaten, omdat het voornamer is *niets* te doen, dan een gedeelte van den dag op een kantoor door te brengen. Hij is echter geen man van studie, of wetenschappelijke vorming; hij is zonder eenige beschavende liefhebberij; — hij verveelt zich. Maar »*Es muss das Herz an etwas hangen,*» en zijn adel, *faute de mieux*, is het stokpaardje geworden van Jhr. Pieter Champignon, geboren Pilze, Zijn nieuw wapen is in verbazingwekkende grootte op al zijne rijtuigen geschilderd, zelfs op den ezelwagen zijner kleine kinderen; aan zijn vinger prijkt een kolossale zegelring; er is geen stuk zilver in huis, tot aan de paplepels toe, of het adellijke wapen der Champignons is er op gegrift. Zijne kinderen heetten Ottocar en Kuningonde en Willebrord en Ulrica, en ik weet niet hoe meer; zich zelve beschouwt hij als den stichter van een heldenstam; hij gevoelt dus ook den hoogsten eerbied voor zich zelve; hij huivert over zijne eigene vermetelheid, als hij zich 's morgens onder het scheren bij den neus neemt. De zwaarste slag, die hem ooit getroffen heeft, scheen hem het afschaffen der ridderschap, in welke hij pas opgenomen was; hij weet van politiek niets meer dan van litteratuur, en toch verklaart hij, dat hij altijd »een echt conservatief geweest is en blijven zal, even als zijne voorouders.»

Het was het zaligste oogenblik van zijn leven, toen de half-kindsche baron van Hoogenhuis, hem ernstig vroeg: »of hij afstamde van de vroeger vorstelijke familie der Paddestoelen?»

In den omgang is Champignon een onverdragelijk wezen; enkel en alleen, omdat hij nooit op zijn gemak is. In de Societeit ziet men hem dagelijks zijn hof maken aan alles wat voornaam en hooggeplaatst is; daarvoor staat hij te buigen en te glimlagchen en te kwezelen op eene aandoenlijke wijze. Hij krijgt hartkloppingen als er een groot *diner* is en men hem niet bij tijds uitnoodigt; als hij in het geheel niet verzocht wordt, kan hij 's nachts niet slapen

en brutaliseert zijn huisgezin en zijne dienstboden op een erge manier. In zulke oogenblikken heeft hij bijna berouw, dat hij zich van adel heeft laten maken; maar hij troost zich als de knecht hem een brief binnen brengt, en hij het »Hoogwelgeboren Heer" op het adres ziet.

Onverdragelijk is echter Champignon als hij zich verwaardigt zijne familie en oude handelsvrienden te bezoeken. Hij is bij hen evenmin op zijn gemak als bij de hoogadellijke heeren, die hij altijd achterna loopt. Er is een kloof geopend tusschen hem en zijne vroegere makkers; de herinnering aan vroegere dagen, toen zij zijns gelijken waren, benaauwt hem; hij weet, dat men over zijn jonkheerschap in het geheim spot: men houdt hem voor trotsch en verwaand, en hij geeft zich alle moeite om het tegendeel te schijnen; maar het gaat niet! Elk oogenblik verraadt hij zijne vooringenomenheid met zijn nieuwen stand en zijne nieuwe kennissen. Hij spreekt van de grootste heeren van de stad en van den omtrek, die hem even ver beneden zich rekenen, als hij zelf zijne oude kameraden onder zijne minderen telt, alsof deze voorname personaadjes zijne grootste vertrouwelingen waren; hij brengt hunne woorden en gevoelens overal te pas, en voert hen sprekende in, zelfs bij de nietigste zaken. Hij zal b. v. zeggen: »Het is toch zacht weér van daag; ik heb straks X. ontmoet," (die X. nu is misschien de president van het hof, of de gouverneur der provincie, of de kommanderende generaal, of zoo iets), »en die zei tegen mij: »zoo, Champignon, wat is het warm!" " En Champignon, kijkt rond om te zien welken indruk de woorden van den grooten man op zijne nederige toehoorders gemaakt hebben, en of zij beseffen op welken intiemen voet hij met hem staat, daar hij zoo maar, zonder eenigen titel, of zelfs zonder het »mijnheer" van hem durft te spreken, en ook kortaf door den grooten man »Champignon" genoemd is, eene vrijheid die ik noch u, noch een ander, van geen zeer hoogen stand zou aanraden. Na den adel aanbidt hij de ridderkruisen. Ik heb hem hooren zeggen, dat hij wel

f 20,000 over zou hebben voor het lintje van den Nederlandschen Leeuw, en hij houdt het al voor eene groote onregtvaardigheid, dat hij het nog niet gekregen heeft, hoewel hij altijd volhoudt, dat het *hem* niet schelen kan, zoodra hij den naam van een nieuwen ridder in de courant vermeld ziet. »Het staat zoo fatsoenlijk» zegt hij, »vooral op reis!» De hemel beware mij echter, en u ook, mijn kind, voor eene fatsoenlijkheid, die door een koninklijk, of ander besluit, ons verleend wordt, en die zich doet kennen door het dragen van een lapje lint!

Maar mijn brief dreigt reeds te lang te worden; ik ben ook door den rijkdom van mijn onderwerp overstelpt met stof; ik moet echter tot den volgenden keer het nadere uitstellen, alleen hierbijvoegende, dat gij er aan denken moet den heer Champignon als *mensch* niet te verachten omdat hij als *ploert* zich bespottelijk maakt, want hij is een goed-aardige vent; het geld, dat hij zuur verdiend heeft, besteedt hij volgaarne om anderen te helpen; hij is een liefderijk vader en een gemakkelijk meester; maar als aristokratische *ploert* behoort hij tot de vervelendste der stervelingen, en herinnert mij daarbij altijd aan de meermin van den dichter: — van boven schoon en heerlijk, maar te vergeefs strevende, om den leelijken vischstaart te verbergen.

Ik ben uw liefhebbende vader, enz.

IV.

OVER DEN BURGERLIJKEN PARVENU.

Aan zijn oudsten Zoon.

BESTE JONGEN!

Ik heb u in mijn laatsten brief een nieuwbakken aristokratischen *parvenu* beschreven; ik gevoel lust u heden eene schriftelijke teekening te maken van een burgerlijken *parvenu*, eene soort van *pendant* van vriend Champignon; — wees echter voorzigtig en houd mijne brieven geheim!

Eene echte en beste type van den *parvenu* is toch onze kennis Janssen, de schatrijke eigenaar van het groote huis, eventjes buiten zekere poort van zekere stad, die gij wel kent. Even als Champignon, is Janssen met niets begonnen, en heeft als apotheker en drogist, in den loop van een twintigtal jaren, zooveel geld bijeengebragt, dat hij nu als landeigenaar en rijk kapitalist, voor niemand behoeft onder te doen. Het is een fraai gezicht, hem te aanschouwen, als hij in de Societeit komt en, den hoed op het hoofd, met trotsche blikken rondziet, met de ééne hand steeds in den broekzak zijn geld rammelende, alsof hij zeggen wilde: »Indien het mij behaagde, kon ik ulieden allen te zamen koopen en verkoopen!» Hij roemt ook steeds tegen iedereen *zijne* landerijen, *zijne* paarden, *zijne* wagens, — alles wat

hem toebehoort, en hij eindigt altijd zijne redevoeringen met de verklaring: »Maar ik, mijnheer, ben niet trotsch, ik ben een eenvoudig burgerman en hoop zulks te blijven: en ik geef niet zóóveel,» — met een verachtelijke beweging, »om de grooten of den adel!» — Hij zou er best bij kunnen voegen: — »of om iemand anders ter wereld, dan mij zelven.» Hij is echter slim genoeg, dit niet te zeggen, hoewel zijne *airs* zulks twintigmaal op den dag ver-raden.

Even als Champignon verklaart, dat hij »een behoudsman» is, kondigt zich Janssen overal aan, als »een man van den vooruitgang» die er goed en bloed aan zou wagen om »de goede zaak» te bevorderen; om welke reden hij zich steeds moeite geeft lid van de Provinciale Staten te worden, waar hij zijn hart zou kunnen luchten tegen de Aristokraten,» onder welke benaming, hij alle fatsoenlijke lieden begrijpt. Hij gelooft ook het best te bewijzen hoe opregt »liberaal» hij is, door zonder onderscheid op iedereen te schelden, die niet tot zijne partij behoort. De kleinste zaken, die hoegenaamd niets te beteekenen hebben, veroorzaken bij hem vlagen van zulke hevige vaderlandsliefde, dat hij in dergelijke oogenblikken waarlijk een verheven schouwspel oplevert voor diegenen, welke gelegenheid hebben hem te zien. Onlangs was hij woedend, dat de baron X zijn zoon had doen benoemen tot surnumerair bij de posterijen, waarbij, zoo als men weet, als in eene soort van fatsoenlijk weeshuis, al diegenen, welke van verstand en middelen ontbloot zijn, opgenomen worden. Als hij in de Tweede Kamer gezeten had, zou hij den minister daarover geïnterpelleerd hebben; zulke misbruiken zouden door hem niet door de vingers worden gezien, enz., en toen zijn eigen zoon tot ontvanger hier ter stede benoemd werd, beschouwde hij zulks als eene groote overwinning op de »behoudsmannen» en, in zijn hart, als eene welverdiende hulde door den minister aan hem zelven bewezen,

Als gij bij hem komt, staat gij verbaasd over den rijkdom, die in zijn huis in meubels, sieraden en tapijten

aan den dag gelegd is. Gij zijt niet minder verrast door het gebrek aan goeden smaak, dat overal doorstraalt; want de goede smaak, mijn zoon, is eene eigenschap, die de *parvenu* niet koopen kan, — een gebrek, dat hem altijd kenmerkt; Goede schilderijen, standbeelden of boeken ziet men bij hem niet; hij begrijpt ook volstrekt niet »waartoe zoo iets dient,» zegt hij, en het was alleen toen hij vernam, dat de baron X eene piano voor zijne dochter gekocht had, die hem acht honderd gulden kostte, dat hij voor de zijne er een kocht voor duizend, ofschoon het arme meisje hoegenaamd geen gehoor heeft, of eenigen lust om muziek te leeren. Hij verlangt ook niet »dat malle gerammel» in zijn huis te hooren; als gij echter bij hem zit en de piano bewondert, zegt hij: »Ja, het is nog al een mooi stuk; het heeft ook een aardig sommetje gekost; vrij wat meer dan de prul, die X aan zijn freuletje gegeven heeft!» En hij is overtuigd, dat gij u met hem er over verheugt. Zijne ekwipaadjes en livereijen zijn de bontste en rijkste uit de stad; maar leveren tevens de wonderbaarlijkste ongerijmdheden van kleuren en vormen op. Er is altijd iets eigenaardigs in deze prachtvertooningen van den burgerlijken *parvenu*, waardoor ze steeds te herkennen zijn.

Eene wonderlijke vertooning maakt hij vooral met zijne familie op de casinos. Daarheen gaat hij, niet om een genoeglijken avond door te brengen, — want hij heeft dáár zeer veel te lijden, maar om de wereld te toonen, dat hij er komen kan, »even goed als de beste,» en te bewijzen, dat *zijne* vrouw en *zijne* dochter nog veel kostbaarder gekleed zijn, dan de voornaamste dames. Wilt gij hem gelukkig maken, zoo moet gij haar toilet, en vooral hare juweelen roemen. Zegt gij tot hem: »Wat is uwe dochter toch een lief meisje, en wat ziet zij er van avond goed uit!» dan antwoordt hij met een genadigen knik: »Ja; — maar hebt gij gezien, welke schoone speld zij draagt? Zoo eene is er niet meer in de stad te vinden, en kijk eens eventjes naar den collier van mijne vrouw, die is nog

meer waard, dan al de juweelen van die hoogadellijke nufjes bij elkander!" Niettegenstaande zijn schreeuwen tegen den adel, ziet hij toch zeer gaarne, dat zijn zoon met al die *nufjes* danst. *Hij* durft ze wel aan!" zegt hij: »hij zal haar wel eens de waarheid zeggen, — dat zal hij!" En het is ook zoo: want zijn zoon verklaart, »dat het zeer warm is," en »dat er nog al veel menschen zijn," even stoutmoedig als de fijnste jonker.

Zijn vader is echter, niettegenstaande zijn pogchen, evenmin op zijn gemak, als de overige leden zijner familie; zijne groote, roode handen en breede, platte voeten zijn hem overal in den weg: hij heeft dorst, maar hij weet niet wat te drinken, en vreest door iets ongepasts te vragen, zich belagchelijk te maken, juist voor die menschen, »die hem niets ter wereld kunnen schelen." Als zijne dochter niet iederen dans mededoet, beschouwt hij het als eene zamenspanning van »de groote lui", om hem te vernederen. Als zijn zoon eenige beleefdheid bewijst aan een bejaard man van hooger stand, beschuldigt hij hem van »kruipen;" als een van die groote heeren van hem geene notitie neemt, is hij woedend; als zij hem aanspreken, is hij brutaal, om te toonen, dat hij niet overduiveld is. Op het *souper* is niets goed genoeg voor *hem*; de duurste wijnen vindt hij zuur. Hij verklaarde ééns bij vergissing, dat ze naar medicijn smaakten, waarop een spotvogel in de buurt hardop vertelde, »dat niemand de meening van mijnheer Janssen aangaande dit laatste punt kon betwisten." Eene beleediging, die hij nooit vergeten of vergeven heeft; want in weerwil van zijne gemaakte nederigheid, is er niets, dat hem meer hindert, dan eene toespeling op zijn vroegeren stand.

En toch zijn de eenige gasten, die op zijne *diners* en *soirées* verschijnen, juist uit den minderen burgerstand: alle fatsoenlijke lieden heeft hij door zijn bluffen en zijne brutaliteit afgeschrikt. Hij geeft eene reeks van brillante gastmalen aan eene menigte arme betrekkingen en vroegere vrienden, die er nog al trotsch op zijn, bij hem te

komen, en door wie zijne gastvrijheid en gulheid zeer ge-
prezen worden. Aan het hoofd van zijne tafel, is hij boven
beschrijving grootsch en indrukwekkend. Het komt er
niet op aan, of de gasten zich, of hem, of zijn huisgezin
vervelen, of niet. Hij vergt slechts één ding van hen:
dat zij met de meeste nederigheid naar zijne woorden
luisteren; dat zij alles wat hem toebehoort, bewonderen.

»Gij moet een glas van dien wijn eens proeven.» —
roept hij uit tegen den een; — »het is andere kost, dan
gij in je kelder hebt; — daar kunt gij op aan!» Of:
»Zeg eens, Piet, als gij wist wat die schotel kostte, zoudt
gij er met meer smaak van eten,» en: »Ik wed, Jan, dat
gij niet eens weet, wat daar midden op tafel staat?» en
dergelijke uitroepingen meer, waaruit men genegen zou
zijn op te maken, dat hoe onwetender en dommer de gas-
ten, hoe aangenamer en gewenschter zij hun gastheer toe-
schijnen.

Geheel anders houdt zich de heer Janssen op reis; hij
zulke gelegenheden vertoont hij zich ook in al zijne pracht
en heerlijkheid, maar niet meer als burgerman; — o neen,
hij is de voornaamste aristokraat, — de groote heer die met
de zijnen naar eene druk bezochte badplaats gaat, om zich
eenige weken volgens den regel te vervelen. Verre van
dien, dat hij op den adel, scheldt, zooals hij te huis doet,
prijken nu al zijne koffers met den naam van »Janssen
van de Paauwenburg:» hij houdt zich alleen op met het
voornaamste gezelschap, dat zich met hem wil afgeven.
Wee dan den armen gast van den vorigen dag, die het
wagen zou hem te naderen! Hij is echter, in plaats van
stroef en brutaal, nederig en minzaam met iederen vreem-
deling; hij laat zich enkele woorden ontvallen, waaruit
men overtuigd wordt, dat de reiskoets op het dek van de
stoomboot hem toebehoort; hij roept zijn knecht, om te
doen zien, dat die knecht ook zijn eigendom is, — niet
omdat hij iets van hem noodig heeft. Een *Kellner*, die
hem »Heer Baron» noemt, wordt vorsteljk beloond; hij
gevoelt, dat de kapitein van het schip hem eerbiedigt;

dat de conducteur hem vereert; de kastelein van het logement buigt voor *zijne* koets en *zijn* knecht ter aarde; hij keert naar huis en zegt, »dat het in Duitschland lang zoo'n beroerde boel niet is, als men algemeen geloofl."

Zijne vrouw is een goed slag van mensch, maar een zwakhoofd; het ruwe en onbeschofte van haar man ergert haar te huis; op reis vindt zij hem aanbidenswaardig. Daar zij echter ook geen zwak heeft op het burgerlijke, en gehoord heeft, dat de goede *ton* medebrengr Fransch te spreken, heeft zij zich ontzaggelijk veel moeite gegeven om zich die taal eigen te maken. Zij heeft ook eene Fransche kamenier, van wie zij eenige phrasen geleerd heeft, zoolwel als het een en ander van de vroegere gouvernante harer dochter, die zij eindelijk wegzond, voorgevende dat het meisje volleerd was; maar in waarheid, omdat de gouvernante, die wezenlijk eene beschaafde vrouw was, haar dagelijks, in haar eigen huis, beschaamd maakte. Zij geeft zich moeite om altijd interessant te zijn, hetgeen zij het best meent te kunnen, door ziekelijkheid voor te wenden. Zij praatl dus steeds van haar »zwak zenuwgestel," van »*horrible migraine*;" van allerlei kwalen en ziekten, waaraan zij en andere voorname wezens onderworpen zijn. Zij eet echter met den meesten smaak, en drinkt, zoo als men zegt, »een stout glas wijn;" alles misschien uit wanhoop; — maar het schijnt haar toch goed te bekomen.

Een ander zwak punt van haar is *de dominé*. En de dominé is een man, die het verdient; want hij is het troetelkind der groote dames uit de stad; eene soort van gereformeerde *petit abbé* — een allerlieft ventje! Gij moest hem eens hooren preken voor de voorname lui! Gij moest eens hooren, hoe hij het gemeene volk in de deftigste taal voor schobbejakken en fielten uitmaakt, die den »Mammon aanbidden" enz., als zij zelfs des Zondags voor hunne hongerige kinderen iets trachten te verdienen, en derhalve voor altijd verloren zijn! Gij moest hooren, hoe hij de rijken vermaant zich niet te laten verblinden door de heerlijkheden, die hen omgeven en waarover zij beschikken

kunnen; hoe hij aan zwakke zenuwgestellen heel zachtjes de waarheid zegt; hoe aardig hij elken schok, die voor hen noodlottig kon wezen, vermijdt. Gij moest hem zien als hij een kopje thee bij mevrouw Janssen, of eene andere der echte vromen, zit te drinken, eventjes op den rand van zijn stoel zittende, met de beenen zoover mogelijk daaronder gestoken, half gewurgd in zijne witte das, met zijn theelepeltje, tusschen den wijsvinger en den duim gehouden, gesticulerende, en met de oogen, als het ware de wijsheid onder uit het kopje lezende. Och, mijn jongen, als gij dat zaagt, het zou u goed doen, het zou u evenzeer stichten, als het mij steeds gesticht heeft, (op een nederigen afstand), den beschermeling en vriend van den rijken Janssen te bewonderen, — en uit den weg te blijven.

Als ik mij nog verstitouten mag aan een Mr. in de regten iets aan te raden, doe dat even als ik, en geloof mij steeds,

Uw liefhebbende Vader.

V.

ROEM VAN ZEKERE PHILANTHROPEN.

Aan zijn oudsten Zoon.

MIJN LIEVE JONGEN!

Het slenterleven in eene groote stad, schrijft gij mij, begint u te vervelen, en gij verlangt (bij gebrek aan praktijk), naar iets anders; — natuurlijk niet, om enkel aan den kost te komen, dat zou te alledaagsch zijn, — maar vooral om roem en onderscheiding te verwerven. Deze begeerte in u, mijn kind, is zoo natuurlijk en egoïstisch, dat ik ze zeer moet prijzen, en daar gij er zoodanig mede bezielde zijt wil ik u gaarne een handje helpen, wat mij volstrekt niet moeijelijk zal vallen, daar er duizenderlei wijzen zijn, om eer en aanzien te verkrijgen in ons vaderland. Eéne vooral wilde ik u aanwijzen, die hoogst gemakkelijk en aangenaam is, daar gij daardoor uw doel bereiken kunt onder den hoogst vleijenden schijn van onbaatzuchtigheid en edelmoedigheid, en zelfs zeggen, dat gij uwe eigene belangen aan die van anderen opoffert; — dat het heil van het menschedom uw eenige wensch is, en dat het geluk van uwe naasten, — dat is vooral van uwe tegenvoeters u meer ter harte gaat, dan uwe eigene welvaart. Ik spreek natuurlijk van de *philanthropie*.

Indien gij nu, even als de meeste stervelingen, met veel

eerbied voor de groote menschevrienden, die u 'omringen, bezielt zijt, zult gij huiverig wezen, om u zoo stoutmoedig aan hunne zijde te plaatsens, maar, het is wel eens met hen juist het tegenovergestelde geval als met de bergen: hoe meer gij ze van nabij ziet, des te kleiner worden zij. Daarentegen zijn al hunne ondernemingen op de grootst mogelijke schaal. Even als zeer kleine steentjes met groot geweld in het water geslingerd, maken zij zulke verbaazende kringen in het rond, dat men er verstomd bij staat te kijken. Zij zijn gelijk aan volle flesschen champagne; het is onmogelijk te gissen hoeveel geest zij bevatten, hoeveel spektakel zij in de wereld zullen maken, totdat men ze ontkurkt. De menschevijand Caligula wenschte, dat de geheele menscheheid slechts één hals had, om allen gelijk te kunnen onthoofden; — de menschevriend van onze dagen wenscht, dat de geheele menscheheid slechts één hals had, om ze allen te gelijk te kunnen omhelzen; nog liever, dat ze allen te gelijk heidenen waren, om ze dan allen te gelijk te kunnen doopen. Het gebod zegt: »Hebt uwen naaste lief als u zelven,» de philanthroop strekt dit uit over de geheele wereld; dat wil zeggen, hij begint eerst met China of Tomboktoe.

Gij hebt in de laatste tijden zeker tot uwe stichting gezien, hoe vurig men bezielt is voor het heil der Chinezen, hoe men, om zoo te spreken, premiën uitschrijft voor gedoopte mandarijnen en menscheneters. Het zal u wellicht verwonderd hebben, dat men niet liever met de gedoopte heidenen te huis heeft aangevangen; want die zijn ontelbaar, en hoewel ik niet alle menschen tot positief-christelijke domperridders wilde maken, even als eene zekere partij hier te lande, wenschte ik toch, dat men algemeen meer aan onze eigene landgenooten dan aan de Chinezen dacht, ten minste voor het oogenblik; maar daardoor zouden de philanthropen zich niet genoeg onderscheiden, en zelve niet genoeg geprezen worden, wat toch gewoonlijk het hoofddoel der philanthropie blijft, en waarom ik u die zoo stellig wilde aanraden: maar, — en vergeet dat niet,

— de *philanthropie* in den ruimsten, hedendaagschen zin van het woord, en geene bespottelijke, kleingeestige *menschelijke liefde*, die u verleiden zou, in stilte weldaden te bewijzen en uwe linkerhand niet te laten weten, hoeveel goed gij met uwe rechterhand gedaan hadt. Dit zou vooral nu zeer bespottelijk zijn, daar men als echte liberaal, noch in de regering noch elders, iets geheimzinnigs wil zien of weten.

Wilt gij u dus als philanthroop onderscheiden, mijn beste jongen, wees volstrekt niet bedeesd of benaauwd! Treed even gerust op voor het publiek, alsof gij wezenlijk den menschen eene weldaad wildet bewijzen; — kunt gij u zelve dit diets maken, dan zult gij uw doel des te gemakkelijker bereiken.

Neem een voorbeeld aan onzen vriend den heer Zalig, lid van den stedelijken raad en van ik weet niet wat al meer, »een der meest geachte ingezetenen onzer stad,» gelijk de couranten zeggen, die echter, onder ons, te dom is om, — — — nu gij kent het spreekwoord, — en die toch, in weerwil daarvan, een der invloedrijkste en meest geziene mannen zijner geboorteplaats is, — alles door middel zijner *philanthropie* en zijner bescheidene onbeschaamdheid. Zie hem over straat loopen; hij heeft een bundel papieren onder den arm; traktaatjes steken uit zijne rokzakken, traktaatjes stralen flauw uit zijne oogen; traktaatjes-taal is op zijne lippen en zijn traktaatjes-achtige roem wordt in de dagbladen verkondigd. Hij houdt u op straat op; hij vraagt niet naar uwe vrouw en kinderen, of naar iemand, of iets anders. Hij vertelt u onophoudelijk van hetgeen hij voor het heil der menschheid in ver afgelegene landen reeds gedaan heeft en nog doen wil. Hij dringt u een bundeltje vrome geschriftjes op, — stelt u dus op gelijke lijn met de heidenen, — en hij vergt tevens eene milde bijdrage tot zijne plannen. als waart gij Croesus of Rothschild. Vraagt gij daarentegen iets van hem, om eene noodlijdende familie in de buurt te helpen, hij lacht u uit; — zegt gij, dat het eerlijke maar ongelukkige men-

schen zijn; hij is overtuigd, dat gij hem voor den gek houdt,

Al het gevoel, dat hij voor zijne landgenooten heeft, besteedt hij aan de ergste misdadigers, die hij vinden kan. Bekijk zijne keurige laarzen eens; zij zijn door een schoenmaker-moordenaar in de gevangenis gemaakt, — en komen den philanthroop veel goedkooper te staan, dan de lompe dingen aan uwe voeten, die gij van uw armen, eerlijken buurman gekocht hebt. — Zie de afschriften van zijne circulaires over de verspreiding van *gutta percha* overschoenen in de binnenlanden van Afrika; hoe keurig geschreven! Het is het werk van een brandstichter in zijne cel! Zijn huis is letterlijk door misdadigers gemeubileerd en opgesierd. De matten op den vloer zijn door erkentelijke dieven vervaardigd. De schilderijen op de muren zijn herinneringen aan dankbare falsarissen. Als gij hem gelooven wildet, zou hij u overtuigen, dat men alles ter wereld in de gevangenis kan laten maken, beter dan elders, — en veel goedkooper; — dat het christenpligt is misdadigers te begunstigen en eerlijke armoede te laten verhongeren. Maar zijn gevoelig hart wordt dikwijls door hardhoorigen en ongelooovigen onder de mannen geschokt, en hij zoekt troost en opbeuring bij de vrouwen. Die teederhartige schepsels zijn niet bestand tegen zijne welsprekendheid, en, naast den regtzinnigen dominé, wordt de heer Zalig aangebeden in de vrome huisgezinnen, welke hij met zijne bezoeken vereert.

Zijne bezoeken zijn ook niet gelijk aan die van gewone stervelingen; hij maakt geene thee- of digestievisites: daartoe heeft hij geen tijd; maar den geheelen dag loopt hij rond, van het eene huis in het andere. Als het eten op tafel is, verschijnt de heer Zalig. Hij moet eventjes één woordje met mevrouw spreken; hij neemt naauwelijks notitie van den hongerigen echtgenoot, hij zijgt neder op eene sofa; hij is uitgeput; als mevrouw een glaasje Madera bij de hand heeft! — hij is al sedert acht uur aan het loopen!

Hij spreekt *sotto voce* met uwe vrouw, terwijl gij staat te trommelen op de glasruiten en te denken, dat de visch koud wordt; — uwe vrouw vraagt heel lief naar uwe beurs, en de philanthroop slurpt zijn glaasje uit. Eene hongerige maag is ligt omkoopbaar: gij geeft het geld; gij wilt gaarne uw middagmaal dubbel betalen; maar gij stampst toch met de voeten als gij ontwaart, hoe veel ligter de beurs geworden is als gij die terugkrijgt. Gij vloekt als een ketter, hoewel gij »een engel van geduld” zijt, wanneer uwe vrouw verklaart, dat de heer Zalig een »allerliefst lief mensch is,” omdat gij overtuigd zijt, dat uwe echtgenoot *u* inmiddels voor een wreedaardig monster houdt.

Heeft hij vernomen, dat gij naar een concert of naar de comedie gaat, dan overvalt hij u, juist als gij de deur uit wilt gaan, en hij heeft weder een apartje met mevrouw. Hij klaagt, dat hij geen tijd heeft aan zulke genoegens op te offeren, hoewel hij er dol veel van houdt. Hij praat zooveel over zelfverloochening, enz. dat gij eindelijk een half uur te laat uitgaat, en uwe vrouw zich zeer over u schaamt, dat *gij* den tijd hebt, om allerlei genoegens na te jagen. Het oprigten van maatschappijen, het beleggen van vergaderingen en het verspreiden van allerhande gedrukte en ongedrukte circulaires, beginnende met de woorden: »Dierbare mede-christenen” en eindigende met een aanval op uwe beurs, behoort ook tot het vak van den philanthroop. Het is noodzakelijk, dat deze maatschappijen enz. echter, zoo veel mogelijk uit vrouwelijke leden bestaan, die, altijd in ruzie met elkander, steeds den oprigter inroepen haar bij te staan, en zijn gezag eerbiedigen, en hare mannen plagen, totdat deze zijn doel helpen bevorderen.

Dit is in alle opzigten zeer aan te prijzen; de vrouwen zijn doorgaans weinig in grammaticale regels bedreven en uwe circulaires enz., kunnen dus in het meest ellendige Hollandsch, — zelfs in het Handelsbladsch, — geschreven zijn, zonder eenige kritiek te vreezen. Eenige fijne complimenten aan, en aanprijzing van de vrouwelijke deugden

zijn echter volstrekt niet daarin vergeten en ze moeten zoo lang mogelijk gerekt zijn. Het laatste is voornamelijk om te verhinderen, dat de mannen het in het hoofd krijgen ze te lezen. Eene vrouw komt te huis: »Mijn beste Klaas," zegt zij, »lees eventjes dezen algemeenen zendbrief van Zalig aan zijne dierbare mede-christenen." De man ziet vier bladzijden zeer klein gedrukt. »Het is mij veel te lang, vertel gij mij wat hij wil, dat is beter." En de vrouw gaat zitten en vertelt, niet wat Zalig wil, maar juist wat zij weet, dat met de denkbeelden van »manlief" overeenkomt, en »manlief" moet weder betalen, en betaalt ruim, omdat mevrouw Zus, of mevrouw Zoo, al zóó veel gegeven heeft, en zijne vrouw niet minder zijn wil, enz. — Wil hij echter niet goedschiks bezwijken, het helpt hem toch niet. Al hetgeen hij te weinig geeft, wordt toch uit het geld van de huishouding genomen, en hij heeft kans een zuur gezigt van zijn vrouwtje, met een stuk taai vleesch van den slager, aan tafel te zien: — welke sterveling zou daartegen bestand zijn?

Inmiddels wordt algemeen bekend, dat Zalig weder tot het een of ander heilig en stichtelijk doeleinde, zooveel honderd gulden »op de meest onbaatzuchtige wijze" heeft bijeen gebracht. Met elk tientje, dat gij geeft, wordt zijn roem verhoogd, en hij doet afrekening voor een kring van dames tot het laatste halve centje toe, zóó nauwkeurig, dat zijne menschlievendheid slechts door zijne accuratesse geëvenaard wordt. Hij zorgt ook daarvoor, dat verslag gedaan wordt van alles, wat hij onderneemt, in alle mogelijke couranten, welke altijd zeer dankbaar zijn, als ze »ingezonden stukken, die niet *al te* vol taalfouten zijn, krijgen. Hij veracht iedereen, die hem niet aanbidt, en behandelt de grootste heeren uit de stad met zooveel onbeschoftheid, — daar hij hunne vrouwen aan zich heeft onderworpen, — dat eindelijk niemand meer het waagt tegen te spreken, dat de heer Zalig de grootste der philanthropen, de edelmoedigste der menschen is. Kunt gij u een benijdenswaarder lot voorstellen?

Op deze wijze kunt gij u, mijn zoon, ook onderscheiden; mogt mijn ontwerp u niet aanstaan, dan zal ik u wat anders geven, zooals de ministers tot de Tweede Kamer zeggen, en blijf inmiddels,

Uw liefhebbende Vader.

VI.

OVER DE KUNST OM RECENSIEËN TE SCHRIJVEN.

Aan zijn oudsten Zoon.

MIJN LIEVE JONGEN !

Gij verwerpt mijn plan om een philanthroop van u te maken, en u op die wijze eer en aanzien te verschaffen, en gij houdt vol, dat gij liever in de tijdschriften wilt schrijven, dat gij er ten minste »geen kwaad in ziet,” en dat gij hoopt »u daardoor te onderscheiden!”

Het is mij wel tot dusver onbekend geweest, dat gij u geroepen voeldet als schrijver op te treden, en ik weet zelfs tot heden niet, dat gij eenig talent voor het schrijven hebt; maar dat komt er niet op aan; dat is volstrekt niet noodig; en, daar men u daartoe uitgenoodigd heeft, kunt gij, even goed als duizend anderen, in onze »meest geachte” tijdschriften de allergrootste zotternijen plaatsen, zonder dat iemand het u kwalijk nemen zal; want zelfs onze »meest geachte” tijdschriften zijn dankbaar als ze stof genoeg hebben, — *gratis* geleverd, — om hunne nummers te vullen, en als gij uw naam niet onder uwe voortbrengselen wilt zetten, is het schrijven in zulke maandwerken iets, dat u zelven niet benadeelen, even min als het anderen iets baten kan. Maar om u daardoor te onderscheiden, geloof mij, *dat* zal niet gelukken; gij zoudt even

goed lid kunnen worden van een of ander geleerd genootschap, en gij zoudt u waarlijk roemrijker onderscheiden door *niet* in onze maandwerken de groene vruchten van uw onrijp verstand te markt te brengen, dan door met allerhande prullen die »zeer gezochte» tijdschriften, zoo mogelijk nog slechter te maken dan ze reeds zijn. Maar des menschen zin is des menschen leven, en daar gij in uw voornemen volhardt, om als schrijver op te treden en de menschen te vervelen, en mij vraagt, u in het bereiken van uw edel doel bij te staan, zal ik u ook, in den beginne, de behulpzame hand leenen.

Daar iedereen dezer dagen over *beginselen* babbelt, en in het oneindige redeneert, is het ook hoogst noodzakelijk, dat gij u met het een of ander grondbeginsel laat inenten (even als met de pokken), dat gij dus een zeker karakter aanneemt, in hetwelk gij als schrijver u steeds moet vertoonen. Ik zal u dadelijk aan een grondbeginsel helpen, of liever aan eene spreuk, of leuze: blijf daaraan getrouw en strijd moedig, mijn jongen, niet voor het goede of de edele zaak, maar om u zelve te onderscheiden, — het doet er niet toe op welke wijze, — en ik wanhoop er niet aan, u vroeger of later tot lid van het Instituut benoemd te zien, zoodra de letterkundige klasse van dat luisterrijke ligchaam op nieuw ingesteld wordt, om weder, met of zonder permissie van den Koning, op eene wetenschappelijke wijze te luieren.

Maar ik keer tot de leuze terug, welke ik u wilde aanbevelen; zij is deze:

*»Bilde mir nicht ein ich könnte was lehren,
Die Menschen zu besseren oder bekehren,»*

en ik heb ze aan den geleerden Dr. Faust ontleend. Als gij nu, even als ik, overtuigd zijt, dat deze spreuk, van u zelve gebezigd, niets dan waarheid bevat, kunt gij gerust aan het schrijven gaan over alles wat los en vast is, en hetgeen uwe denkbeelden aan gezond verstand of gron-

digheid missen, zullen ze voorzeker aan oorspronkelijkheid en stoutmoedigheid winnen, aan welke beide deugden er groot gebrek is onder diegenen onzer hedendaagsche schrijvers, welke geen bloote vertalers zijn.

Gij wilt echter in de tijdschriften aanvangen; men heeft u reeds eenige boeken »ter recensie» gezonden, en gij vraagt mij om hulp. Het is al een bewijs van uw aanleg, mijn kind, dat gij mij niet zegt, welke boeken men u toegezonden heeft, want dat doet er volstrekt niet toe; boeken zijn boeken; en recensieën zijn altijd goed genoeg voor onze tijdschriften, als zij maar lang genoeg zijn, en niet te scherp, omdat men zich als redacteur van een maandwerk geene onverzoenlijke vijanden moet maken.

Ik vind het ook allerbest, — dat gij u zelf niet in staat gevoelt iets hoegenaamd aan den dag te brengen, — dat gij u nederzet om het werk van anderen te beoordeelen, en raad u aan, zonder dat gij daarom benaauwd behoeft te wezen, niemand ter wereld, zoo de redactie u daartoe niet bepaaldelijk uitnoodigt, of uw eigenbelang zulks niet medebrengt, onvoorwaardelijk te prijzen of te gispèn. Evenwel moeten uwe recensieën eene bepaalde kleur hebben; d. i. ze moeten onder de rubriek kunnen gerangschikt worden van *gunstige* of *ongunstige* recensieën, en om u zelven moeite te sparen, of eenige studie, — wat in deze praktische eeuw slechts tijdverspilling is, — wil ik beproeven een paar modellen van recensieën te geven, welke gij met invulling van de titels der boeken en van de namen van schrijvers, uitgevers, vertalers enz. dadelijk kunt gebruiken voor de u reeds toegezonden werken. Hier volgen dus modellen: 1o. van eene *gunstige*, 2o. van eene *ongunstige* boekbeoordeeling, geheel in den stijl en trant onzer »meest geachte» tijdschriften:

1^o EENE GUNSTIGE RECENSIE.

»Het vóór ons liggende werk hebben wij met het meeste genoegen gelezen. De geachte schrijver heeft nieuwe aan-

spraken gekregen op onze dankbaarheid en op die van alle echte vrienden en beoefenaren der fraaije letteren. Zelden hebben wij grootere scherpzinnigheid met zoo vele gloeiende verbeeldingskracht gepaard gezien, terwijl op elke bladzijde van zijn boeiend werk, het schitterend licht van een vernuft doorstraalt, hetwelk *echt Nederlandsch* mag genoemd worden. Men ontwaart reeds in de eerste hoofdstukken van het eerste deel, dat de geleerde schrijver, zonder onze meest verdienstelijke vertalers in taalkennis te evenaren, evenveel echt dichtelijk gevoel bezit als de heer Alberdingk Thijm. Evenmin bij hem (den schrijver), als bij eenig ander onzer wezenlijk geleerde vaderlandsche schrijvers, vindt men eene pedante vertooning van weten, of spreekt hij uit de hoogte over anderen, zonder daartoe gerechtigd te zijn. Zijn boek is, in één woord, een juweel, en vooral aan leesgezelschappen, en dergelijke inrigtingen voor de verspreiding van *degelijke* en *klassieke* lectuur, zeer aan te bevelen.

»Wij zouden echter niet onpartijdig zijn, indien wij den schrijver niet op eenige kleine leemten in taal, stijl, beschrijving en zelfs in de spelling opmerkzaam maakten, die bij een eventuelen herdruk van het werk gemakkelijk te verbeteren zijn. Het is onnoodig dezelve hier op te sommen. *Sapienti sat!* Het tweede deel is ontsierd door de volgende drukfouten — — — —»

Het is voor u, mijn jongen, zeer gemakkelijk eenige drukfouten hier en daar op te sporen, daar er nauwelijks ééne pagina zonder drukfouten hier te lande uitgegeven wordt, en als gij dat gedaan hebt, gaat gij voort: —

Het derde deel beviel ons bij uitstek, even als het eerste en tweede, jammer maar, dat wij daarin ook dezelfde gebreken ontdekten.

»Druk en papier zijn zeer goed; elk deel is versierd met een keurig *vignet*; mogen schrijver en uitgever door een goed debiet ruimschoots hun arbeid en kosten beloond zien!»

(Deze soort van schietgebedje aan het einde, is zeer noodzakelijk en algemeen; het zou eene aangename vari-

atie daarop zijn, als gij het misschien op vers kondet brengen; dit laat ik echter geheel en al aan u over.)

2°. EENE ONGUNSTIGE RECENSIE.

»Het vóór ons liggende werk hebben wij met weinig genoeg gelezen. De tot dusver onbekende schrijver heeft door dit boek geene aanspraken gekregen op onze dankbaarheid, of op die van de echte vrienden en beoefenaren der fraaije letteren. Zelden hebben wij grooter gebrek aan scherpzinnigheid, met zulk een volslagen gemis aan gloeiende verbeeldingskracht gepaard gezien, terwijl op geene enkele bladzijde van het langdradig werk één flauw vonkje doorstraalt van een vernuft. hetwelk *echt Nederlandsch* zou kunnen genoemd worden. Men ontwaart reeds in de eerste hoofdstukken van het eerste deel, dat de niet wetenschappelijk gevormde schrijver bijna even weinig taalkennis bezit als de meeste onzer prulvertalers en evenveel echt dichterlijk gevoel mist als de heer A. B. C. Evenzeer bij hem (den schrijver), als bij vele anderen onzer *quasi* geleerde auteurs, vinden wij eene pedante vertooning van weten en spreekt hij uit de hoogte over iedereen, zonder daartoe gerechtigd te zijn. Zijn boek is, in één woord, een *prul* en slechts aan leesgezelschappen en dergelijke inrigtingen voor de verspreiding van *prul*-lectuur aan te bevelen.

»Wij zouden echter niet onpartijdig zijn, indien wij niet op eenige schoonheden in taal, beschrijving en zelfs karakter-teekening opmerkzaam maakten, welke een eventuelen herdruk van het werk wenschenswaardig maken. Ons ontbreekt de ruimte, om ze hier op te sommen. — *Sapientia sat!* Het tweede deel bevat *minder* drukfouten dan het eerste. Het derde deel beviel ons echter, over het geheel, niet beter dan het eerste en het tweede; evenwel hebben wij dezelfde schoonheden daarin ontdekt.

»Druk en papier zijn niet best; elk deel is ook ontsierd door een allernaarst *vignet*. Wij eindigen echter dit verslag met den opregten wensch, dat en de schrijver en de

uitgever door een goed debiet hun arbeid en hunne kosten ruimschoots mogen beloond zien!"

Gij ziet, mijn zoon, uit bovenstaande modellen, dat het recenseren op de hier te lande gebruikelijke wijze, volstrekt niet moeilijk is, en de twee staaltjes, welke ik u gegeven heb, volmaakt in den stijl zijn, die het meest in zwang is. Heeft men u *vertaalde* werken ter recensie gegeven, voeg er dan hier of daar bij: »Wij hebben de vertaling met het oorspronkelijke niet kunnen vergelijken; maar het Hollandsch krioelt van Gallicismen, Anglicismen of Germanismen;" naarmate het werk uit het Fransch, Engelsch, of Hoogduitsch overgezet is, en gij zult *altijd*, om zoo te zeggen, spijkers met koppen slaan. Ik heb u echter nog één gewigtigen raad te geven, welke gij bij het recenseren niet uit het oog moet verliezen: eer gij de werken, die gij gerecenseerd hebt, op uwe boekenplanken plaatst, laat ze door uw oppasser zorgvuldig opensnijden, opdat niemand uwer vrienden ontdekke, dat gij ze niet gelezen hebt; voor redacteuren en het publiek behoeft gij op dit punt geene vrees te koesteren.

Als gij nu niet schroomvallig zijt, en u niet schaamt vlijtig gebruik te maken van de u gegeven wenken, kunt gij, hoe ongeschikt gij overigens voor het schrijven ook zijt, u toch zeer daarin onderscheiden, en eer doen aan

Uw liefhebbenden Vader.

VII.

EEN VARIATIE OP EEN OUD LIED.

*»Sinte Klaas, goed heilig man,
Trek je beste tabbert aan;
Rij' er meê over de huizen! —»*

Ik houd van Sinte Klaas; ik heb altijd van Sinte Klaas gehouden; hij is een gemoedelijke, ouderwetsche, burgerlijke, echt Nederlandsche heilige! Een heilige, die zich niet schaamt de vingers aan klompen vuil te maken; die mischien zelf klompen draagt; die iets langepijpsachtigs in zijn aard heeft; die, — in weerwil van het lied, — zeker nooit over de huizen rijdt; maar, wél door den schoorsteen in huis komt, met ketengerammel en schrikbarende geluiden, in plaats van, op de wijze van meer luchtige geesten, gelijk eene zinking door het sleutelgat te waaijen.

En toch is er geen heilige in den kalender te vinden, die meer gevierd wordt!

Reeds lang vóór den dag van zijn sedert eeuwen aangekondigd, en met echt onfatsoenlijke, platburgerlijke regelmatigheid, jaarlijks herhaald bezoek, wordt hem eene ontvangst bereid door het geheele volk, even plegtig en indrukwekkend als die van onzen geëerbiedigden Koning zelve, als hij zijn bezoek aflegt, om de liefderijk vereenigde zitting van de beide Kamers der Staten-Generaal te openen.

De eigenaren van speelgoed- en suikerbakkers-winkels tellen, reeds lang vóór den gewigtigen dag zelve, in hunne verbeelding de blanke guldens, welke hij hun opleveren zal. Rijke ouders zijn verlegen met de keuze van hetgeen aan hunne lievelingen zal worden uitgereikt; arme ouders zijn verlegen, hoe hunne kinderen in de algemeene vreugde te doen deelen. Maar, door geheel Nederland kloppen de harten der kindertjes onstuimiger, als Sinte Klaas genoemd wordt. En hoe nader zijn bezoek, hoe grooter de opgewondenheid onder de menschen van elken stand en leeftijd.

Moeders gaan op ongewone tijden de deur uit; oudere broeders en zusters, die reeds ingewijd zijn, nemen een air van geheimzinnigheid en gewigt aan, dat indrukwekkend is. Toegedekte manden, groote en kleine pakken, groene trommels met geelachtige, galzieke bloemen er op geschilderd, worden in huis gesmokkeld, en in kasten voorzigtig opgesloten, welke tot dusver open gestaan hebben; zelfs de meiden in huis zijn niet meer zoo vertrouwelijk met de kleintjes als vroeger, en houden fluisterend, geheimzinnige gesprekken met den bakker aan de huisdeur!

Ja, zelfs tot in die verblijven der ellende, kostscholen genoemd, dringt de koortsachtige aandoening van het volkje door; dáár wordt de tijd van de aankomst van den trein, van de brieven, van de schuit, van de diligence, naauwkeurig en angstvallig berekend. Zal men zijn Sinte Klaas nog op den grooten dag zelve ontvangen? Zal men moeten wachten tot den volgenden morgen? Zal mijnheer vacantie geven? Zal mevrouw op water-chocolade trakteren? Zal men misschien, o toppunt der zaligheid bij oom ten eten worden gevraagd, en 's avonds naar school terugkeeren met de zakken gevuld en de maag overladen met de zoete gaven van den heilige, en naast zijn bed zien staan de trommel van huis, dat *summum bonum* van den schooljongen?

Zal men, terwijl de anderen slapen, terwijl mijnheer en mevrouw en de ondermeesters nog beneden zijn, in het halfdonkere slaapvertrek, bij het licht eener lantaren, zijne schatten kunnen uitpakken?

Bovenop liggen de letters, — dat spreekt, op een stuk met vet doorschijnend papier; ze worden voorzigtig ter zijde gelegd; alleen het beentje van de N is afgebroken; het is nauwelijks de moeite waard het te bewaren! — En spoedig rust nu moeders koek bij dien van oom! Intuschen gaat men voort met uitpakken! — Drie lagen papier, om te verhinderen dat het vet doordringt, worden ongeduldig ter zijde geworpen; — dáár liggen de schatten in al hunne verblindende pracht! Sinte Klaas! Sinte Klaas! gij hebt de vingers van de teedere moeder geleid, toen zij alles zoo veilig, zoo keurig, zoo smaakvol voor het zoontje inpakte, terwijl zij misschien een zucht loosde bij de gedachte, dat het nog drie weken moest duren eer haar lieveling naar huis kwam! — Eene mooie beurs, van zuster Trui, — zoo zegt een daarop gespeld papiertje, — met breede, gouden ringen; — zouden die echt zijn? — De beurs wordt betast; er is niets in; — eene kleine teleurstelling, welke vergeten wordt bij het gezigt van de prachtige bont zijden das van moeder, en het zakboekje van vader, en het zware zilveren potlood van tante, en wat al niet meer! Onder in het trommeltje liggen weder ontelbare vellen papier; men weet, dat er niets meer in zit; maar men moet toch eventjes zien! — het is zóó; de trommel is leeg, en nu, nu voor het eerst denkt men aan den brief; want, dat er een brief is en wezen moet, dat staat vast; — zou die verloren zijn? Men werpt zijne schatten door elkaar om er naar te zoeken. — Ha! in de portefeuille! Met bevende vingers rukt men die open, de brief valt er uit; op den harden, karpetloozen vloer kondigt het doffe geluid van den vallenden brief aan, dat die »bezwaard" is. O geluk, geluk! o zalige vreugdetranen, welke het kind langs de wangen biggelen, als het met den dierbaren brief in de hand, welks minste schatten het geld was, insluimert met een dankbaar en ligt hart, hoewel met eene overladen maag, onder vreemden. Sinte Klaas! Sinte Klaas! zend hem zalige droomen!

De hoeveelheid lekkers echter, die het kind verslonden

heeft in den loop van den dag, doet mij twijfelen, of dit in de magt is zelfs van den heilige; — laten wij dus uit de kostschool ontsnappen; laten wij naar huis terugkeeren!

De lange dag is ten einde; er is nevel in de lucht, dikke, tastbare nevel, en modder, diepe, natte modder op de gladde straatsteenen! Bah! wat doet dat er toe; er zijn heldere lichten in alle winkels; er zijn drommen van menschen op straat; rijken in wagens; armen in klompen; iedereen trekt uit, om den heilige welkom te heeten. Wat doet het er toe, of men koude voeten krijgt? Het vuur straalt toch uit de oogen. — Ziedaar die vrolijke groep, — vader, moeder en een geheele troep kinderen! Allemaal echter dochters, of kleine, zeer kleine jongens; de grooteren loopen liefst alleen, d. i. met hunne makkers. Er is misschien een beleefde neef bij, die doodelijk, maar in het geheim, verliefd is op dat zestienjarige, blauwoogige lieve nichtje, tot groot verdriet van de oudere zuster, die hem »een ondragelijken *fat*» noemt, en hare zuster steeds doet blozen, door zich hardop te verwonderen, »hoe het mogelijk is, een verstandig woord met zoo iemand te spreken!»

Maar de neef, die anders timide is, wiens baard nog in de keel is, en die dus aanhoudend met eene stem spreekt, welke op eene verbazende wijze overslaat van den hoogsten tenor tot den laagsten bas; die er reeds van praat om zijn knevels te laten staan; die een zwierigen gouden horologieketting en regenboogkleurig satijnen vest draagt, en ter eere van het nichtje door den modder draaft in zeer naauwe, dunne verlakte laarzen, is heden avond bijzonder stout. Hij heeft zijne nicht dadelijk den arm geboden toen zij de deur uit was. »Het is zoo donker, en het gewoel enz.,» en hij laat haar, zelfs in de winkels, niet voor één oogenblik los. Hij draagt de pakken voor de geheele familie, in zijn overjas, in zijne rokzakken, onder den arm, — overal; hij gevoelt reeds eene diepe verachting voor lekkers, en is verrukt over de sympathie van het nichtje, dat slechts van tijd tot tijd »een

heel klein stukje" snoept. Hij is ook uitermate vriendelijk jegens iedereen, en besteedt eerst een geheelen gulden van zijn zakgeld, om geschenkjes te koopen voor de overige neven en nichten, om eindelijk in het geniep een drie-gulden uit te geven voor een Sinte Klaas voor het nichtje, hetwelk hij haar aan den donkeren hoek van de straat in de hand drukt, tegelijk met een groote borstplaat in een heerlijken omslag gewikkeld, waarop een hart prijkt, met een pijl doorboord.

Als men alle winkels bezocht heeft, brengt hij de familie eventjes nog naar huis. Op de stoep drukt hij het nichtje de hand; hij zegt goeden nacht, met eene schorre, tragische stem; — hij herhaalt de plegtigheid van den handdruk bij alle leden van de familie, die van koude staan te rillen op de stoep, totdat oom, die begint te verlangen naar een glas punch en een sigaar, en eenigzins knorrig is over al het geld, dat hem door de vingers gegleden is, op eene verdrietige wijze zegt: »Wat malligheid! ik blijf hier niet staan; kom maar eventjes binnen!" en tante voegt er bij: »Blijf een boterham eten!" — O Sinte Klaas, Sinte Klaas, dien schelmschen jongen hebt gij geholpen, en gij helpt hem nog den geheelen avond, als hij zoo beleefd is jegens tante, en zelfs zoo vriendelijk jegens die leelijke oudere zuster, en zoo aardig met de kindertjes; — maar hij blijft na het *souper* wat te lang zitten en denkt eerst aan het weggaan, als oom wel twintigmaal in de vijf minuten op zijn horologie gekeken heeft. —

Eindelijk trekt hij op; maar juist als hij de huisdeur achter zich wil toetrekken, herinnert hij zich zijne handschoenen, welke hij in de kamer vergeten heeft. Hij keert terug: — in den donkeren gang ontmoet hij het nichtje, — o Sinte Klaas, Sinte Klaas! waarom vliegt het meisje met blozende wangen den trap op naar hare kamer en waarom is de vrolijke neef zoo verschrikkelijk verlegen, als de deur van de eetkamer opengaat en oom hem tegenbuldert: »Wat drommel, ben je nog niet weg?"

O heilig man, dit is uw werk! maar het is ook uw

werk, dat de neef met een aangedaan maar vrolijk hart, op straat staat; dat hij in den zak tast en ter eere van Sinte Klaas een armen man een paar kwartjes in de hand stopt, die een in lompen gehuld kind, nog laat door de nu eenzame straten draagt; — het is ook uw werk, dat, zelf gelukkig, hij er aan denkt, om anderen gelukkig te maken, en zich voorneemt om den volgenden morgen zijn oppasser, — die elf kinderen heeft en een inkomen van *plus minus* drie gulden in de maand, — een ruim geschenk te geven, en het is uw werk, dat, in zijne droomen, schoone nichtjes en dankbare armen de spoken verdrijven van ledige beurzen, knorrige ooms, bedorvene laarzen en verlorene zakdoeken!

Maar niet alle menschen hebben schoone nichtjes, om er mede naar huis te gaan: ik ten minste heb er geen; ik loop nog eventjes een straatje rond. — Hola, jongens! niet zoo wild! — Ik vraag excuus; het zijn geene jongens, het zijn louter *jonge heeren*, — jonge heeren met glacé-handschoenen aan, met cigaren in den mond en een zwierigen gang. — Hetgeen ik voor woestheid hield, was niets anders dan onbeschoftheid; ik had mij vergist: — ik moest van de kleine steentjes af; — *zij?* waarachtig niet!

Zij stuiven in dien prachtig verlichten winkel binnen. »Zooveel glazen punch! Mijnheer zal wel betalen!» Mijnheer nu, is een bleeke, ziekelijke jongen, misschien veertien jaren oud, die met de uiterste moeite, — want zijne handschoenen zijn zeer naauw, de beurs uit den zak kan krijgen; wiens hoofd beneveld is door punch en zware sigaren; wiens maag van streek is van het lekkers, dat hij in het geheim heeft gesnoept, want hij zou zich schamen, om in de tegenwoordigheid van anderen zoo iets kinderachtigs te doen!

Daar staan zij nu en rooken en drinken en doen hun best om *blasés* te schijnen; — maar gij, Sinte Klaas, onverhoeds en ongezien, staat in hun midden en blaast hun wat beters in. Aan de deur van den winkel, welk een

gewoel! kleine ronde gezigtjes, sshalkachtig en vrolijk; arme menschen-kinderen; — zij schreeuwen en jubelen en zien toe en benijden en bewonderen de rijke jonge heeren. »Kom!» roept een van dezen uit, — »laten wij een zak met Sinte Klaas onder die arme drommels werpen; zij moeten er om grabbelen!» Een andere jonge heer, die het volgend jaar, als het staatsexamen niet weder ingesteld wordt, hoopt student te worden, stelt voor, om gloeiende centen uit te strooijen, maar wordt overschreeuwd door de anderen, die reeds bezig zijn met den zak uit te storten. Sinte Klaas, eere zij u! — gij hebt ook dien grooten, dikken jongen een woord in het oor gefluisterd, die in elke hand een klaasman houdt, die het hoofd van den één reeds heeft afgebeten; die zich gereed maakt om den tweeden onder de guillotine zijner tanden te brengen; maar die plotseling hem ter executie overlevert aan een klein, ongelukkig, kreupel kindje, dat, met gapenden mond, maar onmagtige handjes, den koekenregen waargenomen heeft, zonder iets op te vangen, en nu met tranen in de oogen staat te gluren op zijne gelukkiger makkers. — Sinte Klaas, dit hebt gij den dikken jongen ingegeven; zult gij ook zorgen, dat hij morgen wat goeds in den klomp vindt, welken hij bij zijne tante, de naaister, heeft gezet?

Het is mogelijk, helaas, dat hij in zijne hoop wordt teleurgesteld; want tante, de naaister, is doodarm: zij zit nu te huis om te pikken al wat zij kan; zij moet nog een paar dozijn kleine, zeer kleine zakdoeken afmaken, tegen den volgende morgen, voor de beschermvrouwen van de armen-bewaarschool, die morgen aan elk wichtje een grooten klaasman, twee kopjes water-chocolade en een zakdoekje, openbaarlijk en plegtiglijk zullen uitreiken!

Wij willen die plegtigheid bijwonen, — want het is eene plegtigheid. — Wij zijn ook daartoe uitgenoodigd door eene dame-hoofdbestuurderesse, die niet minder dan zes medebestuurderessen heeft, welke bijgestaan worden door de buitengewone directrices, die gekozen worden uit de dames-

donatrices, welke de gewone leden van het weldadig genootschap, dat door haar (behalve de bewaarschool), bestuurd wordt, uitkiezen uit de overige Nederlandsche vrouwen en maagden.

Het is tien uur 's morgens; de nevel van den vorigen avond is opgetrokken: het vriest van belang. Wij trekken onze dikste jassen aan en draven naar de bewaarschool.

Iedereen weet, hoe eene bewaarschool er uit ziet; — wie het niet mogt weten, kan het zich zonder groote inspanning verbeelden. — Jongen! wat is het daar koud! De glazen zijn allen met bloemen geborduurd door de nachtvorst, ter eere van Sinte Klaas; — digtbevoren, behalve op ééne plaats van één ruit; daarop is eene ronde plek ontdooid; door die ronde plek, met de magere handen achter den rug ineen geslagen, staat de onderwijzeresse van de school, op den uitkijk naar het rijtuig, of de rijtuigen, der bescherm- en andere heilige vrouwen. — Sinte Klaas, waar zal uwe plaats zijn?

Achter de onderwijzeresse zitten op lange rijen, op smalle, harde banken, kleine, heel kleine kinderen, armoedig, maar zindelijk gekleed; er heerscht een doodsche stilte; de kinderen zitten te gapen en te slapen en te rillen en op hunne roode vingertjes te turen, en met verbazing op de heeren en dames te staren, die als genoodigden in de zaal treden. Iedereen fluistert; niemand spreekt hardop; de kinderen zwijgen. Als er een bij ongeluk hoest, kijkt de onderwijzeresse dadelijk om, en ziet den boosdoener scherp aan; — de ongelukkige zou liever stikken, dan nogmaals te proesten. De tucht is admirabel!

Intusschen heb ik onophoudelijk zitten te knipoogen tegen een kleinen schelm, aan den hoek van de eerste bank, totdat het kind op eens er uitklimt en op mij toeloopt. Ik zal nooit den blik der onderwijzeresse vergeten, als zij mij in het oog krijgt. Ik heb mij verbeeld zoo moedig te zijn, als de meeste mannen; maar die blik! — Heel zachtjes op de toppen van de teenen loopend, draag ik het kind weder op zijne plaats, en verberg mij zoo

spoedig mogelijk in de achterste rijen der toeschouwers: — de voorste maken plaats voor mij, als ware ik een misdadiger; — ik kan geen woord uitkrijgen; — dat is ook niet noodig, want op het oogenblik treden de dames, wier titels ik reeds vermeld heb, in de zaal.

Het is een indrukwekkend gezicht, zoo statig als zij optreden, met de Beschermvrouw aan haar hoofd. Deze dame houdt een rijk geborduurd zakdoek en een flacon in de hand, en draagt een blaauwen bril op een haviksneus, met zooveel fierheid, dat ik haar in het eerste oogenblik houd voor een verkleeden Sinte Klaas!

Zij wordt gevolgd door eene lange rij dames, twee aan twee gaande, gelijk kostschoolmeisjes, naar hare zitplaatsen; — het is een feit, hetwelk mij zeer hindert te moeten constateren; maar al deze dames zijn zelfs iets minder dan volstrekt niet schoon; — inderdaad hare, ik had haast leelijkheid gezegd, is in het oogvallend, en daar ik dit verschijnsel steeds bij zeer *in het openbaar* liefdadige vrouwen heb opgemerkt, schrijf ik het toe aan de uitwerking der philanthropie, eene hypothese welke de geleerden onderzoeken mogen, — ik heb slechts het feit vermeld!

De dames nemen plaats; eindelijk, dáár is toch Sinte Klaas! Een lijvig heer van middelbaren leeftijd, keurig netjes gekleed, — zwarte rok, witte das en een gezicht blozend van gezondheid, — eene type van welvarendheid in alle opzichten, — schiet met den hoed in de hand, uit de rijen der genoodigden, onder welke hij tot nu toe verborgen was. — Hij staat, diep ter aarde buigende voor *de* Beschermvrouw, die hem een vriendelijk knikje toewerpt, hij buigt ook diep voor de medebestuurderessen, diep voor de dames donatrices, iets minder diep voor de dames gewone leden, in het geheel niet tegen de onderwijzeresse; maar hij vliegt, gelijk eene mot om de vlam, steeds rondom den blaauwen bril van de Beschermvrouw. Hij heeft haar eene warme stoof bezorgd, hij heeft haar shwal over den rug van den stoel gehangen, en staat nu daarachter zijne philanthropische handen te wrijven, gereed om aan al

hare wenken te gehoorzamen. Ja, Sinte Klaas, zou ik u niet herkennen in de gestalte van den algemeenen menschen-vriend, den rijksten rentenier uwer geboorteplaats?

Inmiddels is de onderwijzeresse van het venster getreden, en staat op een behoorlijken afstand, gelijk een vaandel-drager tusschen de gelederen, te midden der lange rijen van banken, het ééne oog op de damesbestuurderessen, het andere op de kinderen gerigt. — Hoe zij het doet, weet ik niet, maar met dat ééne oog ziet zij al de kinderen, vóór en achter haar, regts en links, tegelijk: en elk één van de tweehonderdvijftig wichtjes koestert de vaste overtuiging, dat dat oog alléén en bij uitsluiting op hem, of haar zelve, en op niemand anders, gerigt is.

Ik gevoel een bijna onwederstaanbaren lust, om eventjes te gaan kijken, of deze onderwijzeresse niet, zoo als wijlen God Janus, ook een gezigt aan het achterhoofd heeft; maar het oog waarmede zij de kinderen aanziet, is, naar ik mij verbeeld, ook op mij zelve gevestigd; — ik sta vastgeworteld op mijne plaats; — het heeft iets van de nachtmerrie. Maar het andere oog, hetwelk ten dienste der damesbestuurderessen staat, heeft eene geheel andere uitdrukking van nederigheid en bescheidenheid en zelfverloochening; de ééne hoek van den mond glimlacht gediensig en gewillig; de andere hoek is genepen en streng en onverbiddelijk: — zoo iets heb ik van mijn leven niet meer gezien!

Intusschen wordt de stilte hoe langer hoe drukkender: de dames-bestuurderessen en donatrices vestigen hare aandacht door lorgnetten, hoofdzakelijk op de dames-leden; ééne dezer waagt het, op hare beurt, het lorgnet te vestigen op de onderwijzeresse; maar de blauwe bril schiet zulk een vernietigenden, minachtenden, gebiedenden blik op haar, dat zij het lorgnet laat vallen en met verlegenheid toevlugt neemt tot haar flacon. De flacon gaat ook, de rij af, door de handen van al de dames-leden; als die echter, welke aan den hoek zit den flacon aan de naast haar zittende dame-donatrice aanbiedt, doet deze een tijd-

lang alsof zij de beleefdheid niet merkt, en weigert die eindelijk met eene allerkeurigste, zeer stijve buiging; — zij wordt daarvoor beloond door een goedkeurenden blik en een glimlach van den blaauwen bril.

De groote philanthroop zegt en doet niets bijzonders op dit oogenblik; maar hij laat het hoofd op eene peinzende wijze hangen, en neemt van tijd tot tijd eene diepzinnige prise uit eene gouden snuifdoos, welke hij steeds in de hand houdt. Eindelijk draait de blaauwe bril langzaam rond en fluistert iets aan Sinte Klaas; deze wordt verlegen; hij schudt het hoofd; glimlacht bijzonder lief; strijkt zijne kuif op; schijnt eindelijk toe te geven; maakt eene diepe buiging tegen den blaauwen bril en geeft een wenk met den vinger aan de onderwijzeresse. Deze marcheert uit de gelederen met vasten stap, regtstreeks op den blaauwen bril toe, en maakt halt en front daarvoor, op een eerbiedigen afstand. De dame-hoofdbestuurderesse heeft zich zoo-veel mogelijk achterover op haar stoel geplaatst, houdt een flacon steeds onder den haviksneus, en spreekt een kort bevel uit, dat niemand van de genoodigden vernemen kan. De onderwijzeresse maakt regtsom keert, marcheert op de deur toe en verdwijnt. De spanning en verwachting zijn ten hoogste gestegen; de oogen van de tweehonderdvijftig kinderen zijn plotseling, als met een tooverslag, op de deur gericht; maar zij verroeren zich niet; — ik geloof, dat de onderwijzeresse het ééne oog, zoolang zij uit de kamer is, midden in het paneel van de deur geplaatst heeft, om steeds op de kinderen te gluren; zoo stil zitten zij!

De deur, ditmaal beide vleugels, wordt weder geopend, de onderwijzeresse marcheert weder binnen; zij wordt gevolgd door twee knechts, die eene lange tafel dragen; daarop liggen stapels van kleine zakdoeken; stapels van groote klaasmannen; ontelbare kopjes staan in elkáer er op geschaard; het is een prachtig gezicht voor de kinderen, welke teekens van onrust beginnen te geven; die zich niet meer bedwingen kunnen, als zij den reusachtigen chocoladeketel aanschouwen, dien een derde knecht naast de tafel

nederzet; zij verheffen dus een zwakken vreugdekreet, waarop de blaauwe bril, en op haar voorbeeld alle overige dames-bestuurderessen en leden, zich met beide handen de ooren toehouden; de onderwijzeresse echter ziet toornig rond; de kreet verflaauwt; alles verstomt; de tweehonderdvijftig kinderen zijn overtuigd, dat zij onverbeterlijke misdadigers zijn! Welke bewonderenswaardige tucht!

Intusschen heeft de groote philanthroop zijn rok toegesnood, hij heeft zijne snuifdoos in den zak gestoken; — gaat hij reeds weg? Wel neen! Hij gaat eene redevoering houden! Met den rug tegen de kinderen gekeerd, voor welke het feest is aangelegd, begint hij, al weder diep buigend voor de schaar der heilige vrouwen, zijne door-dachte oratie.

Zijne inleiding is heerlijk; hij spreekt natuurlijk eerst over zich zelve en de moeilijke taak, welke hem opgedragen is; en daarop over de liefdadigheid, »die alle onderscheid van stand doet vergeten, als wij aan onze arme medebroeders de behulpzame hand reiken. Deze vergadering levert het bewijs er van op; *immers* hij heeft de eer te spreken tot eene rij der schoonste en deugdzaamste vrouwen, uit *zeer* uiteenloopende standen der maatschappij,» (wijzende hierbij, regts op de bestuurderessen, links op de dames-leden), »die *hier* echter, als liefderijke zusters, ten behoeve der armen, enz. — In het bijzonder moet hij met een enkel woord gewag maken van de dames-hoofdbestuurderessen, — allen uit den aanzienlijksten stand, — die zich niet ontzien hebben, zelfs in dit strenge jaargetijde, den huisselijken kring te verlaten, hare eigene lievelingen van hare tegenwoordigheid te berooven, ten einde zich te verheugen in de gelukkige gezigtjes en de dankbare vreugde van de kinderen der armen; hij moedigt haar aan bij deze, den ingeslagen weg steeds met dezelfde opoffering te blijven bewandelen, om nooit het aandoenlijke, zieltreffende tooneel van geluk en dankbaarheid te vergeten, hetwelk zij nu bijwonen!»

Nu wendt hij zich met een minder eerbiedigen blik tot

de dames gewone leden: »Ook hare taak is gewichtig, dat beseffen zij zonder twijfel; maar onder de leiding der voortreffelijke enz. dames-hoofdbestuurderessen, vertrouwt hij, dat zij zich ook op waardige wijze daarvan kwijten zullen. Er is een even groot onderscheid tusschen haar stand en die van de onderwijzeresse, als er tusschen den stand der hooge Beschermvrouw en dien der gewone leden is." (De blaauwe bril knikt streng, maar goedkeurend, en vestigt zich dadelijk op de damesleden, die zedig vóór zich zien.) »Hij hoopt, dat zij dit niet vergeten zullen; dat zij bij hare schoolbezoeken, die zij geregeld om de acht dagen, op last der dames-bestuurderessen verplicht zijn af te leggen, zich geene ongepaste vertrouwelikheden met de onderwijzeresse zullen veroorloven; dat zij hare rapporten, aan de beschermvrouw, geregeld, zonder iemand te ontzien, zullen inzenden, en dat hij gemagtigd is te verklaren, dat ook zij allen, bij voorkomende gelegenheid, van de hoogachting en goedkeuring, niet alleen van haar eigen hart, maar ook van de dames-bestuurderessen kunnen verzekerd zijn. — Wat de waardige onderwijzeresse betreft, hoewel haar traktement klein zij, en er hoegenaamd geen vooruitzicht op verhooging bestaat," (hier neemt hij een indrukwekkende prise), »is het toch te voorzien, dat het getal harer leerlingen, en dus ook harer leeruren, aanmerkelijk zal vermeederen, dank zij den ijver en de aanmoediging der hooge Beschermvrouw; dat zij dus zich er op voorbereiden moet, om met verdubbelden ijver hare pligten te vervullen; zij zal niet in gebreke blijven, hij is daarvan overtuigd, als zij zich maar steeds herinnert, dat van de geheele aanzienlijke en schoone vrouwenschaar vóór hem, de oogen steeds op haar zullen gevestigd zijn, een voorregt," voegt hij er galant bij, »dat iemand van ons geslacht tot den benijdenswaardigsten der stervelingen zou maken! — O Sinte Klaas, Sinte Klaas!

Nu rigt hij eindelijk het woord, echter met een strenge blik en eene indrukwekkende stem tot de kinderen. »In hetgeen hij *hun* te zeggen heeft, zal hij kort zijn. Zij

en hunne ouders moeten 's morgens en 's avonds den hemel danken voor al het goede, hetwelk hun door bemiddeling der dames-hoofdbestuurderessen wordt geschonken; zij zullen later eerst regt beseffen hoeveel dat is; het is hun pligt, hoewel zij uit de laagste klasse der maatschappij zijn, om alleen een voorbeeld van fatsoenlijkheid en goed gedrag te geven, zij moeten vooral zien gebruik te maken van de heerlijke gelegenheid, welke hun geboden is, om goede manieren te leeren; — dat aan elk hunner, ter bevordering daarvan, een zakdoek zal worden uitgereikt; — dat hunne ouders onwetend en meestal lui zijn, waarvoor zij zich te wachten hebben! — dat hij, tot zijn leedwezen gehoord heeft, dat zeer velen van hen hun pligt niet doen, en zelfs zoo onwetend zijn, dat zij de hooge Beschermvrouw bij eene vorige gelegenheid als »juffer” hadden aangesproken; dat deze hooggeplaatste dame echter, liefderlijk dit wilde toeschrijven aan eene vergissing, door welke de kinderen *haar* voor eene der dames *gewone* leden hadden aangezien. Zij had ook dit vergriep op een engeltachtige wijze verdragen, en zelfs niet *bepaaldelijk* gewenscht, dat hij er nu van zou gewagen; het was echter zijn pligt, en zijn pligt ging hem boven alles; daaraan moesten zij denken! Eenigen uit de tweehonderdvijftig hadden beter opgepast, dat deed hem genoegen; zij moesten zich niet laten verleiden door die kleine rak — deugnieten, wilde hij zeggen, die er steeds op uit waren, om de maatschappij te helpen ondermijnen. Hij had van twee uitstekende kweekelingen gehoord; hij zou ze echter niet noemen; — zij mogten verwaand worden; — maar hij waarschuwde hen, dat men nu wist wat men van hen vergen kon, en men zou hen in niets ontzien, daarop konden zij rekenen!”

Het spijt mij de geheele redevoering, welke algemeen toegejuicht werd, niet in mijn geheugen te hebben geprent; maar ik had aanhoudend zitten denken, dat de chocolade koud werd, en was bijna dankbaar, toen de groote philanthroop er mede uitscheidde, zich het voorhoofd met een zijden zakdoek afveegde, en zich uitgeput nederwierp op

een stoel, welken de onderwijzeresse zich gehaast had voor hem naast de Beschermvrouw te plaatsens.

Nu begint ook eindelijk de uitdeeling; aan elk kind wordt een kopje chocolade gebragt, een klaasman en een zakdoekje: dit laatste voorwerp schijnt een raadselachtig iets te zijn voor de meeste kleinen. Een van de twee uitstekende kweekelingen echter, kent het gebruik er van. Hij legt zijn klaasman naast zich neder, schuift zijn kopje ter zijde, en snuit den neus met zooveel ijver, dat hem een tweede klaasman wordt uitgereikt, met belofte van een getuigschrift van goed gedrag. Een andere jongen is minder gelukkig: om bewijzen van zijn ijver te geven, is hij bezig met de bank, zoo hard hij maar kan, met zijn zakdoekje af te boenen. Hij is klaarblijkelijk één der onverbeterlijken; — de zakdoek wordt hem dadelijk weder afgenomen; hij getroost zich echter, zonder veel verdriet te toonen, met den klaasman, dien hij met beide handen vasthoudt en met begeerige blikken aanschouwt. De uitdeeling gaat geregeld voort. Reeds zijn twee volle banken bezorgd: men is met de derde begonnen — — — daar, — in de voorste bank krijgt een der kinderen, die in het geniep een voet van Sinte Klaas heeft afgebroken, welken hij, om niet ontdekt te worden zonder kaauwen, tracht door te slikken, eene verschrikkelijke hoestbui. Aller aandacht is oogenblikkelijk op hem gevestigd: hij doet zijn best om het te overwinnen; — te vergeefs! Hij wordt hoe langer hoe rooder in het gezicht, de oogen puilen uit, hij hoest krampachtig, benaauwd, hoe langer hoe heviger!

Daar wordt een nood-kreet gehoord, geuit door eene der dames-donatrices:

»Het is de kinkhoest! mijn hemel, de kinkhoest!"

Zal ik de ontroering en den schrik schilderen, die op deze met luide, maar bevende stem gedane verklaring, volgen? Onmogelijk!

»Het is onvergeeflijk van u om *ons* en *onze* kleinen aan zoo iets bloot te stellen!" roept toornig de blaauwe bril uit tot de onderwijzeresse, en gevolgd door alle overige

dames en den philanthroop, vlugt zij, door de smeekende onderwijzeresse vergezeld, uit de zaal.

O, Sinte Klaas! ik heb mij erg vergist: in den rok van den philanthroop hebt gij niet gezeten, — — maar dáár — dáár, in den hoek, in de gestalte van den dikken knecht, die den ketel heeft binnen gebracht, — dáár hebt gij u verborgen; want naauwelijks is de deur toegevlagen achter de laatste en nederigste der heilige vrouwen, die steeds voor iedere andere heeft staan plaats te maken, eer zij zelve aan het gevaar zoekt te ontsnappen; — zij is namelijk de jongste der dames gewone leden, — of de dikke knecht schiet uit zijn schuilhoek, en strooit, met beide handen, koek en zakdoeken en alles, wat hij in de vingers krijgt, onder de kinderen uit. De man schijnt bezeten te zijn; hij schreeuwt, hij lacht, hij brult van genot, en dat doen de kinderen ook; hij knipoogt tegen mij, en als hij de onderwijzeresse, met deftigen tred en verontwaardigden blik weder ziet binnenkomen, werpt hij haar een grooten klaasman in de armen en verdwijnt met een vreugdekreet uit de zaal. Hardop lagchende, vliegt hij mij op den trap voorbij. Ik geloof heilig, dat *hij* de echte, wezenlijke, ligchamelijke Sinte Klaas is!

De hemel zegene hem, zeg ik, en iedereen, die een kinderhart, en vooral het hart van een arm kind, met onschuldige dankbare, al is het maar nog zoo kortstondige vreugde vervult!

VIII.

EENE SOIRÉE CHRÉTIENNE.

Het is mode geworden hier in Nederland, onder eene »zekere klasse van menschen," over onzen hoogst eerbiedwaardigen adel te spotten, daarmede den draak te steken en zelfs te beweren, dat hij zich in geenerlei opzigten boven het gewone ras der stervelingen onderscheidt. Ik heb zelfs hooren zeggen, dat vele onzer aanzienlijkste aristocraten eigenlijk niet eens van Hollandsche afkomst zijn, en ik heb tot mijn leedwezen vernomen, dat een groot aantal van diegenen, welke wezenlijk oud-Nederlandsch bloed in de aderen hebben, hun best deden dit te verloochenen, en eene eer daarin stellen, slecht Hollandsch en Zwitsersch-Fransch te spreken, hetwelk zij van gouverneurs en gouvernantes in hunne vroegste jeugd in de perfectie leerden, terwijl zij in hunne manieren zooveel mogelijk de Engelschen naäpen. Ik heb verder meer dan eens hooren verkondigen, dat zij niet, zonder uitzondering, in de beoefening van eenigerlei deugd uitmunten boven de nederigste burgers, en dat het ridderlijke van hun karakter zich soms wel bepaalt tot hunne titels en lintjes, terwijl zij op den roem hunner voorvaderen steeds teeren, zonder bij dat kapitaal iets, dat zij zelven verdiend hebben, te voegen; — ja, dat zij het zelfs voor hoogst onfatsoenlijk houden, iets hoegenaamd te *verdiennen*, en dat zelfs *genieten* alléén geoorloofd is aan jonge aristocraten

beneden de vijftien jaren, daar het pligt blijft, op meer gevorderden leeftijd, niets anders te doen, dan te *verteren* en zich te vervelen, en in alle opzigten alles, behalve kleding en manieren, met de meeste onverschilligheid te behandelen.

Het onregtvaardige van dergelijke beschuldigingen heeft mij dikwijls geërgerd, en dezer dagen ben ik juist in de gelegenheid geweest eenigen van onzen hoogsten adel in zulk een schitterend licht te zien stralen, en op zulk eene uitstekende wijze hun diep godsdienstig gevoel aan den dag leggen, dat ik niet langer zwijgen kan, en daar ik overtuigd ben, dat menschen, die waarlijk vroom en godvruchtig zijn, niet zulke nietige wezens kunnen wezen, als waarvoor men onze aristocraten wel eens houdt, heb ik mij voorgenomen, hen uit een oogpunt te doen kennen, dat hun evenzeer tot eer strekt, als het mij tot een nederig genot zal zijn, hen in het oog hunner medeburgers, — ik wil zeggen, hunner medechristenen, — ik vergis mij weder, — hunner minderen, — te regtvaardigen en te verheerlijken.

Ik ben verleden maand eenige dagen op reis geweest, naar zekere stad in Noord-Holland, en legde bij die gelegenheid een bezoek af bij een voornaam edelman, die, toen ik nog een wisselkantoor met mijn tabakshandel vereenigde, mij de eer aandeed eenige kleine zaken met mij te doen; *enfin*, — zonder in nadere omstandigheden te treden, — ik liet mij aandienen bij den grooten man, en werd door hem met de meeste vriendelijkheid en welwillendheid ontvangen. Wij spraken eventjes over de aanleiding tot mijn bezoek, welke echter spoedig op den achtergrond geplaatst werd door de hartelijkheid en gulheid mijner ontvangst. Ik moest *absoluut* mede koffij drinken, — ik meen, *dejeuneren*, en werd bij die gelegenheid »allerlieft lief" onthaald door mevrouw en de overige familie welke allerheerlijkst en met het meeste gemak, onder elkander Fransch spraken, niet Zwitserisch-Fransch, zoals ik verwacht had, wel neen, maar zuiver Belgisch-Fransch, en die in den beginne, gebroken

Hollandsch met mij trachten te babbelen. Hoe beleefd dit was, kon men opmaken uit de vreesselijke moeite, welke het scheen te kosten, vooral aan mevrouw, wier allerliefst mondje op eene gruwelijke wijze door de vergeefsche poging om onze barbaarsche klanken uit te spreken, scheef getrokken werd.

Ik waagde het dus ook Fransch te spreken, en nadat ik een kopje koffij gebruikt had, vertrok ik met eene allerbeleefdste uitnoodiging om denzelfden dag eene »*soirée chrétienne*» bij te wonen, waarop, behalve een beroemden doorreizenden Franschen predikant uit Gascogne, slechts eenige uitverkorene vrienden der familie genoodigd waren.

Men kan zich verbeelden hoe gelukkig en vereerd ik mij gevoelde door deze uitnoodiging, en ik tobde wel den halven dag er over, hoe ik mij bij die gelegenheid moest kleeden. Eindelijk besloot ik bij de groote plegtigheid mijn zwarten rok en stijve witte das aan te doen, juist alsof ik naar een bal ging; maar ik toonde veel takt, dunkt mij, door geen strik aan mijne das te maken en slechts zeer lichtgrijze handschoenen aan te trekken, als zijnde minder wereldsch, en meer voor eene christelijke *soirée* gepast, dan geheel witte handschoenen en kanten *jabot*, of zwierigen strik aan mijn cravat. Ik streek ook het weinige haar, dat mij overblijft, in plaats van in de hoogte, zoo laag mogelijk over mijn voorhoofd; hoorde bij deze gelegenheid met welgevallen, dat mijne laarzen op eene vrome, melancholieke wijze kraakten, zette mijn gezigt in den plooi, en mijn ligchaam in eene vigilante met een zwart paard, om naar het huis te rijden, waar de plegtige vergadering plaats zou hebben.

Ik werd aan de deur ontvangen door een knecht in groot liverei, die op eene nederbuigende wijze mij uit de vigilante hielp, en mij verder overleverde aan eene geheele rij zijner makkers, welke in het breede voorhuis stonden te wachten. Al deze menschen, niettegenstaande hunne bonte pakken, hadden iets bedrukts en benaauwds in hunne houding; zij liepen zacht, als katten, rond; zij spraken na-

tuurlijk niet; er heerschte blijkbaar eene godsdienstige stemming in het geheele huis!

Ik trad in de zaal. Een half dozijn lorgnetten waren dadelijk op mij gerigt; maar ik werd niet verlegen; het waren de lorgnetten van Christenen *pur sang*, dat wist ik; zij zagen in mij noch Smits, noch den koopman, maar alleen een medemensch, die even als zij, hoopte gesticht te worden door het mannetje met lang, kleurloos haar, dat op een stoel zat, naast mevrouw, die natuurlijk op een sofa plaats genomen had.

Men praatte zeer zacht; d. i. de dames praatten zeer zacht; de heeren zeiden niets, maar keken vroom, en naar het scheen met eenige verveling op hunne gelaatstrekken, naar de pendule. Elke dame wachtte geduldig en christelijk hare beurt af, en rigtte dan het een of ander vleijend woord tot den Gascogner, die nederig gesticulerende, allen lof van zich afwees. en dien aan zijne roeping toeschreef. Ik had ruim den tijd om rond te kijken: het was een formidabele kring, en ik verheugde mij daarin te zien een ouden, wrakken lichtmis, die nooit in de kerk kwam, zoo als men mij vertelde, en die dus door het volk voor ongodsdienstig gehouden werd, maar die nu op indrukwekkende wijze, met den vergulden knop van zijn stok in den mond, naar de woorden van wijsheid zat te luisteren, welke met zachtfluisterende stem van de lippen van den bezielde vloeiden.

Het sloeg negen uur. De groote vergulde klok op den schoorsteenmantel begon te spelen: »*Le vin, le vin, l'amour, le jeu, les belles*'' enz. uit Robert. Iedereen keek verontwaardigd op, de oude lichtmis opende de oogen, welke hij doorgaans gesloten hield, met moeite; hij wierp een vernielenden blik op de gastvrouw, — dat heb ik gezien, — wie zal nu wagen te verklaren, dat hij geen godsdienstig mensch is?

Op een wenk van den gastheer, sloop een der bedienende katten naar het uurwerk; midden in eene maat werd het vastgezet; maar het deuntje bleef mij den geheelen

avond in het hoofd; het was waarlijk ergerlijk, zeer ergerlijk! Het scheen ook dezelfde uitwerking bij anderen te hebben, want later hoorde ik den eerbiedwaardigen ouden edelman, van wien ik reeds gesproken heb, aan zijn buurman klagen, dat het ballet in Robert gewoonlijk zeer slecht gegeven werdt, en dat hij het alleen »in de perfectie" te Parijs had gezien. Dit ging wel is waar *sotto voce*, maar ik hoorde het toch.

Langzamerhand bedaarde de ontsteltenis door het noodlottige uurwerk te weeg gebracht. Mevrouw wendde zich tot den grooten Franschman: zij legde hare keurig geganteerde hand, in welke zij een lapje kant, bij wijze van zakdoek, vasthield, op zijn arm, en smeekte hem, toch niet de vergaderde vrienden te leur te stellen, en maar »iets te doen!

Zij werd ondersteund door een zacht koor van vrouwenstemmen, die van »heerlijk talent," »eenige gelegenheid," »eeuwige dankbaarheid" »onwaardeerbare gunst," enz. harmonisch fluisterden, terwijl de heeren zich vergenoegden, met, ter bekrachtiging van het smeeken der dames iets te brommen, en de gelegenheid waarnamen van hunne stoelen op te staan, zich uit te rekken en allerlei gracieuse poses achter de stoelen der vrouwen aan te nemen. Zelfs de oude lichtmis, die niet waagde op te staan, opende weder de oogen en trachtte met de voeten op het zachte karpert te stampen, om zijn ijver te betoonen, en zette zich, zoo goed hij kon, in positie, om den wonderman aan te hooren, die zich door de dame van het huis liet brengen achter eene sofa-tafel, waarop regts en links waskaarssen brandden, en waarop de kleine man zijne handjes legde en voor een oogenblik in diep gepeins stond.

Een lang gebed volgde; het zou ongepast zijn den inhoud daarvan te willen wedergeven; en ook zeer moeilijk, daar ik het fijne daarvan niet begreep; ten minste niet op die plaats en bij die gelegenheid; maar zeker is het, dat het zeer mooi was; want hier en daar snikten de dames, en de oude lichtmis liet zijn hoofd zoo ver voorover zakken

op de borst, dat ik bang was, dat het er af zou vallen, en eenigzins afgeleid werd door mijne bewondering van de zeer kunstige pruik, welke zijn eerbiedwaardigen schedel bedekte, die, op zijne beurt, een volslagen gebrek aan hersens meesterlijk verborg,

Allen waren na het gebed zeer gesticht: men drukte den Gascogner de handjes; men bragt hem orthodoxe thee en *orgeade* en koekjes; — de dames hadden hare eigene engeltjes van schoothondjes niet hartelijker kunnen behandelen, — en zoo geheel zonder affectatie!

Ik zag de vrouw des huizes, wel vijf minuten lang, staan wachten op het kopje, hetwelk de wonderman nog niet uitgedronken had. Was dat niet weder allerliefst lief en nederig? Inmiddels liepen de gerokte dienaren met groote zilveren presenteerbladen, waarop, op de eenvoudigste, nederigste wijze, zeer kleine kopjes, koude, slappe thee, en heel groote glazen, laauwe, flauwe *orgeade* stonden, onder de gasten rond; wijn, of punch, zou minder godvruchtig en gepast geschenen hebben. — Wij waren ook reeds zoodanig inwendig gesterkt, dat slechts weinig gebruikt werd, en naauwelijks hadden wij de kopjes weggezet, of ik zag den kleinen man weder plaats nemen achter de tafel en zich in postuur stellen. Als ik niet beter geweten had, zou ik voor een oogenblik in den waan zijn gekomen, dat hij ging goochelen. Hij tastte eerst regts in den roszak, dan links, dan van voren, dan van achteren: dáár was ook niets dat hij aan den dag kon brengen, dan zijn zakdoek. — Hij tastte rond op zijn vest, daaronder was ook niets, — hij sloeg zich op het voorhoofd, ik dacht voor een oogenblik, dat ook daarin niets zat; maar gelukkig vergiste ik mij. Hij keek lang naar het plafond; hij hoestte; de inspiratie was gekomen; hij sprak!

Hij sprak meer dan een half uur lang over zeer verhevene zaken, welke ik, evenmin als zijn gebed, zou willen zoeken hier te ontleden; men had, zoo als men zegt, eene speld kunnen hooren vallen in de zaal, en tevens zeer goed zien, hoe de dames de gelegenheid hadden, — zoo een-

voudig was de taal van den bezielde spreker, — om tegelijk naar zijne woorden aandachtig te luisteren, en elkanders toilet te kritiseren.

Zelfs de heeren werden zenuwachtig en zaten tusschenbeide achter hunne handschoenen te gapen. Wat den ouden edelman betreft, die had zijne vorige peinzende houding weder aangenomen; hij verroerde zich, zoolang de stem des redenaars weergalmde, niet, en eindelijk toen deze zweeg en er een oogenblik van diepe stilte volgde, eer de overige aanwezigen hunne verrukking zoover meester waren, dat zij spreken konden, verhief hij plotseling het hoofd, en met zijn stok op den grond stampende, riep hij: »Bravo! Bravo! Da capo!» met eene bevende, kras-sende stem, welke, even als zijne verwarde blikken, zijne diepe ontroering te kennen gaven. Het speelt mij zeer te moeten opmerken, dat eenige der gasten dit niet begrepen, maar zich verbeelden, dat hij geslapen had, en dat hij bij het ontwaken in den waan verkeerde in de komedie te zijn.

Kort daarna ben ik vertrokken: ik hoorde van *souperen* spreken, — iets, dat ik nooit doe; — ik nam dus mijn hoed en sloop, diepgetroffen door al het schoone en zielverheffende, dat ik gehoord en gezien had, weg. De maan scheen helder. de sterretjes vonkelden liefelijk in den donkerblauwen hemel, nergens was er een mensch te zien, of een ander geluid te hooren, dan het plegtige ruischen van den wind door de lange, eenzame straten, en het was mij, alsof ik daaruit eene stem hoorde, die mij toefluisterde: »Maar gij, wanneer gij bidt, gaat in uwe binnenkamer en uwe deur gesloten hebbende, bidt uwen Vader, die in 't verborgen is,» zoo als geschreven staat ter plaatse waar meer heerlijke waarheden voorkomen, welke mij dien avond, zoodra ik de *soirée chrétienne* verlaten had, voor den geest kwamen.

IX.

EENE MUZIKALE MIJMERING.

Ik houd veel van alle kunsten; maar ik bemin, ik aanbid de muziek. De muziek is voor mij ouden man, de geliefde mijner jongere dagen in eene nieuwe gestalte. Zij doet mijn oud hart weder kloppen, evenals het voor jaren klopte; zij herinnert mij aan duizenderlei zoete droomen, die hare stem uit den afgrond van het verledene oproept; zij doet mij het prozaïsche van het dagelijksch leven vergeten, en verplaatst mij, even als de toovergodin mijner jongelingsdagen, in een rijk van fantastische beelden en schimmen, »*making the cold reality too real,*» zoodra de zoete klanken zwijgen, en de vizioenen weder verdwijnen.

Ik kan ook evenmin eene definitie geven van de muziek, als van de betoovering eener eerste liefde: wij zeggen dikwijls van beide, als ze voorbij zijn: »het was toch maar inbeelding!» en gevoelen desniettemin, dat er iets wezenlijks in was, iets dieper, dan men gaarne wilde bekennen. — Beiden, en de liefde en de muziek, vervullen en bezielen ons evenzeer, zoo lang wij ons daarmede ophouden; en de muziek heeft dat voordeel boven de liefde, dat zij ons geen hartzeer nalaat.

Maar wat is toch die muziek?

Even als de poëzij de muziek is der woorden, zoo is ook de muziek de poëzij der klanken; — dat is gemakkelijk te begrijpen, dunkt me, maar het geeft ons even veel besef van de muziek, als een wassenbeeld ons geeft van de Heilige Cecilia.

»*Ce qui ne vaut pas la peine d'être dit, on le chante,*» zeide spottend Beaumarchais; en als men de tekstboeken onzer meeste opera's naleest, zal men dit moeten toestemmen. Welke magt heeft de muziek dus, dat zij ons zulken onzin smakelijk doet vinden, ja, ons zelf dikwerf het hoogste genot daarbij verschaft? Ik weet het niet. Men noemt de muziek dikwerf het *accompagnement* der woorden; het is echter, naar mijn gevoelen, juist anders om: de woorden zijn, zoo wat meestal, bloot *accompagnement* der muziek; zij geven den sleutel aan, den toon, in welken, niet op het instrument, maar op ons gevoel, ik had haast ons hart gezegd, gespeeld zal worden. In die of die rigting zal de geest heen; dit of dat gevoel wordt aangeduid; want ons sterfelijk oor, hoe fijn ook, is te stomp, om uit den zuiveren toon het overeenstemmend gevoel dadelijk te kunnen begrijpen. De woorden zijn, zoo te zeggen, de prentjes van den zang, voor ons kindertjes noodzakelijk, om het geheel te begrijpen: en toch, eens onder zeil, denken wij niet veel aan de *woorden*; de melodie sleept den geest mede, en in onze ziel volgen woorden en beelden, onuitgesproken en ongezien, de ruischende klanken.

Dit klinkt vrij Jean-Paul-achtig-diepzinnig-sentimenteel voor den ouden Smits; maar de oude man praat over eene oude liefde, zoo als ik de eer heb gehad u te zeggen, en dartelt rond met zijn grijs haar in den zonneshijn zijner jeugdige gevoelens, en kan het niet nalaten, al is het nog zoo dwaas. — Maar achter al mijne dwaasheid is een doel: wees dartel met mij, o deftige lezer, of liever, bevallige lezeres; wij willen zamen een oogenblik nog voortmusiceren, dan zal ik u weder naar huis brengen; ik zal mijn hoed en stok weder opnemen, welke ik nu beide heb weggevorpen; ik wil met vermaak met papa over de fondsen, en met mama over den dominé spreken.

Maar nu moet ik muziek maken; neen, naar muziek luisteren, dat is eigenlijk nog het grootste genot; want als men musiceren wil en geen meester is, en het goed beseft, en het schoone gevoelt en niet uiten kan, is men

ongeveer in dezelfde aangename positie, als wanneer men de nachtmerrie heeft; gelukkig echter, dat de menschelijke ijdelheid niet aan alle stervelingen veroorlooft dit in te zien, en daarbij zijn ook alle stervelingen nog lang geene oude Smitsen, — wel neen!

En ik ben er blijde om: niet omdat ik mij beter, of slechter acht dan mijne beste vrienden, — over andere menschen wilde ik liefst, als mij onbekende grootheden, niet oordeelen, — maar als alle menschen evenveel van de muziek hielden als ik, en even weinig zelven ordentelijk musiceren konden, — even als ik, de godin aanbaden, en zich niet de kleinste familiariteiten met haar veroorloofden, — zou men veel minder muziek hooren, dan nu nog het geval is, en toch hoort men reeds zoo bedroefd weinig! Ik zeg bedroefd weinig, en ik wilde zoo gaarne veel, regt veel muziek hooren; want zij verzacht en veredelt den mensch, even als hare zusters onder de Muzen, die onze praktische, materiële eeuw, hoe langer hoe meer op den achtergrond stelt.

Er is een schoon versje in het Duitsch, door ik weet niet wie gemaakt, hetwelk mij dikwerf voor den geest komt:

» *Wo man singt, da lass dich sicher nieder,*

Böse Leute haben keine Lieder,”

en ik ben overtuigd, dat het rijmpje wezenlijke waarheid bevat, want ik kan mij zeer goed voorstellen, dat een ongelukkig mensch zingt; ik kan mij verbeelden, dat een gebroken hart melodische klagten uit; maar ik kan mij niet voorstellen, dat een gaauwdief of een schoft, of een schurk, van welken aard ook, zijne stem zou verheffen en zingen.

Daarentegen, hoe vreemd het ook luide, zijn er voorbeelden, dat de muziek menschen van het kwaad heeft afgehouden, en even als het geschreeuw der ganzen eens Rome redde, hebben ook zoetere klanken menigeen uit den afgrond gered, op welks rand de hartstogten hem gesleept hadden. Ik weet zulk een aandoenlijk verhaal van dien aard, dat ik niet nalaten kan, het hier zoo kort mogelijk

mede te deelen, en als iemand het op muziek wilde zetten, zou hij er de stof in vinden voor een operette, geheel en al in het genre, en veel beter van intrigue dan *Stradella*; — luistert eens!

Er was eens, ergens in Duitschland, een jonge boer, die een vlijtige arbeider en een braaf mensch was, maar toch een geduchte strooper. Hij leefde op de grenzen van een groot bosch, en hij beminde de dochter van den opziener der jagt, en dat was zijn ongeluk; want hij begon over dag zijn werk te verzuimen, om het afgelegen, in het woud verborgen huisje van den jagtopziener te bezoeken en hij stroopte wild 's nacht, om het over dag verzuimde daarmede te vergoeden.

Een tijdlang wist hij zich te ontrekken aan de nasporingen van den vader zijner geliefde; eindelijk werd hij echter op heeter daad door hem betrapt en onverbiddeijk in handen van het gerecht overgeleverd. Hetgeen te wachten stond, gebeurde. Hij werd streng gestraft; want hij had zijn vergrijp verzaard door zich tegen den opziener te verzetten, en eerst na een paar jaren tuchthuisstraf werd hij weder ontslagen.

Hij was in dezen tijd een ander mensch geworden; hij kon de regtvaardigheid zijner strenge bestraffing niet inzien; hij had bitteren wrok gekoesterd; hij was te grond gerigt, wat zijne omstandigheden betrof; zijne hut was vervallen en zijn vee verkocht; zijn tuintje was eene wildernis geworden. Toen hij zijne vrijheid weder verkregen had, zeide hij tot zich zelve: »Ik wil wraak hebben!» — en hij laadde zijn buks en trok op een donkeren avond uit, en wilde het huis van den jagtopziener bespieden en met een welgerigten kogel den vijand, die, zooals hij meende, hem moedwillig in het verderf gestort had, straffen. Hij dwaalde eenige uren rond in het bosch, eer hij in de nabijheid van het huisje kwam.

Eindelijk zag hij door de boomen, de stralen der maan op het nederig dak schijnen. Zich verbergende achter een dikken stam, haalde hij den haan van zijn buks over.

Wee den jagtopziener, als hij toen in de deur was getreden!

Het was een stille, zoele zomernacht. De vensters van het huisje stonden open: de wraakzuchtige boer zag gestalten heen en weer voor het raam komen, en hij dacht er aan, om met zachte schreden te naderen en door het venster den doodelijken kogel te zenden; maar hij dacht tevens aan haar, wier gestalte hij ook meende te ontwaren; hij wilde *haar* geen leed doen; hij bleef op zijn post.— Het werd hoe langer hoe stiller in het rond.

Daar verhief zich op eens, zacht en liefelijk, de stem zijner vroegere geliefde. Zij zong een eenvoudig lied, hetwelk hij haar in gelukkiger jaren dikwerf had hooren zingen, — en de toonen klonken helder en zuiver door de avondlucht en baanden zich een weg tot zijn hart. Het was een lied, dat, zooals de meeste volksliederen, vele verzen lang was, en met elk vers drong de melodie dieper en dieper in het hart van den jongen boer door.

Bij het einde van het tweede vers, zette hij den haan in rust; bij het vierde vers, liet hij den kolf van zijn buks op den grond rusten: bij het vijfde vers, legde hij het moordtuig naast zich neder, om de tranen, die langs zijne wangen biggelden, met den rug zijner hand af te vegen: en toen het lied ten einde was, sloop hij zacht naar de deur en stond plotseling voor den verwonderden jagtopziener en zijne dochter, en viel even plotseling op de knieën, en dankte snikkend het meisje, dat zij hem van eene zware misdaad en haren vader van den dood gered had; en hij bekende zijne zondige voornemens en zijn berouw, en hoe, op eene wonderbaarlijke wijze, door den zang zijner beminde, zijn hart getroffen werd; en de drie menschen werden met elkander verzoend en dankten in 't gebed te zamen den hemel voor de schoone gave der muziek, die hun allen een reddende engel was geweest, — en daarmede is het verhaal ten einde.

Als echter nu eenige voor de muziek ongevoelige lezer over dit verhaal spot, en het overdreven noemt, en gek, en laf, — dat staat hem vrij; ik zal mijn best doen het hem

ten goede te houden, en ga nu voort met een enkel woord te zeggen, wat ik eigenlijk wilde met mijn lang gebabbel over de muziek.

Ik verbeeld mij namelijk, dat er vele menschen zijn, die, even als ik, met de muziek dweepen, en er iets meer in zien dan bloot tijdverdrijf en vermaak; dat zij in haar, even als in andere kunsten, een middel erkennen ter verheffing en veredeling en verfijning van het gemoed. Maar ik weet zeker, dat wij, Nederlanders, niet bij uitstek muzikaal zijn, en dat, in weerwil van al onze concerten en opera's en *matinées* en *soirées musicales*, wij het tot nu toe niet verbazend ver in die heerlijke kunst hebben gebragt. In den laatsten tijd echter, is men er steeds meer en meer op uit, om de muziek aan te kweken en aan te moedigen, en jaarlijks heeft men groote muziekfeesten, welke de algemeene belangstelling en deelneming voor die kunst hoe langer hoe meer opwekken. Overal beijvert men zich ook om de heerlijkste muziekstukken voor te dragen.

En dat is mooi! Al de liedertafels doen hun best, om zich hoe langer hoe meer te volmaken. En dat is ook best. Maar waarom moet men bij gelegenheid van die feesten, met permissie, ook de grootste lafheden »debiteren," die men zich verbeelden kan? Waarom is het noodzakelijk, om mooie vaandeltjes te hebben, en de zangers met kruisjes en strikjes op te sieren, en hen in plegtigen optogt, als gemeste ossen, in plaats van fatsoenlijke burgers, door de stad te laten trekken?

Ik weet ook niet waartoe het dient, dat men bij muziekfeesten in schuitjes op het water varen en vuurwerkjes afsteken moet, daar dit alles, naar mijn oordeel, even onge-schikt is, om de muziek op te luisteren, als het ongerijmd is in het Nederlandsch karakter.

Hetgeen een troep opgewonden Duitschers met een zekeren zwier en losheid doen, waardoor eene groote opgewondenheid ook bij de toeschouwers wordt opgewekt, gaat ons Hollanders verbazend stijf en lomp af. Ik heb zangers zien optrekken te midden van een harde regenbui, onder

parapluiës, met vliegende vaandels en muziek aan het hoofd van den stoet, en met lange gezigten, als gingen zij naar het schavot. De straatjongens jubelden luid, en drongen vóór en achter en midden door de digte rijen: — het was eene bespottelijke vertooning. — de kunst onwaardig en vernederend voor hare aanbidders!

Zou men nu niet, — hier of daar, al was het maar voor de aardigheid, — zonder eenige kwakzalverij, een schoon feest kunnen vieren? Zou men het beneden zich achten, zelfstandig als Nederlanders te handelen, en te zeggen: dergelijke lafheden betamen ons niet, en wij willen er niet van weten; — maar wij willen toonen, hoezeer wij de godin huldigen door haar in den tempel, gelijk het betaamt, eenvoudig, maar eerbiedig te ontvangen, — en ons niet tot hare priesters wijden, door eerst als verongelukte komedianten ons aan de gapende straatjongens te toonen.

Ik wilde dit met alle bescheidenheid vragen: het is ten minste de moeite waard, dat men er over nadenke, en als men het niet met mij eens is, hoop ik toch, door mijne bedenkingen over eenige steeds toenemende dwaasheden, geen aanstoot aan wien het ook zij te geven, al mogt hij ook het onwaardeerbaar voorregt genieten van bij dergelijke feesten een half dozijn nagemaakte nietigheden, — ik meen ridder-ordes, — in het knoopsgat te pronk te dragen.

X

OVER DE FATSOENLIJKHEID.

Daar ik zoo vrij ben geweest, bij gelegenheid, dat ik zekere *Soirée Chrétienne* beschreef, welke onlangs in Noord-Holland gegeven werd, eenige dwaasheden onzer zeer achttingswaardige aristokratie aan te stippen, en ook reeds een enkelen keer vroeger zulks gedaan heb, heeft men daaruit opgemaakt: 1o. dat ik een demokraat ben; 2o. dat ik daarom natuurlijk van *zeer* burgerlijke afkomst moest zijn; en 3o. dat het onmogelijk is, dat de oude heer Smits een *fatsoenlijk* man kan wezen!

Ik heb gehoord, dat *men* dit zeide in gezelschap, waar ik onder den naam verschijn, welken ik in de maatschappij verkies te dragen. Men heeft mij zelfs aangesproken in de wereld, en mij mijn oordeel gevraagd over mijn tweede *ik* in den druk, en ik ben dikwijls in de gelegenheid geweest, mij zelve op de meest onbeschaamde wijze te roemen; — en ook van den anderen kant wel eens te hooren veroordeelen en gispfen.

Het denkbeeld mijner zeer voorname vrienden, dat ik onmogelijk iets anders dan een »demokraat,” en daarom ook geen *fatsoenlijk* man kan wezen, heeft mij echter het meest getroffen van al de oordeelvellingen, welke ik over mij zelve heb gehoord, en het heeft mij zoodanig verschrikt, dat ik aan het peinzen ben gegaan, in het bijzonder, hoe ver die op waarheid gegrond kon wezen, en in het

algemeen, over wat men onder echte fatsoenlijkheid ver- stond? Ik ben voornemens het laatste gedeelte mijner over- peinzingen aan mijne lezers mede te deelen, met het vrien- delijk verzoek, dat zij mij hier en daar licht willen ver- schaffen bij de duistere punten, welke ik onderweg aan- getroffen heb, en die ik in den loop van deze uitboezeming aanwijzen zal.

»Hij is een fatsoenlijk man, een *zeer* fatsoenlijk man, een *hoogst* fatsoenlijk man!" — zijn woorden en uitroe- pingen, die wij dagelijks hooren, en gelukkig hij, van wien ze gebezigd worden! Want de fatsoenlijkheid, de ware en echte, is de beste adelbrief, dien een man in de beschaafde wereld medebrengen kan.

Men begrijpt dus, hoe gelukkig ik mij gevoel, als ik in gezelschap ben van louter fatsoenlijke lieden, en daar iedereen, die *glacé*-handschoenen draagt en geene lange pijpen in het publiek rookt, zonder twijfel, op dien titel aanspraak maakt, verheug ik mij zeer dikwerf, een aller- fatsoenlijksten omgang te hebben. Het is mij echter raad- selachtig voorgekomen dat de fatsoenlijkheid heden ten dage niet overal ééne en dezelfde kleur draagt; dat zij, zoo te zeggen, met den wind, of liever met de *mode* draait, en dat hetgeen A. in zijn stand voor fatsoenlijk houdt, door B., die in een anderen kring »zich beweegt," voor hoogst ongepast en verachtelijk gehouden wordt.

Dus schijnt de fatsoenlijkheid bij onze aristokratie voor- namelijk daarin te liggen, dat de leden daarvan, juist het tegenovergestelde doen in alles, wat het uiterlijke betreft, van onze burgers, en onze burgers zoeken de fatsoenlijk- heid daarin, dat zij onze aristokraten naäpen. Hoe onna- tuurlijk en ongelukkig beiden zich daarbij gevoelen, be- hoef ik niet te bewijzen: maar ik kan niet nalaten het door een paar voorbeelden op te helderen, welke mij on- willekeurig voor den geest komen.

Tegenover mij woont eene deftige burgerfamilie, die ik de eer heb zeer goed te kennen. Behalve vader en moe- der, zijn er een paar allerliefste meisjes in huis, en het

was mij altijd een genoegen, 's Zondags morgens met mijne bureu en hunne dochters de straat op, naar de kerk te wandelen. Het was eene indrukwekkende optogt. De meisjes hadden hare beste japonnen aan, en de fraaiste hoeden, en droegen de allerheerlijkste parasols en de keurigste handschoentjes, en trippelden zoo nuffig en netjes voor ons oude luidjes vooruit, dat het mij wel speet niet meer van de jaren te zijn om... nu, dat doet er niet toe!

Pa had natuurlijk zijn zwarten rok aan, en zijne witte das en zijn vonkel nagelnieuwen hoed, die glom, alsof hij pas uit een emmer water was gekomen, en Ma was op hare manier niet minder mooi dan hare dochters; maar, voorzigtiger van aard zijnde, droeg zij, zelfs bij het helderste weder, 's Zondags altijd een zijden parapluie; »men kan niet weten!» zeide zij, — en zij had gelijk.

Toen wij op zekeren Zondag dus voortstapten, ontmoetten ons aan den hoek van de straat, twee jammerlijk slecht gekleede dametjes, in verkleurde katoenen japonnen, met oude versleten hoeden, en zoo slordig er uitzien over het geheel, dat mijne vriendinnetjes, zich in hare eigene pracht verheugende, niet nalaten konden, zich om te keeren en met verachtelijke blikken de slordigen naziende, mij naar hare namen te vragen.

Toevallig waren deze dames twee der aanzienlijkste freules uit de stad, — die men in de week steeds om hare elegante toiletten bewondert, maar die, om te toonen, dat het niet fatsoenlijk is zich te *endmancheren*, waarschijnlijk 's Zondags de versletene japonnen harer kameniers aantrekken.

Ik had naauwelijks dit aan mijne vriendinnetjes verteld, of de twee bekoorlijke gezigtjes begonnen te betrekken, en de oudste merkte straks op tegen hare zuster, dat het schande was, zulke mooie handschoenen in de kerk aan te trekken; terwijl de jongste verzekerde, dat het op de handschoenen niet aankwam, maar dat het haar wezenlijk speet in de warme kerk te zitten, met dien nieuwen hoed.

Den volgenden Zondag, ging men met oude hoeden en handschoenen naar de kerk: eene week later, trok men een

oud japonnetje daarbij aan; langzamerhand verdween elk teeken van netheid en nuffigheid 's Zondags, en zelfs Pa's nieuwe hoed wordt niet meer gezien; — alleen de parapluie van Ma wandelt steeds mede, hoewel die eerbiedwaardige vrouw zelve haar overigen opschik te huis moet laten, en met geduld toeluisteren, als hare nuffjes van de onfatsoenlijkheid van »*die* en *die*'' spreken, »welke zich 's Zondags *zoo* opschikken!»

Wat hebben nu de meisjes door de opoffering harer onschuldige zondags-vreugde, — want het was toch eene vreugde, — gewonnen? Niets! — Ze heeten met regt *prétentieuses* bij de dames uit de groote wereld, en worden, wegens hare slordigheid, veroordeeld door hare gelijken. Daarbij zijn zij nooit 's Zondags op haar gemak, en maken eene bedroefde vertooning te midden harer minder fatsoenlijke, maar veel beter gekleede vriendinnen, als zij, na kerktijd, de lange straat op naar huis wandelen.

Wie mijner lezers is niet gereed, om over deze dwaasheid te lagchen? En wie hunner, als hij in zijn hart kijkt, maakt zich niet tusschenbeide aan dergelijke dwaasheden schuldig?

En als het slechts bij dwaasheden bleef, dan had ik er vrede mede; maar het zit dieper: niet alleen in zaken van gering belang worden wij door de zucht naar eene valsche fatsoenlijkheid misleid, maar ik vrees, dat wij, zelfs in gewigtiger dingen, ons laten foppen en dikwerf eene karakterloosheid toonen, welke allerverachtelijkst is. Het is uit valsche fatsoenlijkheid, dat de ééne dagelijks aan zijne vrienden fijne wijnen schenkt, en dat de ander al zijne domme jongens tot mrs. in de regten wenscht te zien bevorderd.

Om zijn fatsoen op te houden, gaat mijn vriend X. jaarlijks met zijn gezin naar eene badplaats, en moet zich den geheelen winter bekrimpen, of nog erger, hij moet zich diep in schulden steken, om de gewaande fatsoenlijkheid van een paar maanden te boeten. Ik zeg de gewaande fatsoenlijkheid, want zij gelijkt evenveel op echte fatsoenlijkheid, als eene gans op een zwaan. De ééne is stijf,

gedwongen, onnatuurlijk, pijnlijk te aanschouwen en belagchelijk in al hare bewegingen; de andere is van natuur edel en schoon, aanvallig in al hare verrigtingen, en — niet dikwerf te vinden. En hoe komt dit? Dat is een der raadsels, die ik gaarne wilde opgelost zien, want ik begrijp het zelf niet regt. Alle omstandigheden zijn voor ons Nederlanders, in dit opzigt gunstig; de vrijheden, welke ons verzekerd zijn; de waardigheid van onzen landaard; de wezenlijk godsdienstige zin van ons volk, — dit alles moest ons een aangeboren fatsoen schenken, dat wij, helaas, maar al te dikwerf missen.

Volgens mijn oordeel echter, is niets gemakkelijker te verwerven; want de grond van alle fatsoenlijkheid is natuurlijkheid en een gevoel van eigenwaarde, dat het mij spijt zoo zelden bij onze hoogstfatsoenlijke menschen te vinden, die vreemde manieren voor een sieraad houden, en naäperij met fatsoenlijkheid verwisselen, terwijl de mindere standen hun fatsoen zoeken in eene bespottelijke verzaking van het betamelijke en in een streven naar dingen, die hun niet toekomen, eerder dan in de vorming en ontwikkeling van die eenvoudige deugden, welke den Nederlandschen burgerman steeds tot het hoogste sieraad zullen strekken, wat hij zich ook van het tegendeel verkieze te verbeelden, of te laten wijs maken.

BIBL. COPIE
O. P. A.
WIJCHENS

XI.

OVER DE BELANGRIJKHEID VAN DE NIETIGHEID.

Men klaagt wel over »de nietigheid” van honderderleidingen in de wereld en in de maatschappij; men jammert over »de ijdelheid” en zeer vele zaken in de meest deftige kringen, en jammerkreten over »de wereldsgezindheid” der menschen worden luide geuit door »de fijnen,” die zich in de groote wereld, beurtelings met opera's en met *soirées chrétiennes*, en, vooral in den laatsten tijd, met deze laatste, amuseren.

Al deze klagten over nietigheid, ijdelheid en wereldsgezindheid, of hoe men het verder verkieze te noemen, komen mij hoogst belagchelijk en bespottelijk voor; want, daar men natuurlijk alleen leeft om zich »te onderscheiden,” om »opgang te maken,” om »een eeuwige knappe vent” te heeten, en om in dat karakter »rapporten uit te brengen,” »verslagen te doen,” enz., zie ik niet in, hoe het mogelijk zou zijn, zonder zeer veel nietigheid, ijdelheid en wereldsgezindheid in dit edel doel te slagen. Ik spreek natuurlijk alleen van »hoogstfatsoenlijke lieden,” want met de lagere standen heb ik nu niet te maken, en ik wil bekennen, dat, even als vele der »fatsoenlijke menschen,” steeds gaarne van graven en baronnen spreken, ik, als burgerman, mij soms bij voorkeur met onze patriciërs en aristokraten bezig houd.

Daar ik echter niet voor een vleijer wenschte door te

gaan, hetgeen ligt gebeuren kon, niettegenstaande mijne vroegere geschriften, indien ik het tegenovergestelde niet verklaarde, zal ik zoo vrij zijn, heden de reeds gemelde nietigheid, enz., die inderdaad zoodanig gehuldigd, en toch, met woorden, door de fatsoenlijke kringen altijd gegispt wordt, onder mijne magtige bescherming te nemen. Erasmus heeft den *Lof der Dwaasheid* verkondigd; — waarom zou Smits niet den *Lof der Nietigheid* op zich nemen? — Zonder mij evenwel met den beroemden Rotterdammer provisioneel te willen vergelijken; — want, alle andere redenen ter zijde stellende zou ik bang zijn, als ik zulks deed, dat de een of ander mijner vrienden het in zijn hoofd kon krijgen een standbeeld tot mijne eer te laten oprigten (bij intekening), en waarlijk, liever dan als een Rembrand of een Lourens Koster mishandeld te worden, liet ik mij nog gedurende mijn leven te pronk stellen! Maar tot de zaak.

Waarlijk, mijne zeer deftige en hoogstfatsoenlijke vrienden, gij doet niet wel, met de nietigheid, waarop het geluk uwer existentie steunt, te veroordeelen!

Gij bezoekers van bals en *diners* en speelpartijtjes, en opera's en concerten: gij makers van *digestie-visites*, en van voorlezingen in het Nut en andere niet minder geleerde genootschappen; gij directeurs van Societeiten en penningmeesters van Zendeling-Genootschappen; gij, leden van Matigheidsgenootschappen, en gij, ijveraars voor »commissiën" van allerlei aard, gij, die uw fatsoenlijk bestaan door de nietigheid uwer handelingen en bezigheden hebt verzekerd, waarom keert gij u om, en waarom vertrapt gij, op eene ondankbare wijze, de geurigste bloem op uw levenspad?

Gij zult zeggen, omdat gij niet gelooft, dat de nietigheid uwe voornaamste hoedanigheid is. O verblinden!

Deze nietigheid, hoe negatief ook van aard, is eene zeer positieve deugd bij u en uwe bewonderaars!

Ziet onzen jongen, zeer fatsoenlijken vriend, den Welgedel Gestrengen Heer, Mr. Jacobus Muggeneus, of hoe hij

heet, welk een nietig mensch, en welk een zeer geacht lid der Maatschappij! Er is geen groot *diner* in de stad, of hij is er bij; er is geen genootschap in de plaats zijner woning, of hij is ten minste secretaris daarvan!

Hij heeft veel gereisd; hij heeft de wereld gezien; hij heeft een overjas uit Londen terug gebragt, en verheugt zich in het bezit van twee paar Parijsche laarzen. Hij heeft nog nooit verzuimd, binnen den gevorderden tijd na een *diner* eene visite te maken; hij betaalt zijne kleedermakers-rekening op den dag; hij teekent op alle lijsten, welke hem aangeboden worden; hij brengt geregeld alle vrouwen, moeders en dochters uit den fatsoenlijken kring, welken hij *frequent*teert, uit de komedie naar hare rijtuigen.

Hij is hoogst wellevend en beleefd jegens allen, die zijne meerderen zijn; hij is zelf een mensch, die zijns gelijken niet heeft, want daar hij van burger afkomst is en alleen met patriciërs en aristokraten omgaat, ziet hij zijns gelijken niet meer; en wat men niet ziet in de *fatsoenlijke* wereld, bestaat ook niet; dit is een axioma, hetwelk vooral op de wereldsche deugden en ondeugden toepasselijk is.

Mr. Jacobus is dus, te regt algemeen geacht en gezien. »Hij zal wel vooruit komen,» zegt men; »hij wordt met der tijd wel eens lid van den stedelijken raad, of zelfs van de Provinciale Staten! »Hij bezit veel algemeene kennis,» zegt men, omdat hij over alles mede praat en niets grondig weet; hij is »een zeer respectabel jongmensch,» zeggen de ouders, omdat hij geene excessen begaat, en veel over de nietigheid zijner makkers klaagt. »Het is een zeer beschaafd en allerliefst lief mensch,» zeggen de jonge dames, omdat hij vlug Fransch spreekt en goed danst. In een woord, iedereen roemt, prijst en bemint hem, wegens zijne volstreckte nietigheid, en het ergert mij te zien hoe weinig erkentelijkheid hij toont voor deze deugd, aan welke hij zooveel te danken heeft.

Van deftiger aard, en eene tegenstelling van Mr. Jacobus in vele opzigten, maar niet minder nietig, en over de

nietigheid hoofdschuddende, — want spreken doet hij weinig, — is de bejaarde Heer Schaap. Van hem spreek ik, en aan hem denk ik altijd met den meesten eerbied; want hij heeft ook zijne schaapjes op het drooge; en is in alle opzigten (materiële namelijk), een geheel onafhankelijk mensch.

In uiterlijk, in manieren, in kleeding, in alles, behalve de nietigheid, is hij, gelijk ik gezegd heb, het tegenovergestelde van Mr. Jacobus Muggeneus. Hij is vijftig jaren oud, en is nooit twee uren buiten de poort zijner geboorteplaats geweest. Hij kan geen drie regels zonder taal- en spelfouten schrijven; hij heeft nooit eenig beroep of bezigheid gehad; maar hij heeft verschillende »liefhebberijen” zoo als hij zegt. Hij besteedt b. v. jaarlijks eene zekere som, — geen cent meer of minder, — aan het opkopen van zeldzame boeken, die hij nooit leest, en het geldt als een blijk zijner bescheidenheid, dat hij er niet over praat; hij heeft eene collectie munten, die hij geregeld eenmaal in de week zorgvuldig afstoft, en op nieuw rangschikt, zonder iets van de wezenlijke waarde zijner verzameling te begrijpen. Even als Mr. Jacobus vooruit zal komen door allerlei nietigheden na te loopen, is de Heer Schaap vooruit gekomen, door in niets ter wereld belang te stellen, en door zich met niets ter wereld op te willen houden, dan met zijne eigene, bijzondere aangelegenheden.

Toen men hem, zeer tegen zijn zin, eerst tot lid en naderhand tot president van het armbestuur maakte; het eerste omdat hij »zulk een respectabel mensch” was, en het tweede omdat hij altijd iedereen gelijk gaf, en nooit »veel praatjes maakte,” werd hij overtuigd van zijne lang verborgene knapheid. Toen hij zijn ridderkruis ontving, schudde hij het hoofd over de nietigheid der wereldsche onderscheidingen; maar hij gaat nooit uit zonder een half el lint in het knoopsgat. Zoo hij op iets, behalve zich zelve, in deze wereld zwak heeft, dan is het op zijn geld; hij teekent dus nooit zijn naam voor eenig weldadig doel, en gaat voor wijs door, omdat hij weder zijn hoofd schudt,

en verklaart, dat »het geven in het publiek maar ijdelheid is;» en men gelooft dus, dat hij steeds vlijtig, in het geheim, wêldoet.

Als men eene politieke discussie in zijne tegenwoordigheid begint, zwijgt hij altijd. »Ik praat niet gaarne in gezelschap,» zegt hij, »over dergelijke dingen.» En men bewondert zijne voorzigtigheid. Als men over kunst, philosophie of letterkunde spreekt, zwijgt hij ook; — tusschenbeide echter glimlacht hij eventjes, of schudt zijn hoofd weder, — en men houdt hem voor een diepzinnigen wijsgeer, of een bitteren satiricus. Hij vraagt nooit iemand om raad, omdat hij tot nu toe nooit in eenige verlegenheid geweest is, en geene zorgen gekend heeft; als men hem om raad vraagt, weet hij zich altijd met de eene of andere magtspreuk te redden, en geene bepaalde meening aan den dag te brengen. Hij zegt b. v. »Mijnheer, men moet altijd volgens vaste grondbeginselen handelen; en die kan ik u niet geven!» Of, »Mijnheer, ik raad u te doen, wat ik steeds gedaan heb; wees voorzigtig, maar *ferm!* Mijnheer, laat u door niemand leiden; vestig bedaard uwe meening, en handel overeenkomstig uw geweten!» en hij neemt een snuifje en den ootmoedigen dank voor zijne goede raadgeving, met een bescheiden hoofdschudden aan. Des Zondags gaat hij geregeld naar de kerk en nooit op plaatsen van openbaar vermaak; maar hij laat zich nooit uit over de preek, die hij gewoonlijk in den slaap aanhoort, en daar hij geregeld beurtelings bij alle dominés gaat, wordt hij geroemd als een zeer verlicht, godsdienstig mensch.

Hij is nooit verliefd geweest; hij heeft nooit gespeeld; hij heeft nooit te veel wijn gedronken, of te weinig zorg voor zijne gezondheid gedragen; hij heeft »geene behoeften,» zegt hij, en geen wonder, daar hij alle gemakken heeft, en hij doet zijne eigene matigheid en verdiensten uitkomen, door, als hij spreekt, steeds op de toenemende ijdelheid en nietigheid der maatschappij te schelden.

O mijne vrienden, is dit billijk? Heeft hij niet alleen

zijne *positie* in de wereld en in de maatschappij aan zijne eigene nietigheid te danken?

Ik zou dergelijke voorbeelden in het oneindige onder mijne lieve vrienden en betrekkingen kunnen vinden; maar de tijd, en vooral de plaats, ontbreekt mij. Ik zou een boekdeel kunnen vullen met de beschrijving van de nietigheid der zeer achtenswaardige familie Kwik, die allen, vader, moeder, en dochters, alleen leven om de uiterlijke vormen der wereld op het allernaauwkeurigst na te volgen, en dus, onder de gunstigste omstandigheden, een jammerlijk ongelukkig leven hebben.

Ik zou vele bladzijden noodig hebben om de nietigheid te beschrijven van den beroemden geleerde Bête, die van zijn kant over de nietigheid van de wereld-menschen lacht, en zijn leven slijt in de meest abstracte studiën, zonder dat hij ooit eenige vruchten zijner wijsheid aan zijne medemenschen levert.

Ik zou zeer gaarne, maar ik durf het niet, eene schildering maken van den tegen alle nietigheid ijverenden predikant Kreeft, die zijn leven doorbrengt met de keurigste preken te maken, die modellen van taal en stijl zijn, (en van niets anders,) en niemand voor deugdzaam houdt, die niet bij *hem* in de kerk komt.

Het zou een genot voor mij wezen, als ik den vermaarden kunstenaar Dings uitvoerig, ten behoeve mijner lezers, kon portretteren, die over de ijdelheid en nietigheid der maatschappij woedende uitvallen doet, zoodra iemand het waagt de groote waarde van alles wat hij voortbrengt, in twijfel te trekken. En toch hebben al deze menschen en vele anderen, die ik hier niet opgesomd heb, hun welzijn en hunne vermaardheid grootendeels aan hunne ijdelheid en nietigheid te danken, hoewel zij, tot nu toe, zoo verhard zijn, dat zij in plaats van zulks te bekennen, zich ver-eenigen om hunne stemmen daartegen te verheffen en den oorsprong van hun geluk verloochenen op eene zeer bespottelijke en laffe wijze.

Ik echter, hoop door het voorafgegane hun de oogen

eenigszins geopend te hebben; het is nog bij tijds om een schreeuwend onrecht te vergoeden, en ik stel voor, door middel van vrijwillige bijdragen, die men aan mij, door tusschenkomst van den uitgever van dit boekje, kan toezenden, de noodige som bijeen te brengen, ten einde op de eene of andere voorname plaats onzer hoofdstad een standbeeld op te rigten aan de beschermgodin der fatsoenlijke wereld »*de Nietigheid*." Ik twijfel niet of mijn voorstel »ingang zal vinden," even goed als het plan om een standbeeld op te rigten voor wijlen den »verdienstelijken Lourens Koster," en als men eene prijsvraag voor het beste ontwerp uitschrijft, zal men op de meest nietige wijze dit zeer lof-felijke en nietige doel bevorderen.

XII.

EENE POPPENKAST VERTOONING.

»Gij ziet, mijne zeergeëerde heeren en dames, in uwe verbeelding (1) hier vlak vóór u, eene poppenkast, of theater voorgesteld, en gij ziet dat het scherm opgehaald is, en dat er niets meer noodig is, dan dat de acteurs of de poppen optreden, om met het stuk, tot welks opvoering gij uitgenoodigd zijt, een aanvang te maken! — Maar ik had vergeten; de ouverture moet nog gespeeld worden. — Die wordt al dadelijk, ziet gij, ginds in den hoek, door eene baker op een vuurmand uitgevoerd, met accompagnement van groote drukte in huis en gedurig geloop, trap op en af. Men hoort allerlei geluiden, die u wel bekend zijn: de wordende vader speelt een *solo* op de glasruiten *con furia*; — de vroedmeester slurpt *andante* het ééne glas punch vóór en het andere na; — *pianissimo* sluipen de meiden door het vertrek

»Het groote *thema*, met variätien er bij van de kraamvrouw, is uitgezongen, en *fortissimo* brult de pas geborene, buiten alle maat en harmonie, het *finale* van de groote ouverture van 's menschen leven. — Dit is het eerste tableau! —

»O, mijne vrienden, ziet nu den gelukkigen vader, ziet

(1) De zetter heeft mij opmerkzaam gemaakt, dat het eene bespottelijkheid is, iets dat op verbeelding gelijk, bij een „geacht Nederlandsch publiek” te verwachten. Diegenen, welke hem gelijk geven, moeten dit stuk maar overslaan.

hem; want het is nu reeds drie dagen na den afloop der *ouverture* en het staat al in de *Haarlemsche Courant*, en het is al op het stadhuis officiëel bekend, en de kraamvrouw is wél, en de baker is bedaard, maar gewichtig, zelfs tot in het omroeren van de kandeel, en de vader heeft niets meer te doen, dan plannen te maken voor het leven en voor de ontwikkeling van zijn eerstgeborene!

»Ziet, hoe hij op het tooneel heen en weér wandelt, de handen in de broekzakken, met zijn geld rammelende, en hoort, hoe hij als »verstandig man," monologiseerd! Ik bid u echter, u niet te laten afleiden door den *souffleur*, die in de kleeding van den Geest des Tijds, tuschenbeide wat hard spreekt. — Hij is nog niet goed gedresseerd, en brengt den mensch, en zelfs den acteur, een weinig in de war, in plaats van hem te helpen,

»Maar de vader heeft reeds driemaal gehoest en geproest, hij gaat beginnen:

»Mijn zoon zal eene opvoeding hebben, die met den Geest des Tijds overeenkomt; hij zal een practisch, nuttig mensch worden. Geene »holle theoriën" zullen hem door het brein spoken! hetgeen hij leert, zal hij in dit leven tot zijn voordeel en bevordering kunnen toepassen. Hij zal studeren, even als ik gedaan heb, die alles aan de studie te danken heb; ik, die nu raadsheer, lid van de Staten-Generaal, president van het armbestuur, en wat niet al meer ben! Ja, hij moet en zal studeren," — (de Geest des Tijds, souffleert: »In de regten!") »Ja, — hij zal in de regten studeren. De letteren dienen tot niets. Volgens de beste statistieke opgaven, kunnen niet meer dan $\frac{5}{9361}$ van de literatoren hier te lande professor worden, en de kans voor hem is te gering. Het zou geene speculatie zijn, een geleerde van hem te maken! Wat de theologie aangaat, — de hoogste predikants-traktementen zijn te laag voor een fatsoenlijk mensch, om er van te leven; — de medicijnen leveren geen vast bestaan op, of men moet zich geheel en al daaraan toewijden, — bah! In de regten zal mijn zoon studeeren, dan kan hij *alles* worden!"

»Het scherm valt. Mijne heeren en dames, ook het tweede *tableau* is voorbij; gij hebt den tijd de neuzen te snuiten, naar het publiek rond te zien; eventjes uit te rusten, en ziet, men begint op nieuw!

»Tien jaren zijn voorbij; ziet dien dikken gezonden lummel, die aan de groote, met boeken bedekte tafel in de leerkamer staat, aan de hand van zijn gelukkigen vader, die hem voorstelt aan de zeer wijze leeraren, welke hem tot den tijd, waarop hij naar de akademie gaat, zullen onderwijzen.

»Stil! men begint te spreken!

Koor der leeraren: Heil u, jeugdige spruit van een uitstekenden vader, heil u, die aarzelend staat voor den drempel van den tempel der wijsheid! — Wij zullen u doceren en leeren, geleerde boterhammen smeren; wij zullen het hemelsch en aardsch u verklaren, in den minst mogelijken tijd!

»Wij zullen u alles instampen, wat wij ook zelve niet weten; en *niets* vergeten, wat de wetenschap vergt! — Wij zullen u vormen naar de regels der kunst, en met u wroeten en wormen, over dag en des nachts, totdat gij eindelijk zijt gereed met al wat bij ons is aanbesteed!

De taalmeester treedt voor: »Wat Hollandsch moet gij kennen, ten einde in lateren tijd in het publiek te spreken, als gij er toe geroepen zijt. — Fransch voorwaar kunt gij ook niet ontberen, als gij in de maatschappij wilt paraisseren. Engelsch en Hoogduitsch komen er bij; Deensch en Zweedsch staat u vrij; het Italiaansch moet niet vergeten wezen, want zonder deze talen kunt gij »*de Gids*» (in het Hollandsch) niet lezen.»

Een ander leeraar treedt voor: »Geschiedenis, mathesis en geographie, natuurkunde, statistiek, astronomie, moet gij beoefenen met de grootste vlijt, en daaraan besteden drie kwart van uw tijd.»

Een ander leeraar treedt voor: »Latijn en Grieksch en antiquiteiten, zijn de hoofdvereischten om u voor te bereiden voor de geliefde *alma mater*; — deze drie zijn de wijn,

al het overige water; — ik spreek met respect van de overige heeren, maar zij zijn niet waard mij de schoenen te smeren!”

Een ander leeraar treedt voor: »Dansen, schermen, muziek er bij, volmaken »een sieraad der maatschappij!”

De vader leidt het kind, dat zich schreeuwende verzet, naar de leeraren toe, die gereed staan, hem met open boeken te ontvangen: Moeder Natuur, die ontwaakt is, bij het schreeuwen van het kind, vliegt binnen en wil hem weg dragen. De Fijne Beschaving, als knecht, in prachtige lieverij gekleed, zet haar bij de schouders de deur uit.

Het scherm valt.

»Mijne heeren en dames, hoe bevalt u het stuk? Geloof me, de zin er van is even weinig ongerijmd als vele der woorden. Als gij het nu nog niet begrijpt, zal het gevolg alles welligt duidelijk maken; inmiddels, breekt het hoofd er niet mede; want daartoe hebt gij zeker den tijd niet; — al gevoeldet gij er nog zoo veel lust toe. — Ziet, het derde *tableau* begint:

»In een prachtig vertrek, met alle mogelijke weelde opgesierd, met bijna alle onmogelijke gemakken voorzien, ziet gij den held van het stuk, het pas geboren kindje van het tweede *tableau*, den dikken lummel van het derde; — en nu, twaalf jaren later, de ranke, schoone jongeling, die van de *alma mater* ontslagen is, en op het punt staat in de maatschappij op te treden. Hij heeft eene prijsvraag beantwoord en is bekroond! Hij heeft op alle *examina* den hoogsten graad gekregen; hij is, bij gelegenheid van een groot akademisch feest, met de kap (niet met de zotskap, maar met den eerbiedwaardigen doctorshoed), gepromoveerd. Hij heeft geene schulden achtergelaten, hij heeft geene uitspattingen begaan; hij is gezond van ligchaam, dat hij evenveel geoefend heeft, als zijn geest. Waarom ziet hij er zoo somber uit, en gedrukt; waarom staat hij, als het ware gedachteloos, uit het venster te staren: wat ontbreekt er nog aan zijn geluk?

»Mijne heeren en dames, gij zult u welligt verbeelden, als gij tot het roman-lezend publiek behoort, dat hij ver-

liefd is! Maar daarin vergist gij u zeer. Daartoe is hij te wèl opgevoed; als hij een meisje vindt van zijn eigen stand, mijne heeren en dames, dat ook een behoorlijk vermogen heeft, even als hij, dan zal hij beleefdelyk bij de ouders *accés* vragen, en geëngageerd, en gebruidegomd en getrouwd worden, — daarop geef ik u mijn woord van eer, — zonder dat de pijlen van Amor zoo diep door zijn satijnen vest dringen, dat hij er hartzeer van zou krijgen.

»Maar hij verlaat het venster; hij strekt zich uit op eene sofa; hij verzinkt in gepeins, of liever, volgens de gewoonte van het tooneel, hij denkt hard op. Mijne zeer scherpzinnige toehoorders, gij kunt wel nagaan, zonder al te scherp naar hem te luisteren, dat zijn gedachtenloop in den trant is van dien van den wereldberoemden dr. Faust. — Hij is nu, gelijk hij zich verbeeldt, en teregt, niet waar? — want hij is *uitgestudeerd*, — aan het einde van zijn leertijd gekomen. Hij weet van alles iets, van enkele dingen zelfs veel; daarvan is hij overtuigd, even goed als Faust; en hij verlangt niet, gelijk die eierzuchtige geleerde, om *alles* te weten. Hij is met zich zelve nog al te vreden; maar niet verwaand. Hij ziet, dat hij zijne kennis te pas kan brengen; hij gevoelt, dat de wijze bedoeling van zijn praktischen vader met zijne opvoeding bereikt is, en dat hij in staat is om *alles* te worden, wat hij maar verkiest! — En toch, mijne waarde heeren en dames, blijft het eene stellige waarheid, dat hij ongelukkig is, en dat hij niet weet waarom, en dat hij er over zit te tobben en te peinzen, zoals hij reeds honderdmaal getobd heeft, totdat de tijd kont, waarop hij naar de Societeit kan gaan om afleiding te vinden, en eindelijk weér naar huis komt, en juist dezelfde zwaarmoedige bui weder voelt opkomen, als die, weke hem nu plaagt. —

»Het is op het oogeblik echter te vroeg om uit te gaan; dus kan hij zich zelve niet ontloopen, en moet naar de stem van de gesluisjerde gestalte luisteren, die plotseling vóór hem staat, en die hem reeds meermalen bezocht heeft zonder dat zijn zeer ontwikkeld verstand den zin

der woorden kon vatten, welker welluidende klank zijn oor betooverde. Mijne lieve vrienden, willen wij eens beproeven, of wij de beteekenis der rede kunnen vatten, of wij welligt raden kunnen, welke gestalte de digte sluizer voor ons verbergt?

»Mijn kind,» begint zij met zachte stem, »mijn kind, — gij treurt om mij, die u dagelijks bezoekt, en die dagelijks, eerst door uwe leermeesters, eindelijk door u zelve, werd verdreven, zonder dat mijne woorden tot uw hart mochten doordringen. O zeer beschaafd wereldkind, waar is toch uwe ontwikkeling als *mensch* gebleven? — O gij, die zoo vele geleerdheid bezit, waartoe dient toch uw geweten, daar gij u zelve, bij alle uiterlijke voordeelen, toch geen geluk kunt schenken? Gij, die u verbeeldt alle Muzen te kennen, waarom spreken zij niet tot uw hart? Gij telt de maat der muziek; gij begrijpt niet hare harmonie; — gij ziet het witte doek onder de heerlijke kleuren der schilderij; gij weet *hoe* die er opgelegd zijn; maar gij begrijpt niet den geest, die ze zamenvoegde! Gij scandeert de verzen van het heerlijkste gedicht; geene fout ontgaat uwe scherpe kritiek en geene schoonheid roert uwe ziel. — Gij kent het *genus* van elke bloem, maar hare geuren bekoren u niet; gij rigt uwe blikken hemelwaarts, om wetenschap te verkrijgen, en de namen der schitterende sterren zijn u bekend, zonder dat hare stralen uw hart doen sidderen. Gij slaat het oog ter aarde, en het kleinste insect ontgaat niet aan uwe scherpe blikken, en gij gevoelt even weinig afkeer voor het afgrijselijke als liefde tot het schoone! — Men heeft u, ongelukkige, tot een »paktisch mensch» willen vormen, en gij zijt niets meer lan een koude rekenaar geworden! Zie, mijn kind, de wereld is goed en de menschen er op zijn goed; — maar de Geest des Tijds is ellendig, is jammerlijk, is onheilbrengend. — —» Hier springt de souffleur uit zijne kast en slaat woedend in het rond; de lampen gaan uit, het scherm valt. —

»Mijne heeren en dames, bedaardt, bid ik u! — Het

was mij onmogelijk te voorzien, dat mijn stuk dus gestoord zou worden en zonder einde ten einde gaan; — vergunt mij dus, waarde vrienden, een enkel woord tot u te spreken, bij wijze van epiloog; — de rijtuigen zijn nog niet vóór, — en ik zal u waarlijk niet lang ophouden.

»Hebt gij kleine of groote kinderen te huis? Wilt gij er *menschen* van maken: dan, wat ik u bidden mag, zeer geachte toehoorders, laat u toch niet verleiden door het denkbeeld, hetwelk nu algemeen is, dat een »praktisch mensch," een wezen moet zijn, welks verstand zonder zijn hart en zonder zijne ziel ontwikkeld, of liever opgevoed is. — Leert uwe kinderen het schoone beminnen om zich zelf en niet om het voordeel, dat het in de wereldsche zaken kan opleveren.

»Mijne heeren, leert uwe zonen de Muzen beminnen, omdat het wezenlijke zulke aanbiddenswaardige godinnen zijn, en niet omdat zij het »zóó verbazend ver" in de kunsten hebben gebragt! Geloof niet, dat het hart minder praktisch is dan het brein, of dat het eene zonder het andere behoorlijk ontwikkeld kan worden. Met één woord, mijne lieve vrienden, laat niet de gesluisjerde Liefde tot het Schoone, de meest kostbare gave der ziel, door den Geest des Tijds dagelijks hoe langer hoe verder van uwe harten en van die uwer kinderen worden gebannen!"

XIII.

EENE LENTE-MIJMERING.

*Quocumque adspicias, nil nisi
pontus et aër.* OVIDIUS.

De lente is gekomen en de zachte noord-ooste-winden en de warrelende stofwolken. De knoppen aan de boomen, die in den winter niet uitgekomen waren, blijven steeds nog vast gesloten; de bloemen (in de broeikassen) bloeijen even heerlijk als voor drie maanden, en de jonge groenten waarop oude, poëtische menschen, zoo als ik ben, zich verheugen, blijven steeds nog jong, zeer jong, — groen, zeer groen, — behalve daar waar ze stofjassen aangetrokken hebben, alsof ze de lange reis naar de eeuwigheid wilden ondernemen. De perzikenboomen hebben reeds lang geleden gebloeid en zijn al weër bevroren, en als men in zijn overjas dicht toegestopt uit wandelen gaat, met eene dikke bouffante om den hals, en uit den wind blijft, en in de zon, dan gevoelt men door alle leden, dat de kostelijke lente gekomen is, en men verheugt zich in dat heerlijkste der jaargetijden van onze gezegende luchtstreek, en men kuilt verder en verder, en raakt eindelijk aan het mijmeren en aan het dweepen, tot een ijskoude neus of half bevrorene vingers den mensch weër naar huis jagen, naar de gloeiende kagchels en een warm glas punch.

Zoodanig is de lente buiten 's huis; — daar binnen is het anders gesteld! — De vrouwen, zich spiegelende aan

moeder Natuur, die de straatwegen nu eens met hare winden schoonveegt, en dan weder met hare stortregens afwascht, — de vrouwen, die in balijnen korsetten geregen kinderen der Natuur, worden plotseling met een edel vuur bezielde; — zij gaan, — behoef ik het te zeggen, — aan het **SCHOONMAKEN!**

Ik heb eerbied voor alles, wat met geestdrift, met een zeker vuur, gedaan wordt; — ik eerbiedig dus het schoonmaken, want al het water, hetwelk daarbij verspild wordt, kan het heilige vuur der bezielde vrouwen niet uitdooven; — de bacchantische woede kan men in zeepsop niet smoren, — men kan er geen doekjes (noch dweilen) om winden; de schoonmakende vrouw viert hare mysteriën in het hedendaagsche Nederland, even als de Romeinsche matrone, in vroegere tijden, de mysteriën van Juno vierde, welke het eene doodzonde in den man was, door zijne tegenwoordigheid te ontheiligen.

Het is nu juist geene misdaad, die met den strop bedreigd wordt, als men onder het schoonmaken als Nederlandsch burger te huis blijft; maar het is toch eene levensgevaarlijke onderneming onder hetzelfde dak te blijven met eene schoonmakende vrouw en hare dienstbare geesten; — het is ook, buiten het gevaar, een vernederend iets. — Het hoofd des huizes is in zulke oogenblikken in minder aanzien dan de ragebol, — en hij gevoelt zich evenmin op zijne plaats als de omgekeerde tafels en stoelen. — —

Gij zit met uwe vrouw alleen te huis; gij hebt geene kinderen, geene zorgen, geene ziekten; — het slaat vier uur; — gij houdt van geregeld, op de minuut, aan tafel te gaan. Gij neemt plaats tegenover uwe vrouw; — zij verdwijnt achter een reusachtig stuk vleesch, dat midden tusschen u en haar neêrgezet wordt.

»Mijn lieve! — wat een stuk vleesch! Wij kunnen er acht dagen van eten met ons beiden! — En gij weet toch, ik houd er niet van, om veertien dagen achter elkaar hetzelfde stuk vleesch op tafel te zien!»

Uwe vrouw houdt het schuldbevuste hoofd steeds nog

achter den schotel verborgen, en antwoordt met bedeesde stem: dat weet ik wel; — ik neem ook anders nooit zulke groote stukken; — maar — hm! — morgen moeten wij met schoonmaken beginnen!”

Uw oordeel is geveld; — het bloed verstijft in uwe aderen; — de heete aardappel blijft u in de keel steken. Als gij nog haar op uw hoofd hebt, rijst het overeind; — maar als gij wijs zijt, zwijgt gij! Uw galgenmaal wordt in onheilspellende stilte verslonden.

Na het eten, gaat gij in uw gemakkelijken stoel zitten een dutje doen; daar verrijst het spook van het schoonmaken voor uwe verbeelding en grijnst u aan en vraagt met spottende stem: »Waar zult gij morgen zitten, — waar?» En de echo antwoordt: »Waar?»

Als de mensch in het uur der spijsvertering gestoord word, loopt de gal over; — de ongelukken en rampen, die u boven het hoofd hangen, stellen zich in verschrikkelijke gestalte aan uw geest vóór; — ontelbaar als de stofdeeltjes, die zoo als gij weet, onder het kleed zitten, waarop gij nu met wanhopigen voet stampst; onvermijdelijk als de verveling bij eene geleerde verhandeling! Gij begint het voor geene onmogelijkheid te houden, dat gij de vrouw uwer keuze zoudt leeren haten; — gij benijdt in uw hart uw vriend, den ouden jongenheer, met wien gij dagelijks in de Societeit *piket* speelt, over wiens ongezelligen levensaad en vrouwenhaat gij anders zoo geestig kunt spotten! — Het uur der vergelding heeft geslagen; — de wrekende Nemesis nadert!

»Waarom wordt het theewater zoo vroeg binnen gebracht?»

»Gij gaat toch naar de Societeit?» — zegt ontwijkend uwe teedere wederhelft.

»Maar niet vroeger dan gewoonlijk.»

»Ja — maar, gij zult toch wel een half uurtje vroeger te huis komen; — wij moeten vroeg naar bed; — morgen komen de stukadoors om vijf uur, en zij zullen met de slaapkamer beginnen!»

Gij hebt op het oogenblik, — de courant houdt gij nog in de hand, — van een man gelezen, die door »misbruik

van sterken drank" gedreven, in het water geloopt en jammerlijk verdronken is. — Geen honderd passen ver, — op weg van de Societeit naar huis, — vloeit de gracht; zes glazen punch, — één sprong in het donker, — en er is een einde aan uwe ellende, aan al uwe rampon, door »misbruik van water" veroorzaakt! Maar och! plotseling herinnert gij u, dat ook de gracht wordt schoongemaakt; — men heeft het water er uit laten loopen; — deze toevlugt is u benomen!

Gij gaat naar de Societeit; gij zijt stroef en onvriendelijk; — gij neemt plaats aan het speeltafeltje; — gij verliest alles; — gij weet, dat gij een zuur gezigt zet, en gij zijt overtuigd, dat men het aan uw verlies toeschrijft, hetwelk u niets schelen kan: — gij krijgt een paar maal goede kaarten, maar zijt zoo afgetrokken, dat gij het spel vergooit; — hij, die met u speelt, haalt de schouders op; de omstanders wisselen veelbeteekenende blikken; gij verbrandt u de lippen met kokende punch, en geeft uw hart lucht, door, als dwingeland, den ongelukkigigen knecht uit te schelden. — Gij gevoelt echter dadelijk de verachtelijkheid van uwe handelwijze, en uw toorn gaat van anderen op u zelve over.

Het is u eene verligting als het half tien is, en gij opstaat, en tot verwondering uwer vrienden, die u anders tot tien uur zien »plakken," henen gaat. Eer gij de deur bereikt, ontmoet gij uw lijfmedicus, die eventjes het *Handelsblad* komt lezen, om nieuwstijdingen voor zijne morgenbezoeken op te doen. — »Zoo, — al naar huis? — Hoe gaat het? — gij ziet er een beetje betrokken uit; — voorjaarslucht; ja, ja, vriendje: het helpt u niet, — eene kleine uitstorting van gal: — gij moet eens schoonmaken, eene kleine schoonmaak, anders niets; ik zal er u morgen een zenden. *Bonsoir!*"

Dezen booswicht, die zoo als gij u verbeeldt, u zoo maar in het publiek voor den gek houdt, geeft gij geen antwoordt; — gij drukt den hoed in de oogen; gij vliegt naar huis: gij verlangt naar bed; in den slaap zult gij

voor een paar uren ten minste, uwe rampen vergeten.

De huisdeur staat open; — gelukkig! Een onderwerp waarover gij wettiglijk razen kunt! Gij wilt naar binnen vliegen, — en valt, zoo lang gij zijt, over een ladder, welke de verver, die nog in zoet gesnap met de keukenmeid achter de deur staat, er pas neergezet heeft.

Met geschaafde schenen, met gekneusden neus, met woedende blikken, staat gij voor uwe vrouw. — »Waarom brandt de lamp niet in den gang, mevrouw?»

»Die is even uitgewaaid, terwijl Trijntje den verwer de ladder hielp naar binnen brengen!»

O heerlijk voorjaar! O zachte Zephyr, die de lente aankondigt!

Een rustelooze nacht volgt: — tegen den morgen raakt gij eerst in slaap; daar wekt u uwe vrouw, met wreede handen de gordijnen ophalende; het grijze, kille morgenlicht vlak op uw gezigt latende vallen. — Mijn hemel! wat ziet zij er leelijk uit in papillotten! Het is nu nog nooit zóó in het oog gevallen! — Gij staat zwijgend, half slapend, huiverig op; gij kleedt u zwijgend aan; gij scheert u met koud water; — gij snijdt u er bij in de kin. — Uwe pantoffels zijn niet te vinden; — uwe laarzen zijn reeds allen door elkander geworpen; — maar eindelijk zijt gij klaar: — gij wilt naar beneden gaan. — Zoodra gij de deur van de slaapkamer opent, waait u een felle wind te gemoet, die op eene speelsche wijze in de pijpen van uw broek u tegen het lijf oploopt, uw kamerjapon in bevallige plooiën doet fladderen, en u in de keel vaart, als om zich daar te verwarmen,

»Doe beneden de deur toe!» brult gij.

»De deur *is* toe, mijnheer!» antwoordt Trijntje.

»Hoe kan het dan zoo togten?»

»Mijnheer, toen de stukadoors met de emmers kwamen, mijnheer, is de deur toegewaaid, en de glazen zijn gebroken, mijnheer!»

Gij vliegt den trap af; — half weg staat er eene lad-

der; boven op de ladder een stukadoor: — de stukadoor fluit een deuntje, en houdt zich alsof hij u niet ziet: — in één oogenblik zijt gij van het hoofd tot de voeten met witsel bespat.

Gij begint te vloeken en de stukadoor houdt op met fluiten: — hij neemt de witte pluimmuts van het hoofd, en zich zelve van de ladder af: — gij kruipt met levensgevaar tusschen de ladder en den hoek van den muur voorbij; — gij staat eindelijk beneden. — Is dit *uw* huis? zijn dit uwe dienstboden, die u nu hier, nu dáár tegen het lijf loopen? — Is dit uwe vrouw, met een doek over het hoofd, met oude sloffen aan de voeten, met gebiedende gebaren over de demonen heerschende, die uwe vriendelijke huisgoden verdreven hebben?

»Het ontbijt staat al boven klaar!»

»Waar?»

»Op de achterkamer.»

»Maar daar rookt de schoorsteen!»

»Ja, dat weet ik wel, daarom heb ik de kachel niet laten aanleggen, — als gij echter verkiest, —»

O heerlijke keuze! in den rook te stikken, of in de koude te bevriezen!

Gij struikelt weer den witgepluimden man op de ladder voorbij. Hij is steeds aan het fluiten: altijd door hetzelfde deuntje. — Dat gefluit wordt ondragelijk.

Gij zit te rillen aan de koude ontbijttafel: uwe vrouw heeft geen tijd om er bij te zijn: zij zal maar zoo vliegend (die lieve engel!) iets gebruiken. — Het theewater is van de kook; het brood is oudbakken; de courant is zoek geraakt; — dat geloop in de schoonmaakdagen kan uwe echtgenoot niet hebben, en zij heeft den couranten-man voor eene week afgezegd. — De messen zijn maar half schoon; er is meer stof dan suiker in den suikerpot; meer krijgt dan melk in de melkkan. — De theelepeltjes zijn weg gesloten: het zou niet voorzichtig zijn, zegt uwe vrouw, het zilver te laten rondslingeren, als er zoo vele vreemde menschen in huis zijn.

Zóó ontbijt gij, — of liever gij ontbijt niet, — en gij neemt den hoed eindelijk en gaat naar uw werk. — Het is eene verligting de deur uit te komen! Geene vrouw volgt u als anders met liefderijke blikken naar de deur; — met geen hartelijk woord smeekt zij u bij tijds weer naar huis te komen! — Men slaat de huisdeur achter u dicht! Gij hoort, in uwe verbeelding, hoe allen, tot aan den fluitenden misdadiger op de ladder toe, met vreugde uitroepen: — »Goddank, eindelijk is hij weg!» — En wat gebeurt er in uwe afwezigheid? De chaos is teruggekeerd! — *Les extrêmes se touchent*: uit duisternis wordt licht, uit stof en vaagdoeken en emmers met vuil water, wordt de zindelijkheid geboren!

Gij wilt niet naar huis terugkeeren om koffij te drinken; — wel neen! — vóór etenstijd wilt gij uw vernederd hoofd niet laten zien; — gij schelt bij een uwer beste vrienden aan, met het voornemen om daar koffij te drinken: — »Mevrouw te huis?» — »Ja, mijnheer, maar we zijn aan het schoonmaken en als, —»

De natte gang, de opgestroopte mouwen zeggen u het overige; — gij keert den rug aan de ongastvrije woning; — gij slentert gedachteloos verder; gij staat tegenover uw eigen huis, voor het venster van den ouden jongenheer, die met het koffijgoed op een tafeltje vóór hem, op zijn gemak zijn pijpje zit te rooken. — Waarom hebt gij hem nooit een bezoek gebracht? — Het is toch een goede vent. — Het is toch ook aangenaam met zijne burens op vriendschappelijke voet te staan. — Ellendeling! — Het is te laat! — Gij hebt hem sedert zes maanden, dat hij dáár woont, nooit opgezocht; — zijne koffij wordt voor u niet gezet, zijn pijpenlaadje is voor u gesloten. — Naar huis! naar huis!!.....!(1)

Het gewone uur van koffij-drinken is al lang voorbij; — maar er is niets gereed. — »Om de waarheid te zeggen,» begint uwe vrouw, „dacht ik niet, dat gij te huiskwaamt en, —»

(1) Ik gevoel mij verplicht te bekennen, dat ik deze wijze om den hoogst mogelijken trap van aandoening uit te drukken, van Lamaatine afgezien heb.

Eindelijk: — een gesneden boterham op een bordje, in den hoek van de steeds koude achterkamer, — boven, — waar zelfs de spiegel en de schilderijen tegen de wanden u den rug toedraaijen, en het kleed opgenomen is.

»Er moet een nieuw kleed in de beneden-voorkamer, — en de venstergordijnen van de zijkamer *kunnen* niet meer gestopt worden, en de groote spiegel is gebarsten, toen men hem afnemen wilde, en de lamp is door eene vreemde kat, welke door het venster binnengekomen is, omvergeworpen en gebroken, en mevrouw's tante, die gekomen was, om meê te helpen schoonmaken, heeft het van schrik op de zenuwen gekregen!»

En de oude meid, die binnen is komen stuiven, en u dit alles in één adem heeft verteld, verdwijnt weer uit de kamer, met den eenigen stoel, waarvan gij in den angst onvoorzigtiglijk waart opgestaan. — Uwe vrouw treedt binnen: »Och, mijn lieve! — ik ben zoo naar, — och, tante, —»

»Ik wou, dat je malle tante ik weet niet waar zat!»

»Och, mijn lieve, — ik ben zoo naar! — Och, houd mij toch niet op!»

»Maar ik houd je niet op!»

»Och, mijn lieve! — geef mij maar den sleutel!»

»Wat voor een sleutel?»

»Och, — ik ben zoo naar; — wel, de sleutel van de geldlade, — natuurlijk!»

Die wordt u uit de hand gerukt! Geen hoop meer blijft u over!

Gij gaat met een gebroken hart weer aan uwe werkzaamheden; gij durft u heden niet in de Societeit vertoonen; — gij maakt dus eene buitengewoon lange wandeling in de koude, en keert ook buitengewoon hongerig naar huis terug.

Ha! — die geuren beteekenen meer dan koud vleesch! — Hoe uitlokkend stijgen zij in de neusgaten! — Uwe vrouw heeft het willen goedmaken; — het is toch lief van haar! — Wat eene lekkere lucht! Het zal wel wat

extra's zijn! — Gij gevoelt dat de rimpels van uw voorhoofd verdwijnen; gij hebt u warm geloopen, — er is nog een glimlach op uw gelaat, als gij in de kille achterkamer treedt.

Dáár is niets veranderd: alleen heeft men bij ongeluk een gat in een der grootste schilderijen gestooten, — anders ziet het er even zoo uit als des morgens vroeg. —

De tafel is reeds gedekt: — het tafellaken is niet al te schoon, — maar de heerlijke geuren uit de keuken doen u dat vergeten. — Tante treedt binnen, en gij doet uw best om vriendelijk te zijn, hoewel gij uwe vrouws tante haat, die steeds hare nicht opstookt, en u voor een wreeden dwingeland uitmaakt. Uwe vrouw volgt; — uwe vrouw is nog niet gekleed, maar even zoo ingepakt als 's morgens; — zij heeft zeer roode handen, die zij steeds wrijft; — die roode handen ergeren u zeer; — maar die verbazend lekkere etenslucht!

»Is het haast klaar?»

»Er wordt al opgedaan.»

Gij gaat zitten; ongeduldig trommelt gij op de tafel, de aardappels worden opgezet. — Het koude vleesch, van binnen half gaar, bloedig, kil en taai, volgt. — Gij let er niet op. Die heerlijke geuren worden hoe langer hoe sterker; — gij bedwingt u met moeite; — gij *wilt* niet vragen. — Eindelijk, gij hebt als een ellendige huichelaar geveinsd te bidden, terwijl uw neus, uw hart, uwe ziel, steeds in stilte vroegen, »wat is het?» — treedt de keukenneid binnen: — zij moet bedienen, de andere heeft te veel te doen. — Zij draagt een heerlijk dampend schoteltje in de hand: — met één blik herkent gij uw lievelings-geregt! Gij werpt een tweeden blik, een liefderijken blik op uwe vrouw, — en de schotel, met een gloeiend heet bord, wordt voor tante neergezet!

»Val maar aan, tantelief; laat het niet koud worden: — mijn man en ik eten koud vleesch, bij verkiezing; — maar na den schrik van heden morgen, wilde ik u een beetje te goed doen!»

Het ergste is voorbij! De slag is gevallen. — Tante is dankbaar; zij spreekt niet, maar verslindt alles, tot den laatsten brok!

Wijn, wijn! — in den roes wilt gij uw leed vergeten.

»Er is geen wijn opengetrokken.»

»Dan laat maar eene flesch uit den kelder halen.»

»Ja, maar in de drukte is de sleutel zoek geraakt.»

»Laat dan eene kruik bier boven brengen.»

»Er is geen bier in huis; de verwers hebben de laatste kruik leeg gedronken!»

Ik kan niet verder, mijne vrienden. — hoeveel dagen van dezen aard levert niet de heerlijke lente in Nederland op, — en als die dagen voorbij zijn, hoeveel andere dagen, die niet minder (ramp)zalig zijn? Dagen van koude natigheid en avonden van natte koude; — kamers, blinkende van helderheid, ontbloot van kagchels, die, helaas, even als het geluk des huisvaders, onverbiddelijk afgebroken zijn!

Ik kan niet verder; — het onderwerp is lang niet uitgeput, evenmin als het water, dat nog gestort moet worden; maar het is te aandoenlijk en te gevaarlijk, om er meer van te zeggen; — ik zeg te gevaarlijk, want zou ik niet het lot van Orpheus te duchten hebben, als ik onder het **SCHOONMAKEN** in handen der Nederlandsche vrouwen viel?

XIV.

EEN TEER ONDERWERP.

Er is niemand, die meer met de gastvrijheid ingenomen is dan ik. De gastvrijheid is eene der aloude, voorvaderlijke deugden, waarop wij ons teregt mogen beroemen, en ze wordt heden ten dage even zoo veel beoefend als vroeger. Wij hebben de overige heidensche goden en godinnen, behalve den bronzen Mercurius op de Beurs, dien ik dagelijks nog bewonder en aanbid, al lang verdreven; maar Jupiter, de beschermheer der gasten, heerscht nog met onbeperkte magt over dezen constitutioneelen staat. Het zij zoo!

De gastvrijheid echter loopt gevaar om, even als de boschen, op den duur uitgeroeid te worden, en ten einde het dreigende gevaar eenigzins te voorkomen, neem ik mijne pen op, om hare regten te verdedigen tegen die vijanden er van, die talrijk als de meikevers, in den zomer van elk jaar te voorschijn komen, en, helaas! zoo veel vernieling aanrigten, als de verderfelijke insekten, waarmede ik hun de eer doe, hen te vergelijken. Ik spreek natuurlijk van de *logés*, zoo als zij heeten, van die lastige gasten, welke de huizen in de steden, de buitenplaatsen op het platte land overrompelen, wier aantal onberekenbaar is, en wier lastigheid iedereen kent, die het ongeluk heeft, een goed huis en eene ruime tafel te bezitten.

Als iemand genegen is te gelooven, dat ik de zaak over-

drijf of verkeerd voorstel, hoop ik hem van het tegendeel te overtuigen, als hij maar het geduld heeft het volgende te lezen. — Wil hij dit niet doen, — welaan, hij leere door de ondervinding; hij vrage zijne beste vrienden bij zich te logeren, — of hij vrage hen niet, zij zullen toch wel komen opdagen, — en dan zal hij spoedig inzien, dat ik gelijk heb!

Want, en het is eene verwonderlijke beschikking, zoodra een vriend, de vriend uws harten, uws huizes, uwer vrouw, een *logé* wordt, verandert hij geheel van karakter; — hij wordt uw vijand; een arglistige, verraderlijke vijand, die uwe huisgoden beschimpt, uw huiselijk geluk vernield, de gastvrijheid doet verbleeken en zich verschuilen achter niets-beteekenende vormen en lafheden.

Van alle soorten van *logés* is mij de ongegeneerde *logé*, zoo als het monster genoemd wordt, het meest gehaat.

Hij overvalt u zonder „belet te vragen;” hij neemt het hoekje van den haard, de beste plaats in het rijtuig, het lekkerste van den schotel weg; hij belet u het zalige dutje na den maaltijd te doen; hij houdt u uren na uw gewonen slaaptijd uit het bed; hij is niet gereed als het ontbijt op tafel staat; hij komt een uur te laat koffijdrinken, — een uur te vroeg voor het middageten. Hij is gewoon om *dit* te doen, en *dat* te laten, — regtstreeks in strijd met uwe gewoonten; hij houdt van rijden, gij houdt van wandelen; hij geneert zich niet, (dat moet men toch bij zijne vrienden nooit doen!) hij brengt een hond mede, of (nog erger), een kind! — Hij zend *uw* knecht op boodschappen uit; hij ontvangt zijne vrienden in *uw* huis; hij schenkt hun *uw* wijn; hij presenteert hun *uwe* sigaren: hij neemt de rol van gastheer op zich: hij beschikt over uw tijd, uwe uitgangen en bezoeken: — gelukkig als hij ook niet over uwe beurs beschikt! — Gij behoeft u „om hem niet te bekommeren,” zegt hij: „hij zal wel voor zich zelve zorgen!” — Als gij uitgaan wilt, blijft hij te huis; als uwe vrouw naar de comédie wil, verlangt hij een gezellig avondje met u bij dezen of genen vervelenden buurman door te brengen. Uwe

vrouw moet hem ontzien, want zij wil geene vijanden maken uwe dienstboden haten hem, want hij is al te familiaar om fooijen te geven; maar zij vliegen op zijne wenken, want zoolang hij bij u blijft, weten zij, dat hij heer des huizes is. Dat moet gij weder bezuren: — uw knecht poest uwe laarzen half; — de laarzen van den *logé* blinken even helder als zijn gezigt, dat met kwaadaardige vreugde schittert, alsof hij lachte over de ellende, die hij u voorbereid heeft. Gij zoudt hem de deur uitzetten, als gij durfde.

Is deze dwingeland uw vriend, uw dierbare vriend, die in zijne brieven de grootste symphatie in alle dingen met u gevoelde; van wiens schriftelijke deelneming in al uwe rampen en al uw voorspoed gij dikwerf zoo treffend overtuigd zijt geweest? — Wel neen, ongelukkige! Het is uw vriend niet, neen, het is uw doodsvijand, uw *logé*, — dien alleen de nog heilige wetten der gastvrijheid beschermen; — hoe lang kunnen ze nog door u ongeschonden blijven?

Van anderen aard, maar nauwelijks minder verderfelijk, is de benaauwde, beleefde *logé*, die drie weken voor zijn bezoek wel degelijk belet vraagt; die „alshet u thans niet gelegen komt,“ met bescheidenheid vraagt, „wanneer het u het best zal conveniëren hem te ontvangen?“ die maar „voor een paar dagen“ overkomt, en die van dag tot dag „blijft hangen,“ — ware het maar aan de galg! — die zich zelven verveelt en anderen ook; die uit beleefdheid zijn bezoek rekt en rekt, tot het eene kleine eeuwigheid wordt, en die uit louter dankbaarheid, om te laten zien hoe hij (de barbaar!) uwe gastvrijheid weet te waarderen, u geen oogeblik alleen laat!

Het hoofdkenmerk van dezen *logé* is zijne witpapierachtigheid, die hij in alle dingen en bij alle gelegenheden ten toon spreidt. „Het kan hem niet schelen;“ — „hij eet van alles,“ (als het maar *goed* is); het is hem onverschillig, of hij uitgaat, of te huis blijft; — hij is, „om u overgekomen;“ — om niets anders! Hij is uw schim geworden; maar hoezeer gij er naar wenscht, kunt gij hem niet op-

rollen en aan den duivel verkoopen, zoo als wijlen Peter Schlemil deed.

Gij staat twee uren vroeger dan gewoonlijk op, om één oogenblik van den dag alleen te zijn; het baat u niets: »mijnheer is al in de voorkamer en heeft naar u gevraagd,» zegt de meid, als gij met slinkschen tred den trap afkomt. Hij leest u, onder het ontbijt, de courant voor, met eene prijzenswaardige minachting van alle comma's en punten. Hij trekt de handschoenen aan, als gij den hoed opzet; hij volgt u naar de deur. Gij wilt regts gaan, als gij ziet, dat hij links wil loopen; het helpt niets; »hij heeft niets te doen;» hij gaat met u mede. Gij moet, hier of daar, dezen of genen spreken: best, hij gaat mede. Hij wacht u op aan de deur, en »amuseert zich best» terwijl gij binnen 's huis zijt, met in de gracht te staren, en met zijn rotting steentjes in het water te slaan.

Het spreekt van zelf, dat deze *logé* u ook naar de Societeit vergezelt, en naderhand elk praatje, dat gij daar gemaakt hebt, en elk woord, dat u daar ontvallen is, aan uwe vrouw oververtelt. Als gij bitter drinkt, drinkt hij ook bitter, of suikerwater, als gij suikerwater verkiest. Hij wil met u biljarten en met niemand anders. Hij speelt op u in het potspel, en maakt u, onder duizenderlei verontschuldigen, dood. Door den dood hoopt gij een oogenblik van hem bevrijd te blijven; — te vergeefs! Hij »verkoopst zijn bal» en komt met een zoetsappigen glimlach op de bank naast u zitten. Hij speelde alleen voor uw plezier!

Uwe vrouw noemt hem »een zeer gemakkelijk mensch!» Zij gebruikt hem als wapen om u te bestrijden. *Hij* verslindt heele brokken van het taaie vleesch, dat *gij* gisteren niet eten wildet; *hij* vindt het nog al »bijzonder lekker,» en uwe echtgenootte zegeviert. Hij bewondert haar leelijke japon, waarover gij geraast hebt; hij vindt de lievelingskat, die gij haat, een »allerliefst beestje.» Hij geeft uwe vrouw geld voor de philanthropische werken, waarmede gij niets te doen wilt hebben; — en is opge-

togen over de vriendinnen uwer vrouw, die gij natuurlijk verfoeit.

Als eindelijk de dag en het uur van zijn vertrek gekomen zijn, vindt hij het noodzakelijk om aangedaan te worden als hij afscheid neemt. Hij draalt zoodanig met inpakken en klaarmaken, dat gij in doodsangst zit, dat hij niet bij tijds weg zal komen, en tien tegen één, of uw schim neemt bij vergissing uw nieuwen parapluie mede en laat den zijne, die geen cent waard is, tot aandenken in den gang staan.

En toch, met al zijne verachtelijkheden, is deze *logé* mij een meer gewenschte, of liever minder verwenschte gast dan de deftige *logé*.

De deftige *logé* doet alles in den behoorlijken vorm. Hij wacht hetzelfde ook steeds van u. Hij komt op een regenachtigen dag met de stoomboot aan, en gij moet hem natuurlijk »afhalen." Om niet te laat te wezen, zijt gij reeds een uur te vroeg aan de aanlegplaats van het schip, en daar eene stoomboot *nooit* bij tijds aankomt, kunt gij staan wachten en wachten, tot uw parapluie en uw geduld beide versleten zijn. De deftige *logé* zou dit ook voor u gedaan hebben, dat verzekert hij; en hij zou ook voor u de vigilante betalen, die gij nu voor hem betaalt. In uw huis aangekomen, rigt zich deze despoot als heer en meester in: gij zult het hem wel niet kwalijk nemen, maar hij zou gaarne om vijf, in plaats van om vier uur, eten. Hij kan deze spijs niet verteren, en de andere niet verdragen. Hij verschijnt deftig gekleed aan het middagmaal, en verwacht hetzelfde van uwe vrouw en u.

Uwe echtgenoot is evenzeer *tegen* hem als *voor* zijn voorganger gestemd. Zij verbergt hare oude meubels: zij verstoopt haar minder deftige tafelgoed. De kat wordt uit de kamer, het gemak uit het huis gebannen. Gij zelf durft uwe pantoffels niet meer aantrekken, en gij rookt cigaren in plaats van eene lange pijp met uw deftigen *logé*.

Zijn onderhoud kost u, in drie dagen, meer dan gij anders in drie weken uitgeeft, aan uiterlijke vertooningen,

die u volstrekt geen genoegen opleveren. De glimlach verdwijnt van uw gelaat, het geld verdwijnt uit uw zak, en de deftige *logé* geeft u toch steeds op alle mogelijke wijze te kennen, dat hij zich bij u behelpen moet; dat hij het bij zich aan huis oneindig beter heeft. Hij verklaart dankbaar te zijn voor uwe »gastvrijheid," die hij alleen erkent, door alles wat u toebehoort te minachten, en hij behandelt u met eene nederbuigende beleefdheid, welke u vernedert in uwe eigene oogen en in die uwer huisgenooten.

Uwe wezenlijke vrienden blijven, zoolang deze lastige *logé* bij u gehuisvest is, òf onverzocht, òf zij bedanken voor zijn gezelschap, en zelf drie dagen na zijn vertrek is er iets deftigs en indrukwekkends in de logeerkamer, dat noopt, als gij de deur voorbij komt om op de teenen te loopen.

Nog eene lange reeks van *logés* dagen in mijne herinnering op, als ik de oogen van mijn geest binnenwaarts rigt; — maar heb ik niet reeds genoeg gezegd, om het gevaarvolle van deze ongelukkigen voor de echte gastvrijheid te bewijzen? Ik weet het niet: maar ik heb den moed niet om meer schimmen te bezweren, en ook slechts nog den tijd om eenige regels toe te wijden aan de vrouwelijke *logées*, die Harpijen van het huiselijk geluk!

Het spreekt, dat eene vrouwelijke *logée* de vriendin is, of de bloedverwante uwer vrouw: — het spreekt ook, dat zij leelijk is, (als een vrouwelijk wezen ooit leelijk kan zijn!) — en dat als vriendin uwer vrouw, zij tevens, uwe vijandin is.

De vriendin uwer vrouw is met haar op school geweest; — de dames hebben sedert dien tijd getrouw met elkander gecorrespondeerd; de vriendin heeft u nooit gezien; maar wel veel van u gehoord, vooral in den tijd toen gij en uwe vrouw pas »geëngageerd" waart. Later is er minder sprake van u geweest in de brieven uwer echtgenoote, — *toujours perdrix*, — *enfin!*

De lieve vriendin uwer vrouw is altijd sentimenteel van aard en heeft vroeger »iets gehad, zooals uwe vrouw zegt, zonder zich nader over dat »iets" uit te laten, waarover zij nu nog in stilte treurt en zucht. In die vroegere dagen,

heeft ook uwe echtgenoot u als held aan haar beschreven, en de *logée* ontdekt nu een eenvoudigen burgerman, die zich door niets van andere dagelijksche menschen onderscheidt. Zij bekent aan uwe vrouw, dat zij uiterlijk teleurgesteld is; »maar de schijn bedriegt,» zucht zij zachtjes.

Deze *logée* is den geheelen dag bij uwe vrouw, die zij onverbiddeijk monopoliseert. Gij hoort de twee dames hard praten en lagchen; gij treedt in de kamer en eene doodsche stilte heerscht in het rond. »Het lieve poesje is nog zoo verlegen!» zegt uwe vrouw. Gij doet uw best u aangenaam te maken; maar de *logée* antwoordt, slechts met »ja» en »neen.» Gij zijt blijkbaar *de trop*, en als beleefd man, trekt gij u terug. 's Avonds knort uwe vrouw over de weinige beleefdheid, die gij aan hare vriendin bewijst. »Zij zal een schoon denkbeeld van uwe gastvrijheid krijgen!» Als gij er bij zijt, durf de *logée* geen woord met u te spreken; zoodra uw rug gekeerd is, wordt gij gecritiseerd en beoordeeld, alles om den wille der gastvrijheid, die zoo schandelijk misbruikt wordt.

Ik ril er nog van als ik denk aan de kwellingen, welke onze laatste *logée* mij bezorgde, en ik heb liever, dat mijne vrouw driemaal in de week, het geheele jaar door damesvisite heeft, zoo als heden avond het geval is, dan ééne week in het jaar, eene vrouwelijke *logée* te moeten ontvangen, die . . .

»Mijnheer! Mijnheer!»

»Wat is er, Trui?»

»Compliment, mijnheer, van mevrouw, mijnheer, en of mijnheer zoo goed wil zijn, mijnheer, om mevrouws tante, mijnheer, van den spoor te gaan halen, mijnheer, want mevrouw, mijnheer, heeft een brief gekregen, mijnheer, —»

Als ik dezen slag overleef, is het mogelijk, dat ik op dit onderwerp terugkom, eer de nieuwe wet op het hooger onderwijs klaar is,

XV.

EEN CONCERTSTUK.

Men verbeelde zich niet dat ik over de muziek ga spreken; — wel neen! — Als men van een concert spreekt, behoeft men *dat* evenmin te doen, als wezenlijk van godsdienst te spreken, wanneer men over theologie schrijft, of door vaderlandsliefde bezielde te zijn, als men gewigtige staatkundige vragen behandelt, of menschenliefde te bedoelen, als men veel ophef van de philanthropie maakt, of geleerdheid en wijsheid voor tweelingzusters te houden, — of, in één woord den schijn, waar die ook te vinden zij, met de zaak zelve te verwarren.

Overigens, men verbeelde zich ook niet, dat ik deze dingen noodeloos er bij gesleept heb: ze behooren allen in zoover bij de muziek, dat al die lange woorden, vooral die op *ie*, meestal louter klanken zijn, — en anders niets, — ten minste zoo als ze heden ten dage door onze zeer beschaafde tijdgenooten gebruikt worden.

Als ik dus over een concert schrijf, zal men het mij niet euvel duiden, dat ik voornamelijk van de menschen spreek, die er heen gaan, — en dat zal men mij te eerder vergeven, daar de concerten, die ik »*frequenteer*,” gewoonlijk zoo druk bezocht zijn, dat de zaal stampvol is, en er dus weinig ruimte voor de muziek overblijft.

En toch zijn er nog stervelingen, die dwaas genoeg zijn, zich te verbeelden dat men er komt om muziek te hooren! — en ik kan er mij op verheugen die onnoozele halzen straks uit den droom te helpen.

Maar wij zijn reeds aan den ingang van de concertzaal; treedt met mij binnen, waarde lezer; ik kan u introduceren; — ik zal u eene beste plaats bezorgen, vlak bij de deur, waar gij *niets* van de muziek kunt hooren; maar waar gij iedereen kunt zien in- en uitgaan. Het is de moeite waard!

Er heerscht eene plegtige stilte in de zaal: wees er niet over verwonderd, vriend; de muziek is nog niet begonnen; iedereen is bezig met iedereen *op te nemen*. — Zoodra de eerste toonen gehoord worden, zal het gefluister ook een aanvang nemen.

»Och, wat houd ik veel van eene lange simfonie van Beethoven!» — Dat is een echte liefhebber, die naast u zit, en dit tot zijne buurvrouw zegt. — Men kan er zoo plezierig onder praten" voegt hij er bij.

»Wat ben je van avond weer satiriek, ondeugd!" zegt de buurvrouw.

»Ondeugd," die het ernstig gemeend had, ziet haar aan, met een gezigt waarop juist zooveel uitdrukking ligt als op een soepbord; maar hij herinnert zich plotseling, dat het een compliment is, voor satiriek gehouden te worden, en lacht verlegen, »Hi hi!"

De simfonie begint met accompagnement van het »kunstminnend publiek." — »Mooi weer van daag." — »Zeer bezet!" — »Drukkend warm!" — »Wie zit daar?" — »O!" »Waar is toch uw man gebleven?" — »Het zal laat worden." — Vindt u?" — »Wat?" — »Niets!" — »Vraag excuus!" — »Ik heb niet gehoord?" — »Ik zei niets!" —

De dames knikken elkander toe; de heeren kijken rond. Het orkest fiedelt stevig door. — Plotselinge stilte!

»Is het gedaan?" — »Och wat; wij moeten nog het *allegro* of de *finale* hebben," zegt een kenner, die niet vast weet wat het eerst moet komen. Het publiek zwijgt; als gij echter gelooft, dat de menschen uitgesproken zijn, dan

vergist gij u zeer; dat zulk gij vernemen zoodra de obligaten beginnen!

Inmiddels gaat men met de simfonie voort; de dames geven door pantomimen te kennen, dat het zeer warm is; dat zij zich doodelijk vervelen; geborduurde zakdoeken en flacons worden druk gebruikt. De heeren gapen, fixeren de dames, gapen weër, en gebruiken bevallig hunne lorgnets. — De muziek bruist steeds voort.

Duo, onder het publiek, tusschen freulen B . . . , de kleindochter van een suikerbakker, en den heer jonkheer van C . . . , die in loodrechte lijn van een tinnegieter afstamt, en eenige passen verwijderd, tegen den muur leunt.

De freule is met »Pa" te laat gekomen, en zit op de bank naast de dikke vrouw van den deurwaarder, die wel heeft willen »opschuiven," om plaats voor haar te maken.

Freule: *andante*, zoo ver mogelijk van de dikke vrouw wegschuivende. *Recitatief*, met de oogen, de schouders, en den zakdoek, waardoor zij het gebeurde te kennen geeft.

Jonkheer: (met gevoel), snuit den neus; — gaapt; — ziet *amoroso* eerst naar de freule, dan naar de punten zijner verlakte laarzen. Hij werpt minachtende blikken op de deurwaardersvrouw. »Hoe komt zulk volk hier!"

Te zamen: *con furore*, drukken door allerlei gebaren en blikken wanhoop en verontwaardiging uit.

Finale: Een dikke majoor treed tusschen beiden; de jonkheer wordt geheel geëclipseerd.

Maar ook de simfonie is gedaan; het publiek wordt oplettend. Groote verwarring en geschommel op het orkest. De meeste muzikanten bergen hunne instrumenten; gaan zooveel mogelijk op hun gemak zitten en gapen het publiek aan.

»Mag ik uw programma zien, als het u belieft?" —

»O; — groote variatiën op de Turksche trom, — thema »het Slaaplied" uit de *Muette!* — En voorgedragen door Signor Doremi! Zeer verplicht!"

Geweldig applausissement! Waarom? Wel ziet gij niet? De Signor treedt op; hij buigt diep, dieper, en zeer

diep! — Hij legt een eleganten zakdoek naast zich op een stoel neder, en veegt zich de handen af op zijne rokpan- den, — of elders.

Hij begint — en het publiek begint ook weër, Luister eens! — »Hij ziet er waarachtig nog al fatsoenlijk uit!" — »Wat een sprekend gelaat!" Ter loops gezegd, gelijk de *maestro* op een zwarten bok, met een kalen schedel.

»Wat een mooie baard!" — »Wat is dat voor een lintje in zijn knoopsgat? — »Dien ring, op zijn pink, heeft hij van den Keizer van China gekregen." — »Het is een zeer interessant mensch." — »O, kent gij hem?" — »Vraag excuus, mevrouw; ik spreek geen Italiaansch, maar, —" »O ja, men kan wel zien, dat hij, —"

»Hij ziet er zoo beschaafd uit; heel anders als onze Hollandsche muzikanten!" — »O ja, heel anders!" — »Bravo! bravo! bravo!" —

De eerste variatie is gedaan: — de tweede begint. Daarin speelt de kunstenaar achtmaal zooveel noten in een kwart van den tijd af; anders is het zoo wat hetzelfde als var. no. 1.

»Wat hoort men toch het thema er lief door!" — »Hoe eenvoudig!" — »Ja, maar nog al kras!" — Wel zeker! — »'t Is ijsselijk lief: als men niet zag, dat hij op de trom speelde, zou men zich kunnen verbeelden dat het een doedelzak was!"

Bim, bim; bim, bim, — bom — bommm — bom! — 't Is gedaan! — Onder daverend gejuich veegt de kuustenaar weer de handen af; hij buigt weer ter aarde; neemt den zakdoek weër op, en verdwijnt, blijkbaar uitgeput, achter op het orkest.

De pauze is begonnen. — Laten wij ook een oogenblikje uitblazen. — Algemeen geschommel met stoelen en voeten. De meeste heeren snuiten den neus. De meeste dames zijn opgestaan; eenige heeren zijn voor het eerst gaan zitten. De belangwekkendste gesprekken worden weder gevoerd. — Wij zullen er naar luisteren.

»Wat is het toch vervelend!" zegt die lange heer tot zijn

buurman. »Ik wou dat het gedaan was!» — »Wat, de pauze?» — »Neen het geheel. Ik moet nog mevrouw — hoe heet ze toch? — aanspreken; ik heb er verleden week gedineerd. — — Mevrouw, het is mij een onverwacht genoegen, —» (herinner u, vriend, dat sedert den beginne van het concert, die heer vlak naast die dame gestaan heeft, zonder te doen alsof hij haar ooit te voren gezien had.) — »Mijnheer!» — (eene diepe buiging.) — Eene korte stilte. Mevrouw ziet mijnheer aan; mijnheer ziet mevrouw aan. Geen van beiden, evenmin als de Fransche Wetgevende Kamer, kan het initiatief nemen. Eindelijk, na een verlegen hoesten van weerskanten, begint mijnheer: — »Is u nog al voldaan, mevrouw, over de muziek?» — »O ja, zeer!» — Tweede stilte. — »Zei u iets, mevrouw?» — »Neen, — maar mevrouw B... zegt, dat het warm is.» — »Zeer warm, mevrouw, zeer!» — De heer veegt zich het voorhoofd met den zakdoek af. De dame biedt hem haar flacon aan. »Mag ik u —» »O, mevrouw, als ik u —» »O, volstrekt niet!» Derde stilte. — Na eene groote inspanning van den geest vraagt de heer, blijkbaar verligt: »En hoe maken het de kleintjes, mevrouw?» — »O, best, dank u; daar zitten er vier van achter mij, met de gouvernante.» — »O, ja, — hm! — lieve gezigtjes; een aardig avondje voor ze, o ja, hm! — het doet mij plezier ze hier te zien; — mevrouw, ik heb de eer!» — »Mijnheer!» — en hij trekt zich terug.

»Ik wou dat ze ik weet niet waar zaten, met hunne kinderen!» —

Is het mogelijk? — Dezelfde stem, die pas zoo honigzoet met de mama heeft gesproken, raast die nu zoo tegen de kleintjes! — Ja, waarde vriend, het is zoo; maar bedenk, dat de man niet heel ongelijk heeft. Den geheelen avond heeft hij moeten staan, om plaats te maken voor die lieve kleintjes, die als »dames» geïntroduceerd zijn. Het is wel wat erg! Willen wij nu naar huis gaan! — Neen, wij zullen het einde afwachten; het duurt niet lang meer; daar zijn weér de muzikanten.

Het stemmen der instrumenten en het weér plaats nemen van het publiek zijn gelijktijdig. — Enkele, slechts enkele heeren, die *eventjes* in de pauze »er uit geloopen" zijn, treden weér in de zaal, vergezeld door eene sterke lucht van punsch en sigaren. Zij blijven een oogenblik in de deur staan, zetten de kuiven weér op, en slenteren rond, totdat zij op de oude sta- of zitplaatsen teregt komen.

De muziek en de verveling zijn weér aan den gang.

Madame Solfarini zal eene groote bravour aria uit *I Puritani* zingen. Daar deze *prima donna* echter, even als vele andere *donna's* die niet zingen, grillen heeft, draagt zij in plaats van de aria op het programma, eene lange Duitsehe romance, met Fransche woorden en trillers voor.

»Goddelijk, heerlijk, bravo! *da capo!* Die Italiaansche muziek is toch eenig!" roept een onzer bureu. »Ik herinner mij, toen Catalani die aria zong!"

De kunstenaar, die nu na de beroemde vreemdelingen optreedt, en die noch knevels noch verlakte laarzen draagt, is een Hollander, vriend, — en het is zeer vreemd, dat een Hollandsche toonkunstenaar een Nederlander van geboorte zou zijn; — maar hij kent toch het instrument, dat hij bespeelt; hij is een man van smaak en beschaving: wellicht geen groot genie, maar toch wat men »een zeer verdienstelijk mensch" noemt.

Als hij optreedt, applaudisseert men niet; maar zoodra hij begint te spelen, begint het babbelen en wordt hoe langer hoe harder, en voor die eenvoudige halzen, welke gaarne naar muziek luisteren, hetzij door een vreemdeling of een landsman voorgedragen, hoe langer hoe onverdragelijker.

Wat dunkt u van dat spektakel? — Het bevalt u niet; gij schudt het hoofd. — Wil ik u zeggen, wat ik er van denk? — Zie, men wordt *verondersteld* op een concert te komen, om den wille van de muziek. — Men veronderstelt zelfs, dat elk kunstenaar zijn best doet om het publiek te behagen; dikwijls met eene zwakke, maar eenigzins vergeeflijke opoffering van zijne eigene overtuiging. —

Men weet, als men verkiest er over na te denken, dat niets grievender voor hem kan zijn dan zelfs de schijn van minachting; — en wie zal loochenen, dat niets krenkender kan wezen voor den kunstenaar, dan terwijl hij de vruchten van zijne studie voordraagt, in het rond onverschilligheid en achteloosheid op te merken, en door geluiden onder zijn spel gestoord te worden, die even vervelend als onbeleefd zijn? — Dat het *voornaam* heet. onder zekere half-beschaafde klasse, om zich hieraan niet te storen, mag waar zijn, — dat dit alles echter zoo inhumane en bespottelijk mogelijk is, hetzij men naar een beroemden vreemdeling, of slechts naar een onbekenden landsman luistert, behoef ik, — —”

Eene stem uit de verte, *forte*: »Het rijtuig van den ouden Heer Smits!”

Tweede stem, iets digter bij, *fortissimo*: »Het rijtuig van den ouden Heer Mits!”

Derde stem, aan de deur van de zaal, *con furore*: »Het rijtuig van den ouden Heer Its!”

XVI.

EEN NEDERLANDSCH-GEZINDE BRIEF, AAN EEN ZEER LIBERALEN VRIEND.

Amsterdam, 1 Mei 1852.

Geachte Heer en Vriend!

Het heeft mij zeer gespeten niet vroeger den tijd gehad te hebben, een woordje aan u te schrijven over iets, dat mij in u bijzonder bedroefd heeft. — Ja, waarde vriend, ik zal het maar met ronde woorden zeggen; gij hebt mij onlangs geërgerd, zeer geërgerd, door bij verschillende gelegenheden uit te varen tegen ons »gebrek aan ondernemingsgeest," zoo als gij het noemt, en door ons volk te verwijten, mijnheer, dat wij op het gebied der nijverheid, ons alles door vreemdelingen laten ontfutselen, terwijl wij ons troosten met zulke spreekwoorden, als »beter een half ei dan eene leege dop," en meer van die eerbiedwaardige gedenkteekens der wijsheid onzer voorvaderen, waarmede gij en uwe vrienden verkiest te spotten, even als met de achtbare ridderschap en jonkheerschap onzer provinciën en dergelijk meer. Mijnheer, dit spotten hebben alle menschen, die u aangehoord en die enkele stukken gelezen hebben, waarvan gij de schrijver zijt, bijzonder kwalijk genomen; — ik zeg alle menschen, want wij Amsterdammers, mijnheer vertegenwoordigen geheel Nederland, dat is wel be-

kend, en wij, het spijt mij zulks te moeten herhalen, wij zijn verontwaardigd over uwe spotternij!

»Gij moet er een woordje over schrijven, Smits,» zei mij onlangs Klaas Kwak: »of ik zal mijn correspondent op 't kantoor, die een verduivelde knappe vent is, wat brieven er over laten opstellen.»

Wij zaten 's avond met ons vieren een pijpje te rooken, en een glaasje wijn te drinken, toen dit gezegd werd, en de twee andere heeren, die aan de tafel waren, vielen mijn vriend Klaas Kwak bij, en hij en ik hebben ons dienzelfden avond, zonder tijdverlies, neergezet en, na rijp overleg, mijnheer, hebben wij — niets overhaast uitgevoerd; maar wij hebben onherroepelijk bepaald er eerst over te slapen. Dat hebben wij ook gedaan, mijnheer, herhaaldelijk sedert dien avond, en wij hebben eindelijk voor goed bevonden, u een kras woord te schrijven; — niet om uwe ongerijmde beschuldigingen openlijk te weerleggen; want dat zou welligt niet voorzichtig zijn; maar om u te verzekeren, dat als gij ooit weér zoo iets doet (gelijk het Nederlandsche volk in der tijd aan den minister van Hall zei, over de vrijwillige leening), wij; — — — maar het zou eenigzins voorbarig zijn, om den gang der gebeurtenissen vooruit te loopen! — Genoeg, geachte heer en vriend, wees gewaarschuld! — En eer gij het weer waagt, om ons gebrek aan ondernemingskracht te laken, wees zoo goed, bedaard en rustig na te denken over den volgenden

LOF DER VOORZIGTIGHEID.

De voorzigtigheid is eene echt Nederlandsch-gezinde deugd! Alleen onverstandige menschen, die het onvoorzigtig zou zijn te noemen, heeten deze deugd »gebrek aan ondernemingsgeest!» — Dat zijn menschen, die den gulden middenweg niet bewandelen zoo als wij, en die geen besef hebben van wat de *avrea mediocritas* is!

Dat weten wij echter zeer goed, en daarom prijzen wij haar hemelhoog, en laten de electro-magnetische telegraaf hier te lande, en onze voornaamste spoorwegen en derge-

lijke gewaagde speculatiën meer, aan die waanzinnige Engelschen over!

Gij, geachte heer en vriend. dien ik het niet geraden acht hier te noemen, gij gelooft, dat de Engelschen groot zijn geworden door dien ondernemenden geest! — Mijnheer, wij roepen »Oranje Boven!» en blijven te huis zitten, en zijn er toch niet *veel* erger aan toe dan onze voorvaderen. Dat is de ware voorzigtigheid! Veronderstel, mijnheer, dat er iets uitgevonden wordt, dat sneller loopt, dan de electriche vonk; — waar blijft dan de Engelsche compagnie? Of dat er geen koperdraad meer te krijgen is; — wat zal dan haar contract waard zijn? Of dat de luchtballons, in plaats van den menschen, den spoorwegen den nek breken? is het niet voorzigtiger buiten zulke ongeërdde ondernemingen te blijven?

Daar wordt nu heel voorzigtig en langzaam, dat moet men bekennen, een ijzeren spoorweg aangelegd tusschen Nederland en Pruisen; — maar gelooft gij, dat ik, of eenig ander goed burger en voorzigtig mensch, er ééne actie in zou willen hebben? Wel neen! »Gebrek aan energie!» zult gij zeggen. — »Slaapkoppen!» zult gij uitroepen. — Best. mijnheer; — maar als de Keizer van Rusland het in de hersens kreeg, geheel Pruisen naar Siberië te zenden; — of de Fransche Keizer, — — maar het zou niet voorzigtig zijn van hem te spreken; — — waar bleef dan ons goed geld, dat nu zoo netjes in zakken gepakt, in onze brandkisten bewaard blijft?

De voorzigtigheid is de moeder der wijsheid; vergeet dat niet, mijnheer, en prijs dus de roekeloze aanmoediging der nijverheid niet meer zoo zeer aan, als gij dat onlangs gedaan hebt. Het is eene algemeen aangenomen waarheid, dat wij Nederlanders, in producten der nijverheid, met het buitenland niet wedijveren kunnen. Ik weet niet, mijnheer, dat er eenige grond voor dit geloof bestaat; maar men berust er in, — en dat is genoeg. Waarom, mijnheer, »den slapenden leeuw opwekken?» — Is dat voorzigtig! Is dat Nederlandsche zin?

Wilt gij een algemeen aangenomen iets roekeloos afbreken, alleen omdat het niet waar is! — Mijnheer en vriend, dat wilde ik niet van u hopen!

Is het niet zeker, mijnheer, »dat hoe grooter geest, hoe grooter — — —!» — En geldt dat ook niet vooral van den handelaar? Dat altijd vooruit, vooruit, vooruit, is niet vol te houden, mijnheer! Bedaard en langzaam: — *festina lente!* — Gooi de oude schoenen niet weg, eer gij nieuwe hebt! — Let op het einde! En al is het ook waar, dat »wie waagt wint,» die kan ook wel eens verliezen, niet waar? Dus voorzigtig, vriendje!

Het is ook niet in den handel alleen, dat de voorzigtigheid, onze hoofddeugd, zoo noodzakelijk is; — wel neen! Zie rond, mijnheer, en zeg mij hoe het in alle vakken er uit zou zien, als de menschen met dien rampzaligen ondernemenden geest bezield waren, welken gij aankweeken wilt!

Zie eerst wat er in de litteratuur, of hoe dat goed heet, gebeurt! Wie onderneemt daarin wat nieuws! Niemand, mijnheer, zooals de voorzigtige Ulyses tegen den Cykloop zei; niemand, die eenige voorzigtigheid bezit! Slechte romans, slecht vertaald; lange verhandelingen, bij de el geleverd; korte gedichten, die geene gedachte bevatten: dit alles hebben en behouden wij, mijnheer. Als er iemand gek genoeg ware, wat nieuws te ondernemen, zou hij spoedig duur leergeld betalen!

Zie onze tijdschriften ook, allen op ééne leest geschoeid, netjes ingenaaid, maandelijks verschijnende; allen zonder eenig karakter! — die het zich tot eene eer rekenen om noch over godsdienst. noch over staatkunde te spreken, ten einde niemands gevoelen, dan die der naar karakter zoevende lezers, te kwetsen. Wat zijn die voorzigtig in alles, wat zij zeggen of doen! Is het ook niet aangenomen, sedert onheugelijke jaren, dat dorps-predikanten in alle vakken de beste recensenten zijn? — En recenseren die niet steeds alles wat los en vast is? Wat zou men zeggen van de voorzigtigheid eener redactie die mannen van het vak, zooals zij heeten, wilde aannemen — en vooral betalen!

Daar hebt gij verder onze onderwijzers der jeugd; wat zijn dat toch respectable, voorzigtige menschen! — Zijn zij niet reeds van geslacht tot geslacht bezig met zeer vele talen sprekende machines te vormen en volgens de regels van de beginselen der grammatica in elkander te kloppen? En gaat dat niet goed? Niet aller best? — En wat zou men van den kwast zeggen, die het waagde menschen in plaats van werktuigen te willen vormen, eu die een ondernemenden geest (de hemel beware ons daarvoor!) had, welke hem aanspoorde te beweren, dat denkbeelden beter dan klanken waren, en dat het nuttiger was voor een kind om goed Hollandsch dan gebrekkig Fransch, Engelsch en Hoogduitsch te leeren?

Om nu één trap lager te dalen op de maatschappelijke ladder: want het is overbekend, en onze onderwijzers der jeugd herhalen het dagelijks zelve, dat zij het edelste vak ter wereld beoefenen, en dus natuurlijk den hoogsten rang (buiten en behalve die door de provinciale schoolcommissiën geven,) bekleeden, — om nu één trap lager te dalen, zeg ik, — wat denkt gij, mijnheer, van de voorzigtigheid onzer regtsgeleerden en wetgevers? — Is het niet een *axioma* in de jurisprudentie, dat een mensch voor onschuldig gehouden wordt, totdat hij door een regterlijk vonnis voor schuldig verklaard is? — En wat gebeurt er niet elken dag van het jaar? Wordt niet, uit groote voorzigtigheid, dikwijls de onschuldige Klaas of Piet, maanden lang, gelijk het heet, »preventief” gevangen gezet, — om te verhinderen, dat hij in de gelegenheid zij kwaad te doen, eer zijne onschuld bewezen is?

Ik zou wel den ondernemenden geest willen zien, die het in de hersens kreeg dit tegen te gaan! — Wie ook, vraag ik u, behalve een klepperman, kan ambtshalve op grootere wijsheid aanspraak maken, dan een Minister van Justitie! — En, mijnheer, kunt gij u eenigen Minister van Justitie in Nederland herinneren, die het gewaagd heeft in de laatste vijftien jaren *iets*, dat wat te beteekenen had, te ondernemen? — Die op zijn ondernemenden

geest pochte, of iets van eenig belang durfde te doen? — Gij zult welligt zeggen, dat zekere, nu reeds vergetene ontwerpen van regterlijke organisatie zeer gewaagd waren; — mijnheer, gij vergist u, — gij weet er niets van; — het waren juist hoogst voorzigtige, allerliefste plannetjes, die in duigen gevallen zijn, — omdat, — ja, omdat er geene bezadigde, Nederlandsch-gezinde, oude Amsterdammers in de Kamer zijn! Het gaat toch goed, zoo als het is; — waarom dan altijd verandering, mijnheer?

Ik zou, mijnheer, tot overmorgen kunnen voortgaan met zulke stukjes onzer wereldbekende voorzigtigheid aan te halen; onder andere kleinigheden, het lange talmen met de nieuwe wet op het onderwijs; — maar waartoe zou dat dienen? — En waarlijk, als ik geheel Nederland wilde doorsnuffelen, ik weet niet waar ik één blijk van dien roekeloozen, ondernemenden geest zou vinden, dien gij in onze nijverheid wenschte te helpen aanblazen! — Mijnheer, het is, dunkt me, »overbekend,” dat wij in een tijd »van verlichting, beschaving en vooruitgang” leven, en als gij dit niet gelooft, »sla de geschiedrollen na”, — en wanneer zij u het tegendeel schijnen te bewijzen, wat Nederland aangaat; — dan eisch ik, mijnheer, van u, op de meest voorzigtige, beleefde wijze, dat gij overal, in Amsterdam, Haarlem, het vorstelijk 's Gravenhage, Rotterdam, waar gij slechts heen kunt komen, de verhandelingen gaat hooren, welke in den schoot der talrijke (ook niet met eenigen ondernemings-geest bezielde), geleerde genootschappen uitgesproken worden, — en zie dan, of die u niet in bijna dezelfde woorden, als ik gebruikt heb, hetzelfde ook bewijzen!

Mijnheer, het spijt mij, zulke krasse taal tegen u gesproken te hebben; pligtbesef heeft mij daartoe genoopt; vergeef het mij, als ik het voor voorzigtig houd, mijn naam niet voluit onder dezen brief te plaatsen.

Ik ben, enz.

De oude heer SM—TS.

XVII.

EEN ANTI-REVOLUTIONAIRE BRIEF, AAN DENZELFDEN
ZEER LIBERALEN VRIEND.

Amsterdam, 2 Junij 1852.

Geachte Heer en Vriend!

Als ik, met uw verlof, den duivel van onze eeuw moest schilderen, zou ik hem volstrekt niet als den geest, die het kwade doet, voorstellen, maar bij uitnemendheid in de gestalte van hem afteekenen, die het goede afbreekt, zoowel in de maatschappelijke als in de zedelijke wereld. Het is inderdaad, mijnheer, eene treurige verschijning, dat overal, waar men heen ziet, de volkeren met koevoeten en hamers aan den gang zijn, om de eerbiedwaardige instellingen en deugden van vroegere dagen stuk te slaan, om de dikke stevige wallen, in meer bezadigde en degelijke eeuwen opgericht, omver te halen, en in plaats daarvan losse, ligte, halve-steens muren op te trekken. Ja, mijnheer, zoo is het; — en gij en uwe partij zijt de eersten, die er op uit zijt. Ik heb u onlangs gewaarschuwd, — met de meeste voorzigtigheid, — en ongestraft zult gij niet langer voortgaan, zoolang ik u tegenwerken kan, niet op staatkundig terrein, want met de politiek, mijnheer, bemoei ik mij, als echte Amsterdamsche handelaar, volstrekt niet; — maar op het zedelijk en maat-

schappelijk gebied trek ik mijne pen, en als ik u geene gevoelige steken met mijn ganzenkiel toebreng, dan — nu, ja, dan zullen wij zien!

Het is bepaald over ééne maatschappelijke deugd, die heden algemeen door u en de uwen aangetast wordt, dat ik u onder handen wilde nemen; deze deugd is de sedert onheugelijke jaren in Nederland bestaande en heerschende

»DEFTIGHEID».

Mijnheer, het was aan de liefde tot het deftige onzer nooit genoeg te betreuren voorouders te danken, dat de leden van de Staten-Generaal vroeger »Edelmogende Heeren» heeten, terwijl hun nu, zonder eenige verhooging van traktement ter vergoeding, die indrukwekkende vijf lettergrepen ontnomen zijn. — Het was aan de deftigheid te danken, dat men in mijne jeugd, U.E., met een *accent aigu*, zooals de Fransche meester zeide, op de E, tegen zijn besten vriend of broeder gebruikte, en den val van het Koninklijk Instituut, schrijft men verkeerdelijk aan eenige andere oorzaak toe, dan aan het verzaken en in den ban doen van deze geheiligde letters.

Mijnheer en vriend, ik wil het liever aan uwe onwetendheid, dan aan kwaadwilligheid toeschrijven, dat gij de hand leent ter afbreking dezer schoone deugd, die heden ten dage zoo algemeen verguisd wordt, en ik zal mij dus daartoe bepalen, u te laten zien, welk eene heerlijke zaak de deftigheid is, in alles wat men onderneemt, — in de aangename verwachting, dat gij ééns ingelicht zijnde, het niet noodzakelijk voor mij zult maken, tot hardere maatregelen mijn toevlugt te nemen!

De deftigheid, mijnheer, is de steunpilaar van den maatschappelijken staat, eene wittedasachtige, indrukwekkende hoedanigheid, die den met rede begaafden mensch van het stomme dier onderscheidt, en die den ouderwetschen Hollander vooral, onder alle overige stervelingen, kenmerkt.

Ja, mijnheer, gaarne beken ik mij, ten opzichte der def-

tigheid, een *laudator temporis acti*: (1) want met den ondergang der ware deftigheid in Nederland, heb ik tevens den ondergang van vele, zeer vele voortreffelijke instellingen en gewoonten beleefd.

Bij voorbeeld, mijnheer, het algemeen gebruik van Goudsche pijpen! Wat kon deftiger, indrukwekkender en toch tevens bedarender op de gemoederen werken, dan hetgeen men, in mijne jonge dagen, eene »aangekleede pijp» noemde.

Toen kwam men nog geregeld eens in de week bij elkander, in zwarte rokken, met groote *jabots* en *manchettes*, en men vond op eene schitterend gepolijste tafel, symmetrisch gerangschikt, de witte pijpen en het deftige zilveren komfoor. Daarbij stond ook de blinkend geboende, mahonijhouten tabaksdoos, en de uitlokkende wijnflesch, met het roode bandje om den ranken hals. Daar zag men tevens den keurigen glazen stolp, met miniatuur baksteenen van kaas er onder, en het verlakte trommeltje met broze beschuit, of krakelingen, — kunstige en zoutmakende 8's. Rondom de kagchel stonden zwaarlijvige stoelen op de gasten te wachten, en door de wijdgeopende dubbele deuren zag men in de verte de dame des huizes, met de breikous in de hand, achter het sofatafeltje zitten, in bedaard gesprek met zedige schoonen, wier neuzen op haar werk en wier voeten op gloeiende stoven rustten!

Geen van ons mannen waagde het toen den tooverkring om de kagchel te verlaten; waar men eens plaats had genomen, bleef men zitten; de tabaksdoos ging onophoudelijk rond en de pijpenkrabber wandelde langzaam van hand tot hand. Sigaren en lucifers zag men er niet. Men sprak weinig en deftig; maar men dacht aan onsterfelijke dingen. De rookwolken vervulden de kamer, en het oog van den vermetelste in het gezelschap verstoutte zich niet eens naar de breijende vrouwen te kijken. Als de klok op den

(1) Het is ook alleen wegens de deftigheid, dat ik tusschenbeide enkele Latijnsche woorden en phrasen te pas breng, die ik met de meeste voorzigtigheid hier en daar opgeraapt en tot mijn gebruik heb laten vertalen door een zeer geleerden vriend.

schoorsteenmantel tien uur verkondigde, stonden wij eenparig op. De geknipmutste meid bragt de mantels en doeken naar binnen, de breikousen verdwenen, kapers van vreemde gestalte kwamen te voorschijn. Men sprak niet met de vrouwen van anderen, maar men nam bescheiden zijne eigene vrouw onder den arm en keerde huiswaarts: men was »te visite" geweest, dat wist men: de gastheer had u ook niet verzocht »te doen alsof gij te huis waart." Hij had u deftig ontvangen en deftig ontslagen. Gij gevoeldet u meer te huis in de morsige, sombere straten, dan in zijne schoone vertrekken.

Hoe is dat alles veranderd! In plaats van pijpen, — sigaren; of mevrouw kan het rooken volstrekt niet verdragen! In plaats van breikousen — *l'hombre* kaarten; of zelfs muziek! In plaats van enkele, deftige volzinnen, — onophoudelijk gebabbel, en zelfs ongehuwde dames, die het wagen een heer aan te spreken!

En de heeren zelve! Wel het is ongelooflijk! Zelfs hunne witte dassen verloochnen zij, behalve bij plechtige gelegenheden. Ik ken regters en advokaten, die naauwelijks van de zitting komen, of zij leggen hun deftigen tooi af, om zwarte stropdassen rondom Edelachtbare en Weledelgestrenge halzen te knopen. Wat de procureurs aangaat, verwondert het mij minder; — die hebben altijd tot een onbeschaamd ras behoord. Maar zelfs de predikanten, mijnheer, loopen nu over straat zonder steek, en ik ken zelfs één van die heeren, welke over korte broeken spot! Hij verbeeldt zich, dat de godsdienst iets hooger zit! Wat is nu het gevolg? Ik heb herhaaldelijk zijne eigene dienstboden »mijnheer!" in plaats van »dominé" tegen hem hooren zeggen. Zoo ver zijn wij al gekomen door het verguizen der deftigheid!

Waarlijk, als ik rondzie, ben ik ook verlegen, waar ik de echte, ouderwetsche, onbetaalbare deftigheid zal zoeken, tenzij onder deurwaarders en in den schoot van die weinige genootschappen en maatschappijen, waar men nog een hamer en een voorzitter en notulen — en soms wel vergaderde leden vindt!

Zelfs onze arme taal is van veel harer deftigheid beroofd. Andere menschen mogen zoo dwaas zijn naar denkbeelden en dergelijke kleinigheden te zoeken; ik zoek, mijnheer, te vergeefs, bij de meest gevierde nieuwere schrijvers naar het deftige »deszelfs,” naar het indrukwekkende »’s mans.” — Ik vorsch te vergeefs naar zuivere Latijnsche constructies in echt Hollandsche boeken, en ik zucht hopeloos naar eene aanhaling uit een oud auteur, — behalve in »de Gids,” die alles aanhaalt, met uitzondering van lezers.

Zelfs de uiterlijke gestalte onzer boekwerken heeft veel van de vroegere deftigheid verloren. Geene heidensche Godden en Godinnen prijken meer op de titelbladen onzer deftigste boeken: het allegorische, die verpersoonlijking der deftigheid, verdwijnt, en als een Gellert of een Krummacher weder uit zijn graf opstond, zou hij verbaasd zijn, als hij zag, hoe zijne langdradige parabels alleen nog in eerbiedwaardige schoolboeken gevonden worden.

Wie draagt ook nu eene pruik? Mijnheer, als gij het doet, dan schaamt gij u er over! Dan is het een diplomatiek geheim tusschen u en den haar-kunstenaar, die ze vervaardigd heeft! De pruik is weg, het haarpoeder is weg: de deftigheid is van het uiterlijk weg; wat kan er nog in het inwendige van het hoofd zitten? En toch zijt gij en de uwen juist diegenen, welke het hardst schreeuwen, — ja, mijnheer, het hardst schreeuwen, over de nietigheid en prulachtigheid van zoovele geschriften, die heden ten dage uitgegeven worden. Zegt gij niet zelf, mijnheer, en zeggen ook niet honderd anderen dagelijks: »dit of dat heeft geene houding,” — en weet gij wel, wat of eigenlijk dat gemis aan houding is, waarover zoo hard geklaagd wordt? — Mijnheer, het is niets, dan het gemis van de vereischte deftigheid, in alles wat men onderneemt.

Mijnheer en vriend, zie het vooral in uwe tegenstanders van de anti-revolutionaire partij, of hoe zij heeten. — Wat kan er deftiger zijn, dan de wijze waarop zij hunne argumenten in de Tweede Kamer, en op andere plaatsen van openbare vermakelijkheden, uitbrengen? En als gij de

deftige lange redevoeringen wildet verkorten en alleen het zakelijke er van behouden, dan vraag ik u, wat zou er van overblijven?

De deftigheid, mijnheer, is niet alleen dikwijls de sluijer der nietigheid, maar ze is ook veelal de ruime mantel, onder welks plooijen de onwetendheid zich verbergt, en daar, met al uwe vernietigingszucht, gij toch nog niet in staat zijt geweest, de onwetendheid af te schaffen, moest gij nog het uwe doen om het »palliatief» te behouden.

Met behulp van de deftigheid, kan men ook wezenlijk alles worden wat men wil, en op eene fatsoenlijke wijze alles zijn, waartoe men »geroepen» is.

Ik zelf, mijnheer, ben reeds zes maanden lid eener commissie geweest, ter regeling van zekere zaak van algemeen belang hier ter stede, van welke ik niets afweet, — volstrekt niets, even min als onze voorzitter en secretaris zelve. Maar wat doet dat er toe? Niets! Mijne witte das, mijn zwarte rok, mijne krakende laarzen voldoen even goed als die van den kundigste mijner collega's. Als iemand spreekt maak ik kleine aantekeningen op een groot vel wit papier, met eene splinter nieuwe pen, even goed als een ander. Ik haal de wenkbrauwen op, telkens als de spreker zijne stem verheft. Ik voeg mij altijd bij de meerderheid, omdat het slechts eene stem wegwerpen zou zijn, partij voor de minderheid te trekken. Als ik het ooit waag, zelf iets »in het midden» te brengen, gebruik ik geregeld vooraf een groot glas suikerwater; ik leg mijn zakdoek voor mij op tafel, en bezig altijd de deftigste woorden die ik bedenken kan, zooals bij voorbeeld, »na rijp overleg,» »overwegende,» »met een oog op,» — ik weet dikwijls zelf niet wat; — maar dat doet volstrekt niets tot de zaak af.

Mijne stem geldt nu evenveel als die van een ander lid; terwijl, als ik mijne deftigheid aflegde, of ze voor één oogenblik vergat, men mij dadelijk in de kaart zou kijken, en ik genoodzaakt zou zijn af te treden, of te maken, dat ik eenigzins op de hoogte van de vraag kwam, eene inspanning, waartoe ik mij volstrekt niet geroepen vind.

Even als het gaat met kleine dingen, zoo gaat het met groote zaken. Gijlieden schreeuwt altijd om »openbaarheid,” en »openlijke behandeling van algemeene belangen,” enz. En wat is het gevolg? Mijnheer, zelfs de leden van een stedelijken raad kunnen niet meer met eene deftige geheimzinnigheid over de geldelijke, of andere belangen hunner medeburgers beschikken! De sluïjer is van alles afgerukt: men ziet, dat zelfs zeer velen noch spreken, noch denken; en hij, die het waagt het een of het ander in zijne openlijke betrekking te doen, moet het gevaar trotseren, dat er melding van gemaakt wordt in de dagbladen, en zelfs de vrees koesteren, als hij niet voldoet, voor het vervolg door de vertoornde kiezers verzaakt te worden.

Hoeveel deftiger en beter was alles slechts nog eenige jaren geleden, toen alle leden van alle mogelijke instellingen, en alle menschen in Nederland, onder een vaderlijk bestuur wisten, dat men geene rekenschap van zijne handelingen behoefde te geven; toen het deftige scherm der geheimzinnigheid nog niet door profane handen was omvergerukt!

Mijnheer ik heb gedaan; mijn gevoel overweldigd mij. Een deftig stilzwijgen moge mijn gebrek aan eenige verdere denkbeelden over dit onderwerp verbergen; maar, wat ik u bidden mag, doe met onze Grondwet wat gij wilt, span echter verder alle krachten in, om de voorvaderlijke deugd der Deftigheid in Nederland te bewaren!

XVIII.

ILLUSIËN EN SCHIMMEN.

»Het is eene algemeen aangenome waarheid,” zoo als de zeer geëerbiedigde verhandelaren wel eens beginnen, als zij eenige zwartgerokte *loci communes*, aan de zeer geachte toehoorders gaan voordragen, — »het is eene algemeen aangenomene waarheid,” »dat wij in eene eeuw leven,” (ik kan waarlijk haast niet meer uit dien verhandelingsstijl uitkomen), »waarin de verlichting, beschaving, vooruitgang, enz.,” zoo groot zijn, dat geen jongen, die zijn zestiende jaar bereikt heeft, eenige illusie meer heeft. Wat schimmen aangaat, die hebben wij al lang »afgeschapt,” volgens het algemeen geloof, en in geheel Europa, zal men u zeggen, dat er geen één meer te vinden is, behalve hier en daar in Duitschland, waar de schim eener Constitutie van 1848 nog tusschenbeide spookt.

Ik ben overtuigd, dat iedereen mij dadelijk gelijk zal geven als ik dit beweer, en dat zelfs zeer vele menschen den Hemel zullen danken, dat het zóó is, en dat zij in zulk een gelukkigen tijd leven!

Nu spijt het mij dadelijk met de deur in huis te moeten vallen en te verklaren, dat dit alles maar bluffen is, en vol te houden, dat wij leven te midden van illusiën en schimmen; juist als toen de diep betreurde middeleeuwen nog in den vollen bloei waren. Al haalden zeven en een half millioen vrije kiezers de schouders op bij deze schijn-

baar ongerijnde verklaring, zou ik er toch bij volharden, en hoewel misschien niet meer dan zes millioen menschen dit stuk lezen, is het mij toch de moeite waard, de waarheid van mijn gezegde voor hen te bewijzen.

Het is volstrekt mijne bedoeling niet hun daardoor iets te *ontnemen*, integendeel, ik wilde hen alleen op de schatten opmerkzaam maken, welke zij bezitten zonder het te weten, en hun de goudmijnen wijzen, waarover zij gewoon zijn met achtelloozen tred heen te stappen.

Dit geldt vooral van de *illusiën*. Er is geen grooter schat voor den mensch, dan zijn illusiën; er is geen schat ter wereld, waarmede hij kwistiger omspringt; dien hij schijnbaar meer veracht, en inderdaad hartelijker koestert, en welks verlies hij meer betreurt, — wat hij er ook van zegge. Zulk een mensch herinnert mij altijd aan iemand, die kaal wordt en doet alsof hij zich verheugde, dat hij zich niet meer behoefde te kappen, en als ik iemand ontmoet, die zelfs in zijn hooge jaren nog zegt: »Ik heb in het geheel geen illusiën meer!» komt mij zoo iemand juist voor als een millionnair, die uit valsche zedigheit den bedelaar speelt. De grootste illusie van allen, is, dat men er geene meer heeft!

Ik zie reeds in mijne verbeelding mijne vrienden van de Beurs medelijdend glimlagchen, als zij deze gewaagde stelling van hun ouden confrater lezen; ik hoor hen het geld in hunne eerbiedwaardige broekzakken rammelen en van illusiën spreken, als van iets, dat hun sedert hunne vroegste jeugd onbekend is; — waaraan zij evenmin gelooven, als aan Sinte Klaas, en waarvoor zij even weinig achtung koesteren, als voor eene Mexikaansche geldleening.

En toch dwalen mijne zeer geachte vrienden; in weerwil van de tot den laatsten halven cent juist opgemaakte balans, weten zij lang niet hoe rijk zij zijn, en als ik maar den ouden portefeuille met illusiën open maak, vallen er dadelijk zulk eene menigte voor hunne voeten uit, dat zij er van schrikken.

Omdat de illusiën, met elk jaar welligt, even als de

slangen, van vel veranderen, hebben zij zich verbeeld, dat ze niet meer bestonden. De dorre, kleurlooze huid van het vorige jaar, hebben zij voor het doode dier zelf gehouden; zij hebben niet gemerkt, dat het in een ander en meer schitterend gewaad uitgekropen was. Het »hutje van klei aan het einde der aarde,» is welligt tot een huis op de Heerengracht aangegroeid; de geliefde der jonge dagen, wier eenige schat hare schoonheid was, is nu misschien vervangen door eene knappe weduwe met een paar ton gouds in het verschiet; — waarde vriend, dit moge het geval zijn, maar de slang, — ik meen de illusie, — is dezelfde gebleven, en als gij de hand op het hart wilt leggen, zult gij moeten bekennen, dat het zoo is!

Doorgaans zijn de illusiën onzer jonge dagen de schoonste en beminlijkste, de meest dichterlijke en de minst wereldsche, — welligt ook niet ongerijmder, dan die van den lateren, wijzere, rijperen, — zal ik ook zeggen meer egoïstischen leeftijd?

Ik heb, bij voorbeeld, een overbuurman, die zich nu er op beroemt, ten aanzien der menschen geene illusiën meer te hebben. Zij zullen hem niet meer »in den nek zien.» Hij kent »dat volkje.» Hij weet, »wat ze waard zijn.» »Een gek, die zich door hen laat foppen.» Hij zal ze »wel van zijn lijf afhouden.» En hij beschouwt en behandelt het geheele menschengeslacht als opligters en bedriegers. Vroeger, in zijne onervarene jeugd, was het anders met hem gesteld. Hij geloofde aan geen kwaad: zijne hand, zijn hart waren voor iedereen open, — even als ze nu voor iedereen gesloten zijn. Men heeft hem bedrogen, zal hij u zeggen, en dat is waar; maar van de eene illusie is hij in de andere vervallen; *les extrêmes se touchent*: de menschenvriend is tot een menschenvijand geworden: en de waarheid van het oude gezegde, »dat veel van het kwaad op deze aarde door overdrijving van het goede ontstaat,» is weder door zijn voorbeeld bevestigd. Als hij mij echter zegt, dat hij geene illusiën meer heeft, lach ik er om; maar men zal mij wel toegeven, dat de illusie zijner dwaze jeugd schoo-

ner en lieflijker was, dan die van zijn wijzen, grijzen leeftijd.

Ontelbaar zijn de illusiën, welke de intrede in de wereld bij ons opwekken. Als wij voor het eerst in het vuur komen in den strijd des levens, schittert ons allen, in de eene of andere gestalte, de maarschalkstaf te gemoet, als de prijs der overwinning, die wij ons ook zeker gevoelen te behalen.

Langzamerhand echter, na een paar veldtogten, als wij onze vrienden en kennissen, met dezelfde verwachtingen en wapens als wij uitgerust, onder de groene aarde zien liggen, eer zij zelfs de gelegenheid hadden de korporaalsstrepfen te verdienen, komen wij er toe, over onze vergeefsche wenschen te glimlachen; of nog erger: wij hebben de zwarte zorg achter den ruitcr gezien; wij rusten op onze wapens, en begeeren naauwelijks meer de onderscheiding, die welligt haast in ons bereik is. Onze illusie heeft hare huid gewisseld: wij verlangen naar de stille ingetogenheid en de eervolle rust, en hebben die pas gewonnen, ot wij ondervinden, dat ook die illusiën zijn, en dat zoolang wij leven, er een «iets» is, dat ons hier verder en verder drijft naar een onbereikbaar doel, ons gelukkig makende juist door dat werkzaam streven: — tot het laatste toe, even als de boom, onze bladeren en bloemen wisselende en hernieuwende, die eerst dán niet meer onder de levenszon uitkomen, als de oude stam uitgeput en tot den val gereed is.

Dit is het, wat voor mij zulk eene groote waarde aan de illusiën bijzet. — Hoe veel goeds der menschheid bewezen, wordt eerst, den daders zelven onbewust, ondernomen, ten gevolge eener illusie, die gelijk de toovergodin in een kindersprookje, hun schijnbaar een dorren steen in de hand drukt, welke later blijkt een schat te zijn. Bij het vergeefsche zoeken naar het *El Dorado*, bragt Raleigh den aardappel naar zijn vaderland; en menig alchymist, die den steen der wijzen te vergeefs trachtte te ontdekken, heeft een hoogst gewigtig natuurkundig raadsel ontcijferd.

Dit zijn louter materiële weldaden, dat weet ik wel; maar de magt der illusiën is niet minder groot op het onstoffelijk gebied, en vele der wijsgeeren en kunstenaars,

welke later tot leeraars en veredelaren van het menschelijk geslacht zijn geworden, betraden hunne loopbaan aan de hand eener illusie, die hen alléén op eer en roem wees, en de zwakken aanmoedigde, om zich te ontwikkelen en te vormen, tot dat zij de kracht gevoelden, hetzelfde ook bij anderen te doen.

Maar ik vrees, dat men zeggen zal, dat het eene illusie van mij, ouden man is, dat ik mij verbeeld zoolang over dit onderwerp te mogen babbelen: ik ga van de illusiën tot de schimmen over: houd bid ik u de eersten heilig! Voor de tweeden ben ik niet bang; die zullen de belanghebbenden wel altijd zelve beschermen.

Schimmen! — en schimmen in deze dagen? Waar zijn ze? — Overal, vriendelijke lezer, overal! Gij zelf zijt eene schim: eene schim, die verdwijnt zoodra ik mijne pen nederleg en mijn kaars uitblaas! Gij zijt verwonderd; gij gelooft aan uw bestaan? Waarom? Omdat men u er overal van vertelt! Anders hebt gij er geene reden toe: wees daarvan overtuigd: »Vriendelijke lezer!» denk één oogenblik er over na, en beken, dat gij maar een conventioneel iets zijt; zelfs nauwelijks eene schim; een iets, waarvan ieder schrijver praat; even als iedereen van de Noordpool gehoord heeft, zonder dat die merkwaardigheid tot dusver ooit gezien werd.

»Vriendelijke lezer!» Waarlijk! Waarom hebt gij dit boekje opgenomen? om mijnentwil? Wel neen! Maar om u zelve genoeg te verschaffen, om gelegenheid tot recenseren te vinden, wat den mensch even natuurlijk is, als de kinkhoest en de mazelen en dergelijke kleine ongelukken meer. »Vriendelijke lezer!» Hoe stel ik mij u voor? — waarlijk ik weet het niet: als ik »een vriendelijken lezer» ooit vind, zal ik hem op sterkwater zetten (na zijn gewenschten dood), en aan het Leidsche Museum tot geschenk zenden, als eene zeldzaamheid, die veel kostbaarder is dan al de mummiën welke men dáar ziet.

Eene nauw verwante schim met den »vriendelijken lezer» is de »aandachtige toehoorder» in den »schoot» van

een geleerd genootschap. Die *rara avis*, moet volgens het gezegde van een mijner vrienden meer het uiterlijk van eene grijze gans hebben, dan van den »zwarten zwaan,» waarvan de dichter zingt.

De onwaarschijnlijkste schim echter van allen, is »de onpartijdige beoordeelaar» die overal gedagvaard wordt en nergens, ten minste zoover ik weet, ontdekt is. Het is echter eene beminnelijke illusie van het menschdom, en vooral van het polemiserende gedeelte er van, dat de schim van den »onpartijdigen beoordeelaar» gemakkelijk en overal, zelfs in dagbladen, te bezweren is!

De reusachtigste en meest algemeen gehuldigde schim echter, die ik ken, is het »geachte en beschaafde publiek!» Het is wezenlijk om te proesten van lagchen als men ziet hoe die schim door iedereen be- en mishandeld wordt.

Men biedt het »beschaafde publiek» kost van allerlei aard aan: boekzalen en bibliotheken van allerlei soort voor zijne zedekundige maag; tegelijk met philanthropische maskerades en karnevals-traktaatjes. Men verzoekt het »beschaafde publiek» eene industriële tentoonstelling te bezoeken en een goochelaar met zijn bijzijn te vereeren. Men haalt het »geachte publiek» hier iets uit den zak, en stopt daar weder iets in. Heden wordt het door Jan vergood, en morgen door Piet verguisd. Als het »geachte publiek» wezenlijk geene schim was, dan zou het een »hondenleven» leiden!

Daarom ook is het, dat niemand tot het publiek wil behooren. »Vriendelijke lezer,» »aandachtige toehoorder,» »onpartijdige beoordeelaar,» — behoort gij er toe? Wel neen! Geachte schimmen, vergeeft mij de beleedigende veronderstelling, de oogenblikkelijke illusie; laten wij onze pen nederleggen en met onzen hoed op het hoofd en onze nieuwe Amerikaansche overschoenen aan, er op uitgaan om de kolossale schim op te zoeken: als ze gevonden is, zullen wij zien, of het mogelijk is de reusachtige gestalte zoo klein te drukken, dat wij hier of daar plaats voor haar in dit boekje vinden.

XIX.

EEN »ZEER OPGERUIMDE BRIEF.»

Aan een ouden vriend.

Amsterdam, 16^o Januarij 1853.

Amice!

Het heeft mij meer gespeten dan ik u zeggen kan, dat ik zoolang niet in de gelegenheid geweest ben u te schrijven. Verschillende oorzaken hebben mij verhinderd: in de eerste plaats, het opmaken mijner boeken bij het einde van het jaar en het uitschrijven der rekeningen hebben veel tijd gevorderd, en in de tweede plaats, zoo als gij vernomen hebt uit mijn schrijven van communicatie, en zooals het geachte publiek uit de couranten gezien heeft, is mijne »geliefde echtgenootte voorspoedig van een zoon bevallen.”

»Hoe meer zielen hoe meer vreugd,” zegt gij altijd. Ik ben ook dankbaar voor dezen zegen: het was mij alsof ik mij zeven jaren verjongd gevoelde, toen na verloop van zulk een langen tijd de wieg en de vuurmand weder voor den dag gehaald werden. Mijne grijze haren kwamen mij niet meer voor als een teeken van ouderdom, en wat zorgen aangaat, die heb ik niet gekend in de laatste jaren.

Ook mijne vrouw, hoezeer zij zich ook verplicht gevoelde

te klagen, was meer of minder trotsch op haar »belangwekkenden toestand,» en van den vroegen morgen tot den laten avond, was zij in de weer met mutsjes en jurkjes, die te groot waren voor eene pop, en te klein, naar het scheen, voor eenig menschelijk wezen. Het deed mij goed te zien hoe druk de goede vrouw het had, en »de blijde verwachting» vervulde langzamerhand de geheele huishouding met vreugde en opgeruimdheid.

Als ik van de beurs of van elders naar huis kwam, vond ik tusschenbeide mijne echtgenoot in geheime conferentie met een indrukwekkend vrouwelijk wezen, gebiedend van blik, en geheimzinnig van houding, die mij als »de baker» voorgesteld werd, met beleefd verzoek, om de twee dames alleen te laten. Kopjes koffij, glaasjes wijn, de hemel weet welke andere verseringen, werden op schijnbaar de meest ongerijmde tijden door de priesteres van Juno »eventjes gebruikt.»

De baker had het laatste stukje van den Deventer koek opgegeten; de baker had het laatste glas uit de Maderaflesch opgedronken. De baker had de helft van den kouden patrijs verslonden, welken ik tot mijn tweede ontbijt bestemd had, de baker zeide, dat het voorhanden kindergoed te onderwetsch was; de baker beval, dat mijne vrouw te huis zou blijven, als ik met haar uitgaan wilde; de baker had hier een ledikant laten opslaan, en daar weder een ledikant laten afbreken; de baker had goedgevonden te beslissen, dat mijne echtgenoot dit of dat niet meer eten zou, en te bevelen, dat zij dagelijks een emmer vol »komillen» zou opdrinken. De baker had ook alles »opgenomen» en alles gewijzigd en beredderd; met één woord, de baker had het opperbestuur over mijne vrouw, en dus syllogistisch ook over mij en mijne huishouding, op zich genomen.

Waarde vriend, dit is met 10. December begonnen, en sedert dien dag heb ik geen oogenblik rust of vrede gekend. Daarbij kwam nog een bezoek van eene tante mijner vrouw, eene ongehuwde dame in haar vijftigste jaar (het doet mij goed mij nog eenigszins te kunnen wreken, door

haar ouderdom bekend te maken) die bij ons kwam, om zoolang mijne vrouw »van den vloer was,” het bestuur der huishouding op zich te nemen.

Tante Griet kreeg natuurlijk de beste logeerkamer; ik werd even natuurlijk in een afgeschoten vertrekje op zolder verbannen, om dáár zoo ver mogelijk uit den weg te zijn. Het was duidelijk, dat men mij als »*de trop*” beschouwde in het huis, en de baker en tante Griet, die overigens elkaar met echt vrouwelijke hartelijkheid haatten, waren het dadelijk omtrent één punt eens, en dat was, om mij, van den eersten tot den laatsten dag harer regeering, als een monster en verworpeling te behandelen.

Dierbare vriend, hoe ongelooflijk het ook schijne, ik heb mij in alles geschikt! De bezorgdheid voor mijne goede vrouw deed mij al het overige vergeten. Als alles maar »goed affloopt,” dacht ik, »zal wel de heele boel spoedig weer in orde wezen.” Ik had mij treurig vergist.

Den 15^{den} December is alles best afgeloopen, en nog heden ten dage, eene geheele maand later, is de staat van beleg even duurzaam als te Weenen. Ik kan het ook niet meer volhouden, vriendlief: ik ben uitgeput, afgetobd en diep ongelukkig; ik begin aan de geheele wereld te twijfelen; ik verkeer in een verschrikkelijken tweestrijd met mij zelven. Ben ik een misdadiger? Ben ik slechts een slagtoffer der vrouwen? Verdien ik den strop of de martelaarskroon? O, Nederlandsche vader en vriend mijner jeugd, verneem mijne klagten en beslis!

Het was negen uur 's avonds. Alles was zóó gelukkig afgeloopen! Ik stond beneden in de voorkamer bij den vlammenenden haard; — tante Griet had mijn leuningstoel en den warmen hoek reeds sedert den eersten dag in beslag genomen; — ik was blijde als een kind en dankbaar als het een mensch betaamt.

»Kom, tante,” zei ik, »eer ik aan het schrijven van communicatie-brieven ga, moet ik een glas wijn hebben; er staat nog eene halve flesch Port in de kast!”

»Die is strakjes naar boven gegaan, voor de baker,” zei

tante; „drink liever een kopje slemp met mij!” en zij ging voort met haar eeuwige breiwerk.

»Ik houd niet van slemp,” hernam ik. »Geef maar den sleutel van den wijnkelder, ik zal eene andere flesch er aan wagen.” Ik wilde naar de bel gaan, om den knecht te laten komen.

»Schel niet,” zei tante; »dat zou Keetje kunnen hinderen!”

Ik sloop op de teenen door den langen gang naar de keuken, om Jan te halen. Jan was uit: hij had eene boodschap te doen voor de baker. De keukenmeid was bezig met een soepje te koken voor het souper van de baker; de werkmeid was bezig met een knipmuts te plooijen voor de baker; — ik keerde teleurgesteld, maar ootmoedig naar de voorkamer terug.

»Geef mij maar den sleutel tante; ik zal zelf de flesch halen!” zei ik.

Tante wierp een geduldigen blik naar den zolder, alsof zij zich zedelijk de handen wiesch van mijne stijfhoofdigheid, en mij verzocht hebbende een oogenblikje te wachten, tot zij eventjes nog één toer had rondgebroid, ging zij voort met haar werk. Eindelijk stond zij van mijn stoel op en zocht naar het sleutelmandje. De sleutelmand was boven gebleven, op mevrouws kamer. »Ik moest wezenlijk geduld hebben, totdat de baker beneden kwam.” Ik stak een sigaar op. De baker kwam; zij kwam met een vuurrood gezicht en liet de deur van de kamer achter zich open: ik wilde achter haar heen sluipen om den killen togt uit te sluiten.

»Als ik mijnheer verzoeken mag,” zei de baker, met eene schorre stem, die in plaats van uit haren mond van onder de tafel scheen te komen, »zou het goed zijn, dat deze deur aan bleef staan; ze piept zoo, dat mevrouw er licht last van zou hebben, en als mijnheer maar niet rooken wilde, zou het ook goed zijn, want de rook, — —”

»Dacht ik het niet!” zei tante, met een verwijtenden blik op mijn ongelukkigigen sigaar. Ik wierp het eindje er van dadelijk in den haard; ik vroeg naar het sleutelmandje.

»Alles was in rust. De sleutelmand moest boven blijven tot mevrouw wakker werd!»

Dat was hard; ik zette mij echter neer op een droogje en schreef ontelbare brieven aan al mijne vrienden en betrekkingen en sloofde mij af, om mijn geluk in verschillende zinswendingen en woorden uit te drukken. Ik moest mijne brieven zelf naar de post brengen; Jan was nog niet te huis. Ik moest mij met één stuk oud brood «behelpen» toen ik terugkwam, en daarbij denken aan de lekkere soep voor de baker, en aan de ontelbare kopjes slemp, welke tante bedaard opdrong, mij tusschenbeide herinnerende, hoe goed het was, als men wel eens gedwongen werd «matig» te zijn, alsof ik anders ooit excesses beging!

Eindelijk was het tijd om naar bed te gaan: ik dronk een stevig glas mineraal-water op de gezondheid van den jonggeborene en van zijne lieve moeder, wenschte tante goeden nacht, die den bril afnam en mij bij deze plechtige gelegenheid veroorloofde hare gerimpelde, maagdelijke wang te kussen, nam mijn blaker en was reeds onder aan den trap, toen mij van boven eene sissende stem te gemoet klonk:

«Als mijnheer maar die krakende laarzen wilde uittrekken, eer hij naar boven kwam!»

Ik ging op den trap zitten en gehoorzaamde. Ik sloop als een dief, in mijn eigen huis, met mijne laarzen onder den arm, en met mijn blaker in de hand, naar boven.

De baker stond mij aan te gluren, door de halfgeopende deur van de kamer, waar mijne vrouw lag.

«Kan ik eventjes binnen komen?» vroeg ik ootmoedig.

«Mevrouw slaapt!» siste zij mij te gemoet.

«De sleutelmand, als het u belijft!» smeekte ik onderdanig; het was mijne laatste hoop.

Het roode gezigt van de baker werd paarsch. «Het kind is wakker!» zeide zij, en de deur toedrukkende, liet zij mij staan.

Ik ging naar boven, — verder en verder naar boven; — ik deed de deur van mijn kamertje open: de togt blies de kaars uit. Het venster was opgeschoven. Ik waagde het

niet meer naar beneden te gaan. Ik stiet mij bont en blauw aan de hoeken der meubels, en kerfde mij de handen met ijdele pogingen om het slot van de deur toe te krijgen. Eindelijk strompelde ik in bed, waarop men vergeten had de hoofdkussens te leggen. Ik zal niet zeggen, hoe ik den nacht doorbracht!

Den volgenden morgen klaagde ik tegen tante. Tante had altijd geweten, dat de mannen egoïsten waren: maar zóó erg had zij het zich toch niet voorgesteld!!

Zoo ging het van dag tot dag; het was eene »bespottelijkheid" als ik bij mijne vrouw wilde komen; men noemde het »onverschilligheid" als ik niet telkens naar boven liep. Het was »onbeleefd" als ik bij een vriend uit eten ging; het was »onverstandig" als ik «in zulke omstandigheden" een ordentelijken maaltijd te huis wachtte.

Ik vindt mijn zoontje even rood en leelijk als de meeste pas geboren stervelingen, en de baker en tante zijn verontwaardigd, dat ik hem liever een leelijken jongen, dan »een hondje van een kindje" noem. Wat mijne vrouw betreft, die verklaart, dat het schepseltje precies op mij gelijkt!

»Ja," zegt tante, »hij heeft juist den breeden, platten neus en de groote, grove, lompe handen van zijn vader!" Dat is wel mogelijk, waarde vriend; maar het is niet vleijend, om zoo telkens er aan herinnerd te worden, vooral als er vreemden bij zijn, die mij dadelijk op de vingers zien, en mij schrikkelijk verlegen maken.

Na den »negenden dag," toen mijne vrouw voor het eerst opzitten mogt, hoewel zij zich reeds vóór dien tijd volmaakt wél gevoelde, zijn de kraamvisites bij haar begonnen; — ik zal niets zeggen van al hetgeen ik doorstaan heb met felicitatiën, mondeling en schriftelijk; — ketels vol kandeel gaan dagelijks naar boven; emmers vol worden vooraf vervaardigd, en door de baker en tante geproefd. Mijne vrouw, die vóór den negenden dag voor mij een mythisch persoon was geworden, is nu geheel en al hersteld en verstuft geraakt onder de baker en tante. Die beiden, ik had haast heksen gezegd, hebben haar geheel in hare magt. Om

den wille van het kind, moet zij in alles haar zin hebben, zeggen zij, en haar zin, is al de onzin, welken zij haar in het hoofd zetten.

Zondag zal het kind gedoopt worden, volgens den wensch mijner *vrouw*, — ja wel! — door den dominé, die den meesten *loop* heeft, hoewel ik mijn ouden vriend B.. reeds half uitgenoodigd had, voor die plegtigheid over te komen. Er zal op dien dag bij ons groot *diner* wezen, van hetwelk al mijne vrienden, uitdrukkelijk op verlangen, zoo als het weder heet, van mijne vrouw, uitgesloten zijn, ten einde plaats te maken voor de *protégés* van tante, — naar één van wie ook mijn jongen genaamd is, tot mijn verdriet, met voorbijgaan van mijn eigen broeder, den tabakskoop. De schotels zijn al besteld; de wijn is al uitgezet; ik hoop, dat het een galgenmaal zal wezen der dwingelandij, waaronder onze huishouding nu gebukt gaat. Als gij, geachte vriend, lust hebt er bij tegenwoordig te zijn, zal ik mijn invloed bij de baker gebruiken om u eene uitnoodiging van tante te bezorgen; — gij geeft altijd immers ruime fooijen?

Inmiddels geloof mij steeds de uwe, enz.

PS. Tante vertelt mij op het oogenblik, dat de baker voor acht weken aangenomen is!

XX.

RAADGEVINGEN AAN EENE TEEDERE MOEDER.

Aan den Redacteur van de Arnheemsche Courant.

MIJNHEER DE REDACTEUR!

Mag ik voor dit schrijven, dat ik u overigens verzoek als geheel en al confidentiël van aard te beschouwen, een plaatsje in uwe courant verzoeken? Ik zal u met weinige woorden uitleggen, wat mijne bedoeling daarmede is. Eergisterenavond, mijnheer, was ik op eene speelpartij hier ter stede, en vond mij, eer wij de kaarten in handen namen (waarna natuurlijk alle conversatie afgesneden was), in een druk gesprek gewikkeld met de vrouw des huizes. Het is eene charmante vrouw, mijnheer, wezenlijk, — en schatrijk, en zij heeft een man, die ook schatrijk is, en een eenig dochtertje dat schatrijk wordt. Deze dame, mijnheer, heeft ook, gelijk men zegt, veel «lectuur, — het spreekt van zelf Fransch, — en babbelt heel aardig over alles «wat er was en wat er is en wat er zijn zal,» en denkt, tusschenbeide, verbazend diep.

Dit is vooral het geval, als zij zulk een ouden heer als ik ben, naast zich heeft; en als men haar keurig toilet en hare fijn beschaafde manieren bewonderen moet, dan is het ook wezenlijk dubbel bewonderenswaardig, gade te slaan hoe ernstig en aandoenlijk zij zich aftobt, over dingen, die

anders van weinig beteekenis zijn. Onder anderen, over de opvoeding harer dochter.

»Mijnheer Smits,” zeide zij tot mij, »toe! gij moest mij een goeden raad geven! Mijn Lucie wordt morgen drie jaar oud: ik zit met dat lieve kind verlegen. Gij hebt tusschenbeide het een en ander over opvoeding geschreven. Zeg me nu eens, hoe ik het aanleggen moet om mijn dochtertje, zooals het haren stand en hare vooruitzichten betaamt, op te leiden?”

»Mevrouw,” hernam ik, »dat is moeilijk zoo in één oogenblik te zeggen; ik heb zelf geen dochter; — en me dunkt, niemand behoeft eene verstandige moeder, zoo als mevrouw * * *, daarin te hulp te komen.”

»Och,” hernam mijne vriendin: »ge weet niet hoe mijn tijd bezet is; — want met *diners*, en concerten, en bals, en speelpartijen en visites, en de vele vereenigingen, van welke ik lid of directrice ben, blijft mij slechts weinig tijd over, om mij met mijne dochter op te houden. Ik *denk* wel ontzettend veel er over, maar ben waarlijk niet in staat, zelve iets voor haar te doen. En nu,” zeide zij met een onwaarderebaren glimlach, »heb ik nog één verzoek aan u: geef me toch eens bij gelegenheid, als ge den tijd hebt gehad er goed over na te denken, — een plan van opvoeding! Zoo op papier; — toe! Morgen krijg ik het van u, niet waar?”

Ik gevoelde mij zeer geveleid door deze uitnoodiging, en liet mij dus gemakkelijk overhalen, om er aan te voldoen, maar verzocht, eer wij ons partijtje begonnen, eenige inlichtingen, omtrent den aard van de opvoeding, welke het meisje ontvangen zou.

»Het spreekt van zelf,” zeide de moeder; »eene *goede* opvoeding. Eene allerbeste opvoeding! Eene opvoeding, die mijne dochter in staat zal stellen, in de wereld met glans te paraisseren en bewonderd te worden, — haar veel kennis zal geven zonder pedanterie, en haar verstand ontwikkelen, zonder hare rede te bederven!”

Dat was mij wat hoog.

»En haar hart?» vroeg ik.

Bêtises!” zei de moeder. »Een hart heeft men in de groote wereld volstrekt niet noodig.”

»O! — en haar gevoel?” hernam ik.

»Moet zij in alle opzichten weten te verbergen, of liever, zoo mogelijk, men moet het niet bij haar ontwikkelen; — het gevoel is altijd in strijd met *les convenances*.”

»Ja.” antwoordde ik.

»Wat nu de huiselijke deugden betreft,” hernam de lieve moeder, »moet zij volstrekt leeren de menschen zoo als het behoort te recipiëren.”

»Ja,” antwoordde ik.

»En musiceeren en teekenen en borduren,” vervolgde de moeder.

»En het opzigt voeren over de huishouding,” zei ik, »en gedienschtig en vlug zijn, en het huis te beschouwen, als haar bijzonder rijk, waar zij vooral, —”

»Mijn waarde vriend,” viel mij de moeder in de rede, »gij vergeet, dat Lucie altijd eene huishoudster onder zich zal hebben.

Ik begreep, dat ik mij leelijk vergist had, en niets maakt den mensch meer verlegen, dan zich tegenover eene beminnelijke vrouw te vergissen: in mijne verlegenheid verviel ik van kwaad tot erger.

«Dan behoeft uwe dochter volstrekt niet te weten van koken, en innaken, en kousen stoppen en de wasch?” vroeg ik, met beide handen een denkbeeldig tafellaken, of zoo iets, rekkende.

»*Quelles horreurs!*” riep de moeder, met een zachten gil, zich de ooren toehoudende. »Foei!

»En het godsdienstig onderwijs?” vroeg ik, zoodra ik een beetje tot bedaren gekomen was.

»Dat is iets anders!” hernam de moeder. »Wij zullen bij tijds zien, welken dominé het meest in trek is, en bij hem zal zij hare belijdenis doen.”

»Dus bij het plan voor hare opvoeding behoef ik mij volstrekt niet om de godsdienstige ontwikkeling van uw kind te bekommeren?” zei ik.

»Volstrekt niet!» antwoordde de moeder. »Dat is eene geheel afzonderlijke zaak, en heeft met de opvoeding niets te maken. Maar kom: ons tafeltje wacht ons: morgen krijg ik uw schriftelijk plan; vergeet dat niet! — Geene weigering,» zeide zij: »Ik ben er niet aan gewoon, dat men mij iets weigert.»

Ik boog zeer diep, mijnheer de Redacteur, geleidde haar naar het speeltafeltje, speelde zeer slecht den geheelen avond, omdat ik altijd door zat te tobben over hetgeen van mij gevegd werd, en toen ik te huis kwam, daar ik niet slapen kon, heb ik onderstaand plannetje ontworpen.

Eer ik het indien aan mijne bekoorlijke vriendin, wenschte ik het aan uwe lezers bekend te maken, opdat, in geval er gegronde aanmerkingen op komen, ik in staat gesteld mag worden, het bij tijds te verbeteren. Ik heb mevrouw *** verzocht tot het einde van de volgende week met mij geduld te hebben.

PLAN VAN OPVOEDING VOOR EENE JONGE DAME, WELKE IN DE GROOTE WERELD SCHITTEREN MOET, EN ZICH NIET MET DE HUISHOUDING EN DERGELIJKE »horreurs»
BEHOEFT OP TE HOUDEN.

Daar een kind, in deze gelukkige omstandigheden geplaatst, veel moet weten, kan men niet te vroeg met het onderwijs beginnen.

Het is louter gekheid, te gelooven dat kleine kinderen spelende kunnen leeren. Door te spelen, leeren ze niets anders dan om alle vormen en goede manieren te vertrappen, waarbij ook dikwijls de nagels aan de vingers bedorven, of de hand op een andere wijze misvormd wordt.

Het eerste wat een kind moet leeren, is Fransch te spreken. Hollandsch heeft geen vrouwelijk wezen in de groote wereld noodig. (Sedert de invoering van de regtstreeksche verkiesingen en dergelijke lafheden, moeten de mannen ten minste vlug hunne moedertaal kunnen spreken). Om een kind Fransch te leeren, volge men het volgend

recept: Men neme eene Zwitsersche gouvernante en sluite haar en het kind te zamen op gedurende acht uren daags, en met het vijfde jaar zal het kind het heerlijkste Zwitsersch-Fransch mogelijk babbelen.

Als men ook zorg draagt, de gouvernante te laten brutaliseren door Hollandsche dienstboden in huis, zal dat zeer heilzaam op het kind werken; want de haat, welke der gouvernante aldus voor de Hollanders ingeboezemd wordt, zal zij het kind leeren deelen, en reeds in de eerste jaren het afwennen van eene kleingeestige, bespottelijke vooringenomenheid met zijn vaderlandje.

Als men de gouvernante verder gebruikt om zoo wat de dienst van opperkamenier te vervullen bij mama, zal dit zeer heilzaam zijn, om bij de dochter een goeden smaak in haar toilet te ontwikkelen. In plaats van de laffe kinderboeken onzer dagen, is in uren van uitspanning het vlijtige bestuderen van de prenten en lieve verhaaltjes van mode-journaal zeer aan te bevelen.

Overigens moet men niet *alles* aan de gouvernante overlaten. Geschiedenis, geographie, rekenen en dergelijke dingen, kan zij natuurlijk onderwijzen (met uitzondering welligt van de vaderlandsche geschiedenis, wat ook niet noodig is); maar vooral voor de muziek moet men den besten meester nemen, die voor geld te krijgen is. Het is noodzakelijk met de meeste voorzigtigheid bij deze keuze te werk te gaan.

Men leere het kind namelijk *niets* anders dan Italiaansche muziek. De Duitsche muziek is de pest voor een meisje, welks gevoel niet ontwikkeld zal worden; want ze is zóó eenvoudig en spreekt meestal zóó regtstreeks tot het hart, dat het moeilijk is den waren kunstzin daarbij te ontwikkelen. De ware kunstzin leert ons echter de grootste *tours de force* hetzij met de stem, hetzij op een instrument uit te voeren, zonder eenige *blijkbare* inspanning. Dat heet de kunst zoo hoog mogelijk opvoeren. De loopen, trillers en roulades der Italiaansche meesters zijn bijzonder tot zulk een doel geschikt, en eenige hartstogtelijke Fransche romances

zullen de »uitvoering” van een jong meisje zeer krachtig maken. Als men zich verbeeldt, dat de woorden en strekking dezer romances niet altijd zeer zedelijk zijn, dan zeg ik «voor den reïne is alles rein!” en het is alleraardigst een onschuldig kindje van tien of twaalf jaren, met den meest mogelijken hartstogt en expressie »*mourir pour toi!*” of zoo iets te hooren uitgillen, met een triller aan het einde, die alle glazen op tafel doet rammelen.

Als men bij tijds hiermede aanvangt, en een strengen dansmeester neemt, en de gouvernante behoorlijk oplet, dat het kind *nooit* krom zit op haar stoel, of niet scheef staat, enz., zal men het genoeg hebben te zien, dat een meisje met haar twaalfde jaar niets meer van die zoogenaamde »natuurlijkheid” heeft, welk een onderscheidend kenmerk behoort te blijven van de kinderen der kleine *bourgeoisie* en dergelijk volk.

Daar er niets is, dat meer *mesquin* staat, dan eenzijdigheid, ben ik er sterk tegen een meisje al te lang onder dezelfde gouvernante te laten. Menschen, die bemiddeld zijn, kunnen ook veel beter doen, en in den beginne jaarlijks van gouvernante verwisselen. Met het vijftiende jaar, moet men het meisje de deur uitzenden, naar eene *fashionable* kostschool buiten 'slands, zoo ver mogelijk weg, waar behalve Fransch ook andere beschaafde talen gesproken worden, en natuurlijk de Hollandsche taal en Hollandsche zeden en gebruiken geheel en al onbekend zijn.

Op zulk eene inrigting zal het meisje zeer veel kunnen profiteren.

In de eerste plaats, hoe weinig ook eene goede moeder van hare dochter gezien heeft te huis, blijft het natuurlijk, dat het kind, — (want het is vreemd, maar zoo een onnoozel schepseltje schijnt er behoefte aan te hebben), — zich toch op eene zekere wijze aan haar hecht, en mamaatje in alles tracht na te streven en na te doen. Niets nu kan onaangenamer zijn voor eene nog jeugdige, schoone moeder, dan om eene lang opgeschotene dochter te hebben, die haar in alles navolgt, en dus eene soort van mededingster wordt,

— wat, op onschuldige wijze, het teedere moederhart dikwerf grieven moet.

Dit wordt voorkomen, door de dochter tot hare volmaking buiten 's huis te doen, waar haar niets meer aan hare ouders of haar vaderland herinnert. Het is haast ongelooflijk hoe spoedig zich dan een meisje ontwikkelt, en bijna zeker, dat, als zij te huis komt, zij het ver beneden zich zal achten, zich hare eigene moeder tot voorbeeld te stellen, of haar blindelings te aanbidden.

Zonder dat eenige verkoeling behoeft te ontstaan, zullen moeder en dochter voortaan op een behoorlijken afstand van elkander blijven, en de eerstgenoemde zal daardoor des te beter in staat zijn haar gezag, waar zulks noodig mogt wezen, te doen gelden. Dit gezag zal de moeder nu vooral moeten uitoefenen als hare dochter in de wereld komt, waar de opvoeding onder de *bonne* begonnen, onder de *gouvernantes* voortgezet, op de kostschool voleindigd, in de maatschappij, door de moeder moet volmaakt worden.

De volgende regels zullen daarbij hoogst noodig, ik mag zelfs zeggen, onmisbaar zijn :

1°. Leer uwe dochter, dat de mannen allen, zonder uitzondering, bedriegers en tirannen zijn. Als het meisje dit gelooft, *kan* haar aanstaande echtgenoot haar nooit tegenvallen.

2°. De huishouding bestaat volstrekt niet om een man gelukkig te maken; maar een man is een noodzakelijk kwaad dat bij de huishouding behoort, en kinderen zijn beproevingen, aan welke men in deze wereld onderworpen is, — evenals aan de mazelen en de democraten, enz.

3°. Hoewel het noodzakelijk is, geen gevoel te hebben, is het een volstrekte vereischte gevoel te *toon*en. Dit kan men zeer veilig doen over zeer verwijderde voorwerpen, zooals over de heidenen in de binnenlanden van Afrika en de zendelingen in Tartarije. Het staat ook interessant in eene vrouw of een meisje, als zij voorgeeft met iets te dweepen. Dat zien de mannen gaarne, en het verontschuldigt het veronachtzamen van vele dingen waarop men anders wel-

ligt zijne aandacht zou moeten vestigen. Ik heb eene jonge dame gekend, die zoodanig bezielde was met het denkbeeld van de oprigting eener Philantropische Maatschappij ter uitroeing der eksteroogen onder de menscheneters van Nieuw-Guinea, dat men het der beminnelijke dweepster niet kwalijk kon nemen, dat zij een paar verarmde nichten in hare buurt liet verhongeren.

4^o. Het is noodzakelijk voor een schoon en rijk meisje, dat zij ten minste ééne vriendin heeft, die haar *au courant* houdt van alles wat gebeurt en gezegd wordt, dat haar aangaat. Hoe leelijker, hoe onaangenamer en armer deze vriendin is, des te meer zullen de bekoorlijkheden en de deugden van de schoone uitkomen; bovendien zal geene aanleiding gegeven worden tot jaloeschheid, en men zal niet behoeven te vreezen, dat men »een slang aan zijn boezem gekoesterd heeft,” wat bij eene gelijkbegaafde vriendin, helaas, maar al te dikwerf het geval blijkt te zijn!

5^o. Het doel van dit leven is blijkbaar, dat men gelukkig zij op deze wereld, en het geluk is alleen bereikbaar door de vervulling van al onze redelijke wenschen, dus

6^o en in de laatste plaats, moet men niets onredelijks begeeren, en niet verlangen *anderen* gelukkig te maken; men moet tevreden zijn als men zelf gelukkig is, en dankbaar zijn voor alles, wat men van anderen verkrijgen kan, zonder zich door eene dwaze zwakheid te laten verleiden, om van het weinige, dat men zelf heeft, iets aan anderen mede te geven. Er zijn zoovele rampzaligen, dat het toch niets baten zou!

Bovenstaande is het plan van opvoeding, met de voornaamste stelregels, welke ik voornemens ben aan mevrouw * * mede te deelen, ten einde haar in staat te stellen hare dochter eene schitterende rol in de wereld te doen spelen. Zoo iemand hier iets bij te voegen, of aanmerkingen er op te maken heeft, verzoek ik u, mijnheer de Redacteur, zeer vriendelijk, mij zulks ten spoedigste mede te deelen, en mij inmiddels te gelooven, met de meeste achting,

Uw dienstwillige dienaar,

SMITS.

XXI.

IETS OVER DEN ANTI-MATRIMONIALEN ZIN BIJ DE »JONGE
HEEREN” IN NEDERLAND.

Aan den Redacteur van de Arnhemsche Courant.

»Zij zijn geëngageerd!” — »Zij zijn aangeteekend!” — »Zij zijn getrouwd!”

Mijnheer de Redacteur, als gij behoefte hebt aan eene stof voor eene verhandeling, kan ik u dit onderwerp ten »zeerste” aanbevelen. Gij hebt al de behoorlijke indeeling in drie hoofdpunten, en met »een kop en een staart,” — een inleiding en een slot, — kunt gij gemakkelijk klaar komen.

Het is wonderlijk: maar zoodra de wintervermakelikheden, zooals *diners*, speelpartijen, concerten en *soupers* hier afgehoopen zijn, hoort men van niets anders spreken (onder fatsoenlijke lieden), dan van »engagementen,” »aanteekenpartijen” en »huwelijksfeestelijkheden.” Het *saizoen* eindigt met deze dingen, even geregeld als een *diner* met een dessert. Jonge lieden nemen er deel aan, even onbezorgd als aan eene danspartij; — zij vergeten echter soms, dat de dans voor het leven is, en van daar wel eens de »kromme sprongen” van een echtpaar, welke zoo verwonderlijk afsteken tegen de aanvallige *pas*, die het trouwen voorafgegaan zijn.

Mijnheer, ik ben al lang geheel buiten zulke dingen, en zou mij niet eens verstouten er over te schrijven (spreken

er over doe ik nooit), ware het niet dat ik lust gevoelde om onze jonge heeren publiek te regtvaardigen tegen de beschuldigingen, welke heden ten dage vrij algemeen (vooral door de mama's met *onschoone* dochters gezegend), ingebracht worden.

Deze beschuldigingen luiden ongeveer zoo: »Och ja, de jonge heeren heden ten dage zijn zoo moeilijk! Zij vergen zoo veel van een meisje! Het jongeheeren-leven is zoo gemakkelijk! Och ja! En men is zoo weelderig! enz.»

Met één woord, men klaagt er veelal over, dat de jonge heeren geen lust meer hebben om te trouwen, en spreekt juist druk over de weinige »engagementen" aan het einde van den winter, omdat men zoo ernstig denkt over de vele »engagementen" die niet »zoo ver" gekomen zijn.

Ik kan u niet zeggen, mijnheer, hoe ik over dit alles getobd heb, vooral daar ik een zoon heb, zooals gij weet, die »in de jaren is", en die reeds een half dozijnmaal zoo wat een morganatisch engagement aangeknoopt en telkens weder afgebroken heeft, eer ik in de noodzakelijkheid verkeerde, om bij de betrokkene ouders of voogden »access" te vragen.

Daar mijn jongen niet bijzonder wispelturig is, en altijd honderd uitbabbelt over »huiselijk geluk", hoe hij verlangt »zich te vestigen," en dergelijke dingen, was het mij langen tijd een raadsel, hoe het hem altoos gelukt was te ontsnappen, — ik meen mislukt was »een voorwerp" te vinden, enz.

Eindelijk, mijnheer, ben ik er achter gekomen, en deel u mijne verkregene ondervindingen mede, in de hoop, dat ze, eens publiek geworden zijnde, vele der zwarigheden uit den weg zullen ruimen, welke thans bestaan en verhinderen, dat de »engagementen" en wat er op volgt, zoo talrijk zijn, als alle teedere moeders en verstandige vaders zouden wenschen.

Om met de deur in huis te vallen, en dus te meer indruk te maken, verklaar ik kortaf, dat deze zwarigheden voornamelijk bestaan in de eindelooze kwellingen en mar-

telingen, aan welke een jong mensch zich blootstelt, zoodra hij het in het hoofd krijgt te trouwen.

Ik zal dit bewijzen, en ten einde zulks geregeld te doen, na mij, hals over kop, midden in de zaak geworpen te hebben, keer ik tot het klassieke ei terug, — namelijk tot het »engagement,» — waaruit, na verloop van zoo of zoovele weken en dagen, het huwelijk uitgebroeid wordt.

Het is even natuurlijk als de zoete wijn bij den visch, of de maraskijn bij het ijs, volgens de verklaring van mijn zoon, dat als men een zeker aantal *diners* genuttigd heeft met het een of ander lief meisje, en later met haar *gewichst*, gedanst en gepromeneerd heeft door eene balzaal, men ook verliefd wordt, en dat zekere herderlijke gevoelens en idyllische denkbeelden onder de gaslampen zich ontwikkelen, het naderende »engagement» reeds uit de verte aankondigende.

Dit verschrikt in den beginne de jonge dame niet, die te goed opgevoed is, om »zoo iets» niet opgemerkt te hebben; maar het boezemt wel den jongen heer een zekeren angst in. De geheele zaak geneert hem; ze knelt hem erg en laat hem geene rust; — maar eindelijk raakt hij er aan gewend, evenals aan een paar nieuwe laarzen.

Hij gevoelt zich nu ook helfhaftig: hij kan den vijand van zijn vrij leven niet meer ontloopen, en gelijk de voortreffelijke Cato, besluit hij tot den zelfmoord.

Hij neemt zijn scheermes, — en met gladgeschoren kin en een hart, benaauwd door den vastsluitenden rok, zoekt hij eene gelegenheid, om zijne »declaratie», onopgemerkt door de hoogere autoriteiten, in te dienen. De hooge autoriteiten zijn echter in deze omstandigheden, even als tusschenbeide andere hooge autoriteiten, wetens en willens blind. Zij geven dus de »gewenschte gelegenheid» op eene diplomatieke, stilzwijgende, hoogst doelmatige wijze. De teedere minnaar is dankbaar en verrukt. Hij komt eindelijk weder te huis, en gevoelt zich zeer verligt zoodra hij zijne nieuwe kleederen uit, en zijne pantoffels aangetrokken heeft; — den volgenden dag, of iets later, hebben de

»vaders” der jonge lieden eene schrikbarende conferentie met elkander.

Het is een aangenomen iets, dat de vader van het meisje, — die door zijne vrouw ingelicht is, welke hare dochter uitgehoord heeft, die de zaak eventjes toevertrouwd heeft aan »hare beste vriendin,” welke de geheele stad er mede bekend gemaakt heeft, — altijd begint met de meeste verwondering en verbazing over het aanzoek om de hand zijner dochter aan den dag te leggen.

Als hij bekomen is van zijne verbazing, maakt men elkander vele nietsbeteekenende complimenten; — als het niet om de zwarte rokken was, zou men zich best kunnen voorstellen, dat de zaak onder de wilden voorviel.

»Hoe vele koeijen (drie percents) geeft gij uwe dochter mede?”

»Welke jagtgronden heeft uw zoon? Hoe vele vijanden (kliënten) heeft hij gescalpeerd?” enz. enz.

Eindelijk is de zaak »beklonken” op eenige »kleine bijzonderheden na,” (eigenlijk hoofdpunten, over uitzet enz.); de conferentie is afgelopen, op de meest gewenschte wijze; — de vaders scheiden met een handdruk, en behandelen elkander van dat oogenblik af als doodsvijanden, of liever als opligters en bedriegers; maar het engagement mag »publiek” worden. Groot is het geluk der minnaars.

Van dezen dag af, hoe groot ook de contradictie schijnen moge, beginnen echter ook de folteringen van het jonge paar. Ik bepaal mij bij uitsluiting tot die van den minnaar; want wat het hart van een meisje in die dagen gevoelt, kan alleen een meisje beschrijven.

In de eerste plaats, als de vurige minnaar te veel aan huis komt bij »zijne aanstaande,” vindt haar vader het vervelend, dat, »die malle jongen altijd over den vloer is.” Komt hij er maar weinig, kan mama toch niet nalaten op te merken, dat hij »een beetje *al te* bedaard schijnt.” De ooms van zijne beminde geven hem »een welgemeenden raad” in alles wat zij bedenken kunnen; de tantes zoeken hem uit te hooren, vooral over theologische quaestiën; de broe-

ders kunnen het »niet best met hem vinden,» en de zusters noemen hem »onverdragelijk.»

Hij wordt rondgesleept en overal »gepresenteerd,» als een wissel die maar half goed is; men verzoekt hem vriendelijk, om hier een neef te ontzien, en daar eene nicht te »menageren.» Men vergt, dat hij zijne eigene familie zoo veel mogelijk op den achtergrond stelt, om de familie zijner beminde te behagen. Als men in zijn kring zijne »aanstaande» aanhaalt, vindt men, dat zulks nog niet te pas komt, en als men haar ongemoeid laat, klaagt men over onbeleefdheid. Dit is zijn lot tegenover zijne »aanstaande» familie, en het hoofdkenmerk van zijn toestand is ook, dat hij wezenlijk nog niets heeft, maar dat alles bij hem »aanstaande» is.

Tegenover zijne uitverkorene zelve, is zijne »positie» nog bespottelijker en onaangenamer. Hij mag niet met haar alleen gaan wandelen, omdat »de mode» zulks afkeurt, en hem openlijk brandmerkt als iemand, die de zedigheid zijner beminde niet zou weten te eerbiedigen. Als hij dus met haar uitgaat, is zulks altijd onder bewaking van hare eigene moeder, of in gezelschap van een harer zusters, die zich in den weg weet, en den geheelen tijd boudeert. Een leege stoel, naast dien van zijne beminde, staat hem te wachten; als hij waagt er uit op te staan, vindt men het »vreemd;» als hij met iemand anders dan zijne »aanstaande» spreekt, heet het »raar»; als hij eindelijk tusschenbeide met haar uitgepraat raakt, veronderstelt men, dat het »af» is.

Iemand, die geëngageerd is, moest niet meer zoo druk op de societeit komen, zegt mama, hoewel haar eigen man er elken avond te vinden is. Hij is »al onder de plak,» beweren zijne vrienden, als hij zich van eene luidruchtige heeren-partij excuseert. Hij geeft het rooken op, om de dochter te behagen; hij gaat geregeld 's Zondags tweemaal naar de kerk, om de moeder haren zin te geven. Hij verveelt zich soms heele dagen met hare familie, in de hoop van zijne beminde een oogeblikje 's avonds alleen te kunnen spreken; en als het gelukkige tijdstip genaderd is, wordt

hij door eene kwaadaardige zuster teleurgesteld, die de kamer niet wil verlaten en volstrekt niet begrijpt, dat men haar er uit wil hebben.

Zoo gaat het voort.

Als de minnaar ongeduldig wordt, en op het huwelijk aandringt, kunnen de ouders van zijn »meisje" niet inzien, waarom men zich overhaasten zou? Als hij maand op maand — onderworpen en gedwee als een bruidegom, die zijne zilveren bruiloft viert, — laat voorbijgaan, zeggen zijne aanstaande schoonouders, dat »hij al *heel* kalm is," en herdenken daarbij met genoegen het vuur, dat in hunne eigene aderen vlamde, in den goeden ouden tijd.

Als het ei van het engagement onder deze behandeling niet bedorven wordt, komt eindelijk echter de kip van de »bruidsagen" te voorschijn. Onmiddellijk vooraf doen alle bloedverwanten, van beide zijden, hun best, om de zaak zoo onaangenaam mogelijk te maken. Rozengeur en maneschijn, zooals de jonge lieden spoedig opgemerkt hebben, komen bij hedendaagsche verbindtenissen volstrekt niet te pas; maar zij moeten nog leeren, hoe vele stoelen en tafels en kagchels, en hoe vele guldens jaarlijks in de beurs vereischt worden, om een paar echtgenooten gelukkig te maken.

Nu is het, dat de wederzijdsche moeders hare gewigtigste rol spelen; nu is het dat de moeder van den jongen over de moeder van het meisje bitter spot, en dat de moeder van het meisje hare dochter beklaagt, die in zulk eene familie trouwt! Het knibbelen en knorren en onderhandelen is nog niet ten einde, als het boek van het stadhuis en de gasten voor de »aanteekenpartij" verschijnen.

Een plegtige wapenstilstand wordt op dat oogenblik gesloten. De bruidegom is zalig; de bruid ziet er »alleraardigst" uit. De bruidegom gevoelt zich reeds aan de poort van den hemel; — helaas, hij weet niet, wat hij nog door te staan heeft, eer hij daar opgenomen wordt.

Eerst de partijen: partijen naar buiten, in regen en modder welligt; het jonge paar zekerlijk bespied door ontelbare gasten, en bespot door geestige vrienden. Partijen in huis,

waarop niemand zich te huis gevoelt. Nu eens een aan-
doenlijke *toast* van een welbespraakten oom, die »bij deze
feestelijke gelegenheid'' alle rampen herdenkt, en alle doo-
den uit hunne graven oproept, die ooit de familie in rouw
hebben gedompeld, en eindigt met een gebed, dat zulks
moge gespaard worden aan het jonge paar. Hierop moet de
bruidegom antwoorden.

Dan de vermanende *toast* van den vader der bruid, zeer
verward en onduidelijk, vol van »regt door zee,» »het oog
naar boven,» »de schuit des levens,» en honderd andere
curiositeiten, die in het Leidsche Museum nog ontbreken.
Hierop moet ook de bruidegom antwoorden.

In de derde plaats volgt de geestige *toast*, meestal uit
kniipoogjes bestaande, en woordspelingen, die niet alleen
de bruid, maar ook alle vrouwen aan tafel doen blozen,
en die rijk versierd is met toespelingen op het nageslacht,
die even onkiesch als dagelijksch zijn. Hierop moet de brui-
degom ook antwoorden.

Als de ongelukkige niet op alles even goed een *toast* weet
in te stellen, wordt hij zeer gegispt. Hij is onbeleefd ge-
weest jegens den één, bits tegen den anderen; ongepast
vrijmoedig tegen een derde — »veel te deftig'' tegen een
vierde. Want iedereen heeft iets op hem te zeggen gehad:
d. i. heeft een *toast* op hem ingesteld, — wat echter niet
altijd beteekent, dat men wezenlijk iets *gezegd* heeft.

Daarop volgen de versjes, dan de liederen; alles ter
eere van de twee slagtoffers; tot schande vooral van den
bruidegom, die eindelijk versuft raakt en geen woord meer
uitbrengen kan. Hij gaat dus ten lange laatste naar zijne
kamer en naar bed: hij zou gaarne nog van zijne schoone
bruid droomen! Hij ontwaakt midden in den nacht met
de nachtmerrie, in welke hij aan een *toast* stikte, die hij
niet uit kon krijgen.

Maar de »receptie''-dagen zijn genaderd. Eene kamer vol
elegante toiletten, waarschijnlijk met menschen er onder: dat
weet niemand, want niemand spreekt of doet iets mensche-
lijks, behalve dat men de overige gasten in stilte kritiseert.

De bruidegom staat gekapt, wit gedast, wit gevest, zwart gerokt, naast de bekoorlijke bruid voor eene sofa, waarop het hem nooit vergund is de vermoeide ledematen uit te strekken. Men komt, men buigt, men gaat; — men komt, men buigt, men gaat! — eindeloos, als de beursberigten in het *Handelsblad*: altijd hetzelfde. De knieën wankelen, de bloemen verwelken, niets meer is groen, dan de ongelukkige bruidegom, wien ook alles groen en geel voor oogen wordt, — en steeds nog: men komt, men buigt, men gaat, — totdat de waskaarsen uitgebrand zijn en het gelukkige paar zoo uitgeput is, dat beide dankbaar zijn, zonder den geheelen avond één vertrouwelijk woord met elkander gesproken te hebben, naar bed te kunnen gaan.

Den volgenden dag moeten gedrukte brieven worden gevouwen en sommigen onderteekend, en anderen weder geheel en al eigenhandig opgesteld worden. De bruidegom schrijft aan »waarde ooms" die hij nooit gezien heeft en stelt aandoenlijke epistelen op aan »geachte tantes," van welke welligt zijne »aanstaande" erven zou, als die tantes ongelukkiglijk niet zelve ontelbare kinderen en kleinkinderen hadden.

Alle geschenken, welke de familie van de bruid zendt, worden als schatten opgesomd; wat er ook van de bloedverwanten en vrienden van den bruidegom komt, wordt verguisd en veracht. Men spreekt over de inrigting van de nieuwe woning voor het jonge paar, en de bruidegom moet opmerken, dat hij als een overvloedig meubelstuk er in beschouwd wordt. Men verzoekt hem ook zijn ouden getrouwen knecht af te danken, en de moeder zijner bruid intrigueert reeds om het bezit van al zijne sleutels, gedurende de huwelijksreis.

Zoo gaat het, of liever kruipt het, van dag tot dag voort, totdat de gewigtige morgen aanbreekt, waarop het engagement en de bruidsdagen in het huwelijk worden opgelost

Mijnheer, als ik alles beschrijven wilde, wat de rampzalige bruidegom, op dezen »den gelukkigsten dag van zijn

leven," door te staan heeft, eer hij van den »feestelijken disch" opstaat en zijne weenende bruid in de reiskoets helpt, zou geen mensch meer »den grooten sprong" wagen!

Ik laat dus hier den sluijer vallen. O, Nederlandsche moeders! — ik vraag excuus, mamaas! — leest en herleest hetgeen ik hier heb ter nedergeschreven; en valt de jonge heeren niet meer zoo hard, als zij er zwaar tegen opzien, om de proef door te staan, eer zij uwe bekoorlijke dochters in niet minder bekoorlijke echtgenooten veranderen!

XXII.

EENE JONGELUI-PARTIJ.

GEACHTE VRIEND!

Ik verklaar, dat ik mij wel eene geheele week van te voren, als een kind er op verheugde. 't Is dwaas: maar ik ben nergens zoo gaarne als onder jongelui, en ik heb dikwijls gedacht, dat het eenigzins hard was, terwijl het gemoed zoo jeugdig en de zin zoo opgewekt bleven, dat het haar zoo grijs en de rug zoo ontzettend breed werden.

Ik zal u vertellen hoe het kwam, dat ik er gevraagd werd. Na de bevalling mijner vrouw werd ik overal ten eten genoodigd; nu eens hier, dan weder dáár; er was geen einde aan de gastvrijheid mijner talrijke vrienden.

»Wanneer komt gij nu eindelijk bij ons?» zei mijn vriend Champignon, die zoo als iedereen weet, op een zeer grooten voet leeft, in een zeer groot huis op eene zeer lange gracht.

Ik was reeds voor zeven dagen bezet. — »Het zal wel heden over acht dagen wezen, eer ik komen kan,» zei ik.

»Best!» hernam Champignon; »maar dan moet gij òf dadelijk na tafel weg, òf u al de drukte en het gewoel van eene jongelui-partij getroosten.»

»Ik zal er blijven; — bepaald!» riep ik uit.

Champignon was verbaasd; maar hij heeft te lang in de groote wereld geleefd, om iets, dat naar verbazing (of in-

derdaad naar eenige andere gemoedsaandoening) zweemt, te toonen.

»Het zal ons hoogst aangenaam zijn!» zei hij, met een gezigt, dat evenmin uit de plooi kwam als zijn overhemd.

Toen mijne goede vrouw en hare tante hoorden, dat ik de uitnoodiging aangenomen had, werd ik uitgelagchen; maar op zeer verschillende wijze: — mijne vrouw noemde mij, zooals zij dikwijls lagchende pleegt te doen, »een grijzen zuigeling,» — en tante bromde vrij verstaanbaar tusschen de weinige tanden, die haar nog overblijven, iets van »een ouden gek,» enz., eindigende met den goeden raad, dat ik vrij beter zou doen, met te huis te blijven en stokvisch met haar te eten.

»Tante,» zei ik in mijne opgewondenheid, »het komt mij wel eens voor, dat als zoo een verstandige stokvisch in het water ligt te weken, hij zich soms toch met genoegen herinneren moet, dat hij een geboren kabeljauw is; — zoo gaat het den mensch ook. Als hij tusschenbeide, met een grijs hoofd in de tob zijner herinneringen zijne ziel laat werken, kan hij niet nalaten, met vreugde en aandoening zich den tijd te herinneren, toen hij nog, — aan hart en lever gezond, — in de groote wereldzee rondartelde. — Ik ben nu volstrekt niet ongevoelig voor het goede *diner*, dat mij bij Champignon wacht, maar ik verheug mij nog meer op de daarop volgende jongelui-partij!»

De week ging dus langzaam ten einde. Ik moest allerlei steken verdragen van mijne vrouw en van tante. Ik was echter geduldig als een lam, en toen eindelijk de gewenschte dag gekomen was, en ik, — dat beken ik, — met meer dan gewone zorg, mijn toilet gemaakt had, stapte ik met een opgeruimd hart in de vigilante, die mij naar het huis van mijn vriend Champignon moest brengen.

Het *diner* was deftig, zoo als altijd het geval is bij mijn rijken vriend, die steeds *dineert* en nooit, zelfs niet in zijn eigen huis, *eet*. Mevrouw Champignon was gekleed voor den avond; hare dochter ook; de zoon nog niet. De geheele familie was plegtig gestemd, volstrekt niet opgewonden.

Ik schreef dat toe aan de eenigzins natuurlijke bezorgdheid over den afloop van de *soirée*. Ik had mij vergist.

»Wij wachten ongeveer dertig menschen,» zei mama. »Ik zal dankbaar zijn als alles voorbij is!»

»Ik ook!» zuchtte de dochter.

»Ik ga eerst een uurtje naar de societeit,» zei de zoon. »Als ik tegen negen uur te huis ben, is dat wel vroeg genoeg.»

»Och, Smits,» steunde de vader, »het spijt mij dat hij het zoo slecht treft!»

»Integendeel!» hernam ik; »het zal mij hoogst aangenaam zijn, een geheelen avond lang onder vroolijke jongelui te wezen!»

»Mijnheer Smits is altijd zoo beleefd!» zei de moeder.

De vader steunde weder; de zoon keek mij aan, alsof hij geen woord geloofde van hetgeen ik zeide; de dochter echter keek zich zelve steeds aan in den spiegel, tegenover welken zij zat.

Aan tafel werd geen woord meer over de *soirée* gesproken. Champignon, die, zoo als ik bij eene vroegere gelegenheid gezegd heb, sedert hij jonkheer werd ook een geweldige aristokraat geworden is, verdiepte zich in politieke bespiegelingen, die ik hier niet noodig heb mede te deelen, en waarbij wij allen de rol van »aandachtige toehoorders» speelden, hoewel mijn hoofd vervuld was met verwachtingen van den avond.

Na tafel stelde de vader voor, dat ik met hem op zijne kamer zou gaan, en dat wij daar een kopje thee zouden drinken en samen wat praten, totdat de tijd gekomen was om ons in de *salons* zijner vrouw te vertoonen. De goede man zag er zeer tegen op. »Als men in de wereld is, moet men soms iets van dien aard doen,» zeide hij; »maar met een paar maal in het seizoen is men er af!»

Het vuur brandde helder op Champignons kamer. Wij gingen er bij zitten en raakten langzamerhand in den dut. Toen ik door het snorren van mijn vriend uit den slaap opgeschrikt werd, overviel mij voor het eerst de gedachte,

dat ik mij welligt vergist had, en dat eene jongelui-partij iets geheel anders kon wezen heden ten dage, dan het geval was in vroegere tijden.

Ik troostte mij echter spoedig met de herinnering, dat de jeugd toch altijd dezelfde is, en ik deed mijn best om mij weder op te winden.

»Wat zal men heden avond doen?» vroeg ik, zoodra Champignon wakker geworden, en na het gebruiken van een kopje koffij, weder in staat was om te spreken.

»Dat weet ik niet,» hernam hij eenigzins gemelijk. »Dat is de zaak van mijne vrouw; ik denk wel een partijtje maken, — en welligt een beetje muziek, eer men soupeert, — anders weet ik niet.»

»Zal men dan niet dansen?» vroeg ik.

»Dansen!» riep Champignon. »Wel neen, het is geene *soirée dansante*, — dat weet gij wel!»

Ik had eene grove dwaling begaan. Ik waagde het niet één woord meer te zeggen, totdat, tegen negen uur, na herhaaldelijk op mijn horloge gekeken te hebben, ik in bedenking gaf, of wij niet naar beneden zouden gaan?

»Voor mijn part, ja,» zei Champignon, zich uittrekkende, en wij begaven ons in deze buitengewoon opgewondene stemming naar de zalen.

Alles was prachtig verlicht en heerlijk in orde. Tot mijn verdriet echter, ontwaarde ik eene menigte klaar gezette speeltafels met opgestoken kaarsen, en tot mijne vreugde een opene piano, met vele stapels muziek op eene tafel in de nabijheid.

De gasten waren grootendeels verzameld. De jonge dames zaten in groepjes met elkaar te fluisteren; — er waren vele allerliefste gezigtjes onder; — de jonge heeren stonden, twee of drie te zamen, in onberispelijk witte vesten en dassen, en in de meest elegante houding met elkander te praten, of de dames uit de verte aan te kijken. Eenigen hielden nog den hoed op eene bijzondere sierlijke wijze in de hand, met den rand er van aan den eenen kant tegen het eenigzins uitgestrekte linker been gedrukt, en aan den

anderen kant zwierig met een paar vingers vastgehouden, juist alsof de hoed borrelende vol water was; — ik keek in verschillende dezer hoeden met een nieuwsgierigen blik; — er was niets in, — volstrekt niets; — ik had even goed in de hoofden der bezitters er van kunnen kijken.

Mevrouw Champignon was allerliefst. Zij had plaats genomen op eene sofa, digt bij de deur, en heette de gasten welkom als zij binnentraden, met bewonderenswaardige vriendelijkheid en hartelijkheid. Het scheen echter voor het oogenblik niets te baten; want enkele jonge heeren, die voor het eerst bij haar kwamen, na verzocht te zijn »te doen juist alsof zij te huis waren,» zwierven op eene wanhopige, doellooze wijze rond in de woestijn van waskaarsen, totdat zij tegen den muur, of tegen een stoel liepen, en daar op eene onnoozele wijze bleven staan zonder het te wagen tegen den muur te leunen of op den stoel te gaan zitten, of iemand aan te spreken, of naar iets te kijken, dan naar de punten hunner eigene laarzen.

Eenige vermetelen verstoutten zich echter om de dochter des huizes, die door eene geheele troep vriendinnen omgeven was, eventjes aan te spreken. Zij marcheerden op haar los, zoo te zeggen, met geslotene oogen en wanhopige schreden; zij bleven allen op een afstand van drie el voor haar staan, maakten eene deftige buiging, spraken het woord »Freule!» er bij uit, met nedergeslagene blikken en eerbiedige stem, en wankelden daarop, zus of zoo, naar den muur, van waar zij vooruitgeschoten waren, terug.

Eindelijk waren alle menschen gekomen. De partijtjes waren natuurlijk reeds geregeld. De heeren leidden de dames op, en namen tegenover haar plaats. Mijn gastheer en zijne echtgenoot bezetten met mij een tafeltje, waaraan ons *whist à trois* vrij vervelend afgespeeld werd.

Ik was mijn hoofd totaal kwijt. Was dat een jongelui-partij? Ik keek rond: alles was even deftig als geregeld. Van conversatie, aardigheden, lagchen of schertsen hoorde men niets; als de gasten allen zestig in plaats van twintig jaren oud waren geweest, hadden zij niet ernstiger kunnen wezen.

Met uitzondering echter van één tafeltje. Daaraan zat een neef van Champignon, een student uit Leiden, en een meisje, een dominé's dochter uit eene kleine stad in Noord-Holland. Er was geen einde aan het lagchen en de vrolijkheid aan die tafel. De student gooide de geheele partij in de war. Hij zat tegenover een jongen beursman, met deftige jabot en manchettes en hemelhooge boordjes, wiens wit, kleurloos haar stijf opgeborsteld was op zijn voorhoofd, en wiens lichtgrijze oogen door vergulde wimpers beschaduwde waren. De dame tegenover dezen heer, zag er lief uit; maar was zeer gemaakt en sprak gebroken Hollandsch, met ontelbare Fransche uitroepingen vermengd.

Mama Champignon wierp verontwaardigde blikken op den student en de dominé's dochter, die lachten en praatten zonder einde. De beursman keek in den beginne ontsteld naar den student; hij waagde geen woord tusschenbeide te brengen, en na eenige vergeefsche pogingen om zijne deftigheid te bewaren, gaf hij het op en zat achter op zijn stoel te schudden van lagchen over de aardige invallen van den student. Wat de Amsterdamsche dame betreft, eer een half uurtje voorbij was, sprak zij even vlug Hollandsch als zij te voren Fransch geradbraakt had. Het was klaarblijkelijk de eenige tafel, waar men zich amuseerde. Ik maakte mevrouw Champignon er op opmerkzaam.

»Het is verschrikkelijk!» zeide zij. »Zulke luidruchtigheid, — zoo vele aardigheden! Maar gij moet het niet kwalijk nemen van zoo een student en een landmeisje!»

Ik was weder zooals de Duitschers zeggen: «*enttäuscht*.» Het was klaarblijkelijk niet fatsoenlijk zich te amuseren, en het was vooral ongepast, al was men nog zoo jong, vrolijk te wezen in de groote wereld.

Aldus sleepten zich onze partijtjes voort tot laat in den avond. Eindelijk waagde het een »charmant jongmensch,» zooals mevrouw Champignon hem fluisterend noemde, haar te vragen, of «de freule welligt niet over te halen zou zijn, eenige bliken van haar heerlijk talent in de muziek te geven?»

Men begrijpt, hoe vurig ik zijn verzoek ondersteunde;

want er is niets, waarop ik meer verzot ben, dan op muziek. Men scheidde dus, tot blijkbaar verdriet van eenige zeer deftige jongelieden, met spelen uit, en wij omgaven allen, van verder of digter bij, de piano.

Het was bepaald, dat die avond mij vele teleurstellingen zou opleveren. De dochter «des huizes» zong een bravouraria in het Italiaansch, waarvan zij noch de muziek, noch de woorden, met uitzondering van *„il mio cor,”* (dat zoo wat om de tien maten weerkwam), begreep.

Iedereen was echter verrukt, en de freule zong daarna een *duo* met haar broeder, ook Italiaansch, waarin beide hun best deden elkander te overschreeuwen. Ik begon mij te vervelen. Een paar anderen onder de gasten traden nu op; zij zongen ook allerlei prulstukken van allerlei prulmuziek, bestaande voornamelijk uit trillers en roulades, die allemaal, zooals ik mij verbeeldde, ontzettend vele noten en zeer weinig muziek bevatten.

De student weigerde te zingen: hij kende alleen eenige Duitsche liederen, zeide hij, die door hunne eenvoudigheid zeer afvallen moesten na de muziekstukken, welke men reeds gehoord had. Eindelijk echter liet hij zich overhalen om de domine's dochter in een Duitsch duo te accompagneren, dat zij beiden kenden.

Niemand vond het noodig er naar te luisteren; aan de knechts werd een teeken gegeven, om onder het gezang de ververschingen te presenteren; de gasten gingen hier of daar zitten praten en eten; de beide zangers zongen voor zich zelve en voor mij, en toen het duo gedaan was, ontdekten wij, dat wij zoo wat alleen nog bij de piano gebleven waren.

Na de ververschingen hervatte men weder het spel, met dezelfde deftigheid: dit duurde tot laat in den nacht.

De gasten werden niet slechts met elke minuut ouder, maar het kwam mij zelfs voor, alsof zij met iedere minuut tien jaren verouderden.

Eindelijk gingen wij weg, en toen ik te huis kwam, gaf ik de plegtige belofte aan tante, dat ik nooit weder in

Amsterdam op eene jongelui-partij wilde gaan, als die niet ten minste voor de helft uit vrolijke oude lui zamengesteld was, of uit studenten en landmeisjes; want dat, hoe streeklend het ook zij te zien, dat onze tijd met zulke reuzenschreden vooruit gaat, dat zelfs de jeugd afgeschaft is, zulks toch nog vrij ergerlijk is te aanschouwen voor een ouden man, zoo als

uw dienstwillige dienaar
SMITS.

XXIII.

EENIGE NEDERLANDSCHE UNCLE TOMS.

I.

(Tot Inleiding.)

Het is een mooi ding voor een mensch over het algemeen, en voor eene Amerikaansche vrouw in het bijzonder, een boek geschreven te hebben, waarmede de geheele beschaafde wereld, zoo te zeggen, »wegloopt." Het is vooral een mooi ding, als men in aanmerking neemt, dat zoo'n boek in het geheel geen meesterstuk is wat den vorm betreft, en dat het, integendeel, ten aanzien van de kunst, »veel te wenschen" overlaat; — want, dan komt het mij voor, dat zulk een werk als *Uncle Tom's Cabin*, als het ware, van hart tot hart geschreven moet wezen, en dat zoowel de schrijfster als het publiek eene voor beiden even eervolle gevoeligheid, of teerhartigheid aan den dag gelegd hebben. — Maar ik wilde geene recensie schrijven, hoewel ik mij bijna daartoe in staat zou gevoelen, ik wilde alle-n een gesprek mededeelen, dat ik onlangs met een vriend over dat boek heb gehad; — wie echter den titel boven dit stukje gelezen heeft, zal wel reeds, eer ik er een woord van gezegd heb, begrijpen waarop het praatje uitgeloopen is.

»Het is een mooi boek," zei ik, »een kostelijk boek

In weerwil van al zijne gebreken, gaf ik mijn pink, als ik het geschreven had, of zóó schrijven kon!”

Hij, tot wien ik sprak, en dien ik evenmin als de Egyptenaren Osiris, hardop noemen zal, keek mij aan, en de asch van zijn sigaar afstootende, zei hij tot mij, met een glimlach: »In uwe plaats zou ik mijn pink bewaren en ik zette mij neer en schreef iets over de ongelukkige, blanke »*Uncle Toms*” in Nederland!”

Toen hij, dien ik niet noemen wil, deze orakeltaal gebruikt had, nam hij den hoed, en ging eenige parasangen ver, — ik meen naar de deur; — dáár gekomen, keerde hij zich om, en voegde er bij: »Als gij dat doet met evenveel talent als mevrouw Beecher Stowe, zal het eene goede speculatie wezen; de hemel weet hoeveel stuivers per vel de milde uitgevers u daarvoor zullen aanbieden! Goeden morgen!”

Ik had hartkloppingen gekregen. Het denkbeeld van in Nederland geld en roem tegelijk te verwerven, was haast al te verleidelijk en ongelooflijk. Mijne vrouw was niet te huis om mij af te schrikken; ik nam dadelijk pen en papier en schreef eene soort van circulaire aan al de meest beroemde uitgevers in Nederland, hun »tegen een geëvenredigd honorarium” mijn nog te schrijven werk aanbiedende. Dat ik zoo'n boek schrijven kon, daaraan twijfelde ik volstrekt niet; voor geld is een oude, ervaren koopman, zoo als ik ben, tot alles in staat!

De meeste heeren uitgevers waren uiterst beleefd; het speet mij echter, dat ik genoodzaakt was hunne «roijale offertes” van de hand te wijzen.

De ééne, na mij verzekerd te hebben, dat zulk een werk hoe voortreffelijk ook geschreven, de onkosten van het drukken en van het papier niet dekken kon, bood mij de helft van de vermoedelijke winst aan, die tot de onmogelijkheden behoorde, en welke hij mij in drie termijnen afbetalen wilde.

Een tweede berekende nauwkeurig hoeveel letters op eene pagina, hoeveel pagina's op een blad, en hoeveel bladen

op een boekdeel gingen, en, na netjes uitgereken te hebben, dat er zoo en zoo veel vierkante palm letters en zoo en zooveel pond papier noodig zouden zijn, sloeg hij mij voor, dat hij die beide artikels *gratis* zou leveren, als ik daartegen den tekst, en de noten, en de voorrede enz., voor mijne rekening wilde nemen. Verder zou ik vijf en twintig »present-exemplaren» tegen boekverkoopersprijs, voor mijn deel »genieten,» — behalve den onsterfelijken roem, enz.

Een derde was bijzonder met het denkbeeld van de uitgave van een dergelijk werk ingenomen; het zou zonder twijfel eene heerlijke »speculatie» zijn. Het speet hem de fondsen niet disponibel te hebben om ze er in te steken; hij stelde mij dus voor, het boek voor mijne rekening uit te geven, waartoe hij zich zelven, in plaats van zijn geld, gaarne tot mijne beschikking stelde; en in geval ik met zijne propositie genoegen nam, verwachtte hij, om zijne voorschotten te dekken, met verzending van de copij, de som van vier honderd gulden, zich het regt voorbehoudende over het restant te disponeren drie weken na verschijning van mijn werk. Daarentegen zou hij, twee jaren na de uitgave van het boek, mij rekening en verantwoording doen. Van de opbrengst zou hij aftrekken niet meer dan 25 pCt. voor de boekverkoopers, 20 pCt. commissie, 10 pCt. voor vermoedelijk kwade posten, 5 pCt. briefporto enz, en *plus minus f* 200 voor advertentiën, en, na de onkosten van drukken, papier, innaaijen, plaatjes, verzenden enz. betaald te hebben, zou hij mij, binnen de drie maanden, voor de mij nog toekomende som, een wissel ter hand stellen, betaalbaar zes maanden na datum, op een »welbekend huis» hier ter stede.

Ik moet bekennen dat dit laatste voorstel mij zeer aannemelijk scheen; het eenige wat mij belette om »er in te treden,» — wat in het voorbijgaan gezegd, eene beleefde uitdrukking is voor »er in te loopen» — was de omstandigheid, dat ik welligt in den stipsten zin des woords, tot de onsterfelijken kon behooren, eer ik hier op aarde eenig

voordeel van mijn werk genoten had. Ik schreef dus de zeer milde en onbaatzuchtige uitgevers beleefdelijk af, en met een zucht het denkbeeld opgevend van een dik boekdeel, met »titelplaat en vignet» uit te geven, nam ik de pen op en het papier voor mij, om, zoo als gewoonlijk, mijne gedachten en uitboezemingen aan mijne lezers in verschillende kleine opstellen mede te deelen.

Het is welligt vreemd, maar het was eerst toen ik de pen in den inkt gestipt had, en de woestijn van wit papier voor mij zag liggen, dat het ongerijmde van mijn voorneemen mij in het hoofd kwam. Ik had »Nederlandsche *Uncle Toms*» met een mooie krul er onder, zoo netjes alsof ik in mijn kasboek schreef, boven op het blad geplaatst, — en ik moest nu beginnen met de pen weder neder te werpen, en ongeduldig met den voet stampende uit te roepen: »Waar drommel zijn die te vinden?»

Ik liep een half uur in diep gepeins op en neder door de kamer, ongeveer als volgt in mij zelve te monologiseren: »*Uncle Toms* in Nederland! Onmogelijk! Osiris heeft mij voor den gek gehouden! *Uncle Toms* in het vrije, vrijzinnige, gelukkige koninkrijk der Nederlanden! Slaven in een land waar men zoo veel doet voor de vernietiging der slavernij in andere werelddeelen! Onmogelijk! Zou men niet dadelijk ontelbare vereenigingen hebben, om de slaven in Nederland, even als den sterken drank, af te schaffen? — Men verbeelde zich echter de bespottelijkheid van eene »Vereeniging ter afschaffing van de slavernij in Nederland.» Het zou even ongerijmd zijn, als de oprigting eener vereeniging om de doofstommen te leeren zingen. Bah! waar vind ik mijne blanke, geketende Nederlandsche *Uncle Toms*? Het is wanhopig!»

Ik werd in dit denkbeeld versterkt door de toevallige omstandigheid, dat mijn oog juist op de drie stuivers Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden viel, die op de boekenplank lag. Ik herinnerde mij, hoe alle Nederlanders benoembaar zijn tot alle mogelijke en onmogelijke landsbedieningen: ik dacht met verrukking aan het regt van ver-

eeniging, en aan de commissie alléén voor de verzoekschriften, die steeds werkzaam is in de Tweede Kamer. — Ik zeide met trotschheid tot mij zelve, dat ik lid en vice-voorzitter was van eene kiezersvereeniging, en dat iedereen dáár alles zeggen mogt, wat hij verkoos, — zonder zelfs meester in de regten te zijn! De onschendbaarheid van eigendom, de wettelijke bepalingen voor alles, waardoor aan alle willekeur een einde gemaakt is, (of gemaakt zal worden) wat onze materiële en zedelijke welvaart betreft, schoot mij te binnen; het was ontegenzeggelijk, dat wij geene staatsburgerlijke *Uncle Toms* in Nederland hadden!

Ik kwam tot hetzelfde resultaat, zoodra ik onze theologische of geestelijke wereld beschouwde. Dáár had iedereen de vrijheid om alles te leeren, wat hij wilde. Niet alleen iedere godsdienst, maar iedere secte van ieder geloof was vertegenwoordigd, en onze wetgeving had zelfs gezorgd, dat geen mensch *iets* behoefde te gelooven, zoo hij het niet verkoos, zonder hem om die reden van eenige eeren of ambten uit te sluiten. Godsdienstige *Uncle Toms* waren er zeker in Nederland niet te vinden.

In de letterkundige wereld was dit evenmin het geval. Ik dacht aan onze geleerden, die de vrijheid hadden, niet alleen om alles te zeggen, maar ook om anderen alles te laten zeggen wat zij wilden, door middel van diepzinnige conjectures over corrupte plaatsen, die zij soms zoo vindingrijk weten te verbeteren en te interpreteren, dat de schrijvers er van, er over verbaasd liggen te vermolgen in hunne Egyptische mummiegestalten, of in Grieksche en Romeinsche grafurnen. Ik verstomde bij de opsomming, die ik in mijn geest deed, van Nederlandsche dichters, welke de vrijheid namen rijmen voor poëzie te doen doorgaan, en van proza-schrijvers, die het regt hadden om Germanismen, en vele andere — ismen, voor Hollandsch aan het publiek te debiteren, en zich soms niet ontzagen de gedachten van anderen voor hunne eigene uitvindingen te verkoopen. — Ik herinnerde mij vooral met genot onze ontelbare vertalers, die de vrijheid hadden werken uit alle mogelijke talen te

verhollandschen, zonder zelve iets hoegenaamd van eenige taal te kennen; ik zag voor mijne oogen, de vrijheid, de meest mogelijke vrijheid in alle opzichten in de letterkundige en geleerde wereld heerschen onder de mannen, en zich zelfs uitstrekken tot op hunne jeugdige zonen, dien het vrij stond, zonder zelfs iets te weten, onze hoogeschoolen te bezoeken. Letterkundige, geleerde *Uncle Toms* waren er ook niet in ons gezegend Nederland te vinden.

Toen wendden zich mijne gedachten tot onzen militairen stand. Daaronder, verbeeldde in mij in den beginne, zullen onze *Uncle Toms* te vinden zijn. Ik herdacht al hetgeen men soms vertelde van het militaire despotisme, van het blinde gehoorzamen van den soldaat, die niet denken mogt, maar alleen zijne meerderen stiptelijk volgen in al hunne bevelen; — maar daar viel mijn oog weer op onze ongelukkige Grondwet, en de bepaling, dat de militairen nu ontslagen en bevorderd en gepensionneerd worden volgens de wet, deed mij dadelijk inzien, dat ik ook hier weder misgestast had. Ik kon geen Nederlandsche *Uncle Toms* vinden; dat was duidelijk!

Zou ik mijn plan opgeven? Neen; dat ging niet; dit wilde ik volstrekt niet doen: ik nam mij voor, in elk geval eerst eene advertentie in de dagbladen te plaatsen, eene milde belooning aanbiedende aan iedereen, die mij een Nederlandschen *Uncle Tom* zou leveren, en ik had reeds de eerste woorden mijner advertentie opgeteekend, toen ik — plotseeling, even alsof iemand de gaslampen in mijne ziel opgestoken had, — een licht voor mijn geest zag schitteren, en de schimmen van eene geheele reeks echt Hollandsche *Uncle Toms* stonden voor mij te buigen en te knipoogen, en mij toe te roepen, even levendig en duidelijk, alsof zij in plaats van alleen schepselen mijner verbeelding te zijn, wezenlijk, in ligchamelijke gestalte, met mij in de huiskamer gestaan hadden.

»Ik heb het gevonden!» riep ik uit, met den Griekschen wiskunstenaar; »ik zal nu ook het bestaan en den aard der Nederlandsche *Uncle Toms* mathematisch kunnen bewijzen.

Ik zal hen één voor één, totdat zij mij, of den lezer vervelen, aan het publiek vertoonen. Ik kan er mij op verheugen op deze wijze mijn eigen roem te vestigen en mijne landslieden te stichten!"

XXIV.

EENIGE NEDERLANDSCHE UNCLE TOMS.

II.

De onderwijzer der jeugd.

Er stonden zoo vele *Uncle Toms* vóór mijn geest, dat ik waarlijk verlegen raakte, met wien ik beginnen moest.

»Mijne heeren,» zei ik, met mijne allerbeleefdste buiging, tot mijne denkbeeldige bezoekers, »mag ik zoo vrij zijn, u te zeggen dat, zoo ik eenig goed zal doen met uwe grieven en bezwaren, of karakters, aan het Nederlandsche publiek af te schilderen, ik wat orde daarbij in acht moet nemen, en waarlijk, ik zie zoo vele verschillende menschen, uit zulke uiteenloopende standen, voor mij, van welke eenigen mij persoonlijk bekend, anderen daarentegen mij geheel vreemd zijn, dat ik niet weet hoe ik het aanleggen zal, —»

»Wij zullen loten, mijnheer,» zei een lang, mager mensch, met een gezigt zoo scherp als een hakmes: »wij zullen loten: aan regt of billijkheid is heden ten dage niet meer te denken: — alleen het toeval is zoo algemeen onbillijk tegen iedereen, dat niemand in het bijzonder benadeeld kan worden, door er zich blindelings aan over te leveren!»

Zonder nu op mijn antwoord te wachten, ging deze heer

dadelijk aan de schrijftafel zitten, scheurde een blad papier in kleine stukjes, zette op elk briefje een nommer, en, ze allen te zamen in zijn hoed werpende, verzocht hij iedereen van het gezelschap een nommer te trekken.

Dit gebeurde zonder tegenspraak.

»Numero één blijft hier, bij mijnheer Smits!» zei de man met het spitse gezicht. »Wij gaan inmiddels weder tot onzen slavenarbeid; — als hij met numero één gedaan heeft, zal numero twee binnenkomen, en zoo voorts!»

Als met een tooverslag, verdween nu weder de bonte menigte, waarmede mijne kamer was opgevuld geweest, en ik bleef alleen terug met numero één.

Het was een oude, gebrekkige man, in een ouderwetschen langen overjas, die hem tot aan de hielen hing, gehuld. Hij droeg zijn versleten hoed in de hand, en trachtte, zoo diep zijn stijve ruggegraat zulks veroorloofde, te buigen. Zijn haar was grijs, zijne oogen waren zonder vuur, maar vriendelijk, zijne gelaatsuitdrukking was nederig, als zijne geheele houding, en er waren diepe rimpels en voren op zijn breed, kaal voorhoofd, door de hand der zorg gegrift. Er was mij iets bekends in zijne geheele verschijning, maar ik kon hem niet »te huis brengen,» zoo als men zegt.

»Mag ik u verzoeken, plaats te nemen,» zei ik, op een stoel wijzende bij de schrijftafel, waaraan ik was gaan zitten, met eene pen in de hand en eene deurwaarders uitdrukking op mijn gezicht, ten einde proces-verbaal op te maken van al hetgeen men mij vertellen zou.

»Mijnheer Smits,» hernam de oude man, op den rand van den stoel zich nederzettende en met beide handen zijn hoed tusschen de knieën vasthoudende, »als ik zoo vrij mag wezen UEd. daaraan te herinneren, wij zijn oude kennissen!»

»Ik kan mij niet herinneren,» antwoordde ik, vrij koeltjes, — »hoewel uw gezicht mij eenigszins bekend voorkomt, waar ik de eer heb gehad, —»

»De eer was aan mij!» zei de vreemdeling: »herinnert

UEd. zich niet meer den schoolmeester van het stadje B...?"

Het was mij alsof een sluier voor mijne oogen wegviel. Ja, — het was mijn oude leermeester, onder wien ik als kind, in het stadje, waar ik mijne eerste levensjaren sleet, zoo lang gestaan had.

»Wel, man!" riep ik, opspringende en hem de hand toestekende, »dat doet me nu voor honderd gulden genoeg! Hoe gaat het, oude vriend, en waar staat ge nu?"

»Met één voet in het graf," hernam de oude man, met eene dankbare buiging en een weemoedigen glimlach: — »overigens nog altijd als schoolmeester en voorzanger te B...., als mijnheer het niet kwalijk neemt!"

»Kom," zei ik, »wat gekheid, met dat kwalijk nemen, en die deftigheid! Spreek maar rond en ongegeneerd tegen mij, alsof ik nog altijd uw oude discipel ware!"

»Met mijnheers verlof," hernam de schoolmeester, »dat is niet mogelijk! De gewoonte wordt een tweede natuur, zooals in de schrijfboeken staat, en zoo UEd. mij van streek brengt, zal het mij niet mogelijk wezen, mijnheer de noodige inlichtingen te geven, waarop mijnheer toch wachtende is, ten einde de reeks zijner Nederlandsche *Uncle Toms* te openen!"

»Volg uw eigen zin maar!" zeide ik.

»Ik zie wel, dat UEd. geen lid is van de plaatselijke schoolcommissie," hernam de oude man, »anders zou UEd. nooit zóó iets tegen een schoolmeester zeggen. Maar ik zal gebruik maken van mijnheers goedheid en hem niet langer dan noodig is ophouden."

Met deze woorden legde de grijsaard bedaard zijn hoed op het karpot onder de tafel, trok zijne zwart katoenen, gestopte handschoenen zeer langzaam uit, vouwde ze zeer zorgvuldig op, streek ze glad, en legde ze in zijn hoed.

Daarop haalde hij een koperen brillenhuisje, met versleten en verschoten rood baai gevoerd, uit den zak, zette den zwaren zilveren bril met de meeste zorg op den mageren neus, nam een groot vel digtbeschreven papier van tusschen zijn vest en zijn overhemd uit, legde het vlak vóór zich

op de tafel en las mij, ongeveer als volgt, voor. Ik heb alleen zijne vele »deszelfs" »'s mans" enz. uitgelaten. en den stijl hier en daar verbeterd en verkort, en getracht het geheel iets minder vervelend te maken, dan het mij voorkwam, toen hij het mij voorlas. Wat de feiten betreft, ik heb er niets aan willen veranderen.

Zie hier dus het stuk, dat mijn oude vriend mij met eene schorre, eentoonige stem, en met veel klem op de uitgangen der woorden, vooral ter juiste onderscheiding der eerste en vierde naamvallen, voordroeg:

DE NEDERLANDSCHE *Uncle Tom* ALS SCHOOLMEESTER.

»Weet mijnheer, hoe men schoolmeester wordt in Nederland? — Ja, — door het verkrijgen van rangen en admissiën, en door het afleggen van vergelijkende examina. Goed! Weet mijnheer wat dit alles kost? — Weinig, zeer weinig! Niets meer dan eenige guldens, elken keer als men voor de provinciale schoolcommissie komt, en verder de geringe opoffering van zijne jeugd en levensvreugde.

»Als de menschen tegen mij zeggen: »Wel, wat ziet gij er goed uit; gij zijt niet oud geworden en gij ziet er net uit als voor dertig jaren! dan hebben zij gelijk, mijnheer, want ik ben niet oud geworden, omdat ik nooit jong ben geweest. Hoor eens, mijnheer, of de jeugd, die ik doorleefd heb, en die de jeugd is van zoo velen mijner geachte collega's, eigenlijk eene jeugd genoemd mag worden. Ik werd te B. . . . geboren. Mijn vader was schoolmeester, en ik werd bestemd tot zijn opvolger. Toen ik zelf pas op school kwam, werd ik reeds door de overige kinderen voor een »schoolvosje" uitgescholden, en als een aartsvijand mijns gelijken beschouwd. Ik was eenzaam onder de menigte, een dorre stam onder de bloeiende bloemen. Dat beseftte ik toen niet, mijnheer. Wel neen! Ik was eerzuchtig, — of liever heerszuchtig. Het kwam mij welligt vreemd voor, dat *ik* niet was als de overige kinderen, en dat de overige kinderen een afkeer van mij hadden, zonder

dat ik hun eenige aanleiding daartoe gegeven had; maar ik werkte vlijtig, om mij voor de aanstaande examina voor te bereiden. Ik verlangde mij te onderscheiden, en het vermaken van pennen verving alle andere vermaken in de vrije uren, die mij overbleven. Die waren echter niet talrijk. Daar was de morgenschool en de middagschool en de avondschoon, en ik gaf reeds privaattles in het schrijven (heel in stilte, voor een dubbeltje de les), eer ik den vierden rang behaald had, en 's zondags trapte ik mede orgel in de kerk, terwijl mijn vader speelde.

»Als ik mijne privaattlessen ging geven, droeg ik een hoed en ik trok een langen jas aan, en zette mijn gezigt in de plooi, om deftig en indrukwekkend te zijn bij de kinderen van den rijken koopman, die mij beschermde.

»Bij hem in huis echter, lachte mij de vader zelf uit, als hij mij in den gang ontmoette, en de kinderen lachten mij uit onder de les, en de meiden en knechts, wiën mijn katoenen parapluï diep verachtelijk voorkwam, lachten mij ook uit.

»Als er een examentijd gekomen was, had ik nog meer uit te staan. De heeren van de provinciale schoolcommissie waren zeer voorname personaadjes; zulke voorname heeren zelfs, dat zij zich geschaamd zouden hebben, iets van het onderwijs te weten of te verstaan. Toen ik den derden rang behaalde, werd er zeer gelagchen over mijne pedanterie en den stijven stijl, welken ik schreef. Men gaf mij den raad, dat ik mij oefenen moest, en zelf goed onderwijs genieten, eer ik anderen iets trachtte te leeren. Niemand echter kon mij zeggen, waar of hoe ik onderwijs zou krijgen zonder geld, en hoe ik leven kon, zonder van den vroegen morgen tot den laten avond voor den kost te werken.

»Ik waagde het ook den president der commissie op deze kleinigheden opmerkzaam te maken. »Je moet je maar oefenen,» zeide hij, »vlijtig oefenen!»

»Mijnheer, zoo gingen mijne jongelingsjaren heen. Als ik van de schoolkamer kwam, gaf ik privaattles, — zelfs in de nieuwe talen, Fransch, Hoogduitsch en Engelsch, voor

iedere van welke talen, die ik mij zelve, mijnheer, geheel alleen geleerd had, ik ook de »toelating» kreeg! Ik had ook spoedig in ons stadje meer te doen dan ik waarnemen kon; maar ook meer uit te staan, dan ik beschrijven kan. De rijke koopman, van wien ik gesproken heb, behield mij onder zijne bescherming. Hij bewees mij vele weldaden, die mij ellendig maakten. Want zijne weldaden geleken op de harde hagelsteenen, welke in plaats van de verkwikkelijke regendroppels, uit de veelbelovende wolk nederstorten. Hij gaf mij, bij voorbeeld, een dik boek met koopmansrekeningen er in, en de belofte van lessen in dat vak aan zijne kinderen, zoodra ik het zelf had leeren verstaan. Ik moest Italiaansch boekhouden beoefenen, met hetzelfde doel; en drie deelen koopmansbrieven, Engelsch, Fransch en Hoogduitsch bestuderen, ten einde zijne kinderen den briefstijl te leeren.

Terwijl dus jonge lieden van mijn leeftijd zich tusschenbeide met het een of ander tijdverdrijf vermaakten, zat ik in het verlaten schoollokaal te werken, — voor mij zelve. — Ik kende elken kras op het zwarte bord, elke inktvlak op de kaarten, elke snede in de banken, van buiten; ik werd lang en mager en bleek en zwak genoeg, om voor de militie afgekeurd te worden; — dat was een groot geluk voor mijne ouders!

»Ik treurde niet om eene levensvreugde, die ik nooit gekend had; ik zocht niet meer naar uitspanningen, welke mij vreemd waren. Mijn geest was even goed in de plooi gekomen, als mijn gelaat, en als ik niet druk zat pennen te vermaken, of taalregels of tijdrekenkundige tafels van buiten te leeren, verveelde ik mij.

Zoodoende werd ik tweeëntwintig jaren oud. Toen deed ik, mijnheer, mijn examen voor den tweeden rang, en ik begon naar alle vacant staande plaatsen, die in de »Bijdragen» opgesomd waren, te solliciteren. Op bijna al mijne sollicitatiën volgde weder een vergelijkend examen; — maar het gelukte mij niet. Nu eens vernam ik, dat reeds vóór het examen de keuze bepaald was op iemand

anders; — dan weder had ik voldaan, maar een ander werd voorgedragen, die er steviger uitzag dan ik; dan weder moest er een protégé van den schoolopziener benoemd worden; en soms ook kwam ik in het geheel niet „in aanmerking,” — dat is, ik werd met geene vergeefsche hoop gevleid, wat mij eindelijk als de meest gewenschte uitslag mijner examina voorkwam.

„Eindelijk stierf mijn waardige vader, en na een tijdlang geslingerd te zijn, en de school, ik weet niet meer hoe lang, »tijdelijk waargenomen” te hebben, werd ik door Zijne Excellentie den heer minister benoemd tot hoofdonderwijzer in mijne geboorteplaats.

»Ik had het toppunt mijner ambitie bereikt; ik was toen zesentwintig jaar oud. Sedert dien tijd, ben ik altijd op dezelfde ontzettende hoogte gebleven.

»Ik werd geïnspecteerd door inspecteurs uit den Haag; ik werd bestierd door de plaatselijke schoolcommissie, ik werd »nagegaan” door den schoolopziener; ik werd nagedreden door de ouders.

»Men heeft mijne vacaties ingekort; mijne schoolboeken veranderd; mijn school-reglement herzien; mijn traktement beknibbeld; mijne kennis uitgelagchen; over mijn tijd, over mijn leven, over mijne inkomsten beschikt! Men heeft mij eerst belagchelijk gemaakt bij de kinderen, en ze dan aan mijne zorgen toevertrouwd; men heeft zelfs den prijs mijner privaattlessen verminderd, wegens de concurrentie van een mijner ondermeesters, en omdat in deze dure tijden, in alles, behalve in zaken van weelde, iets uitgezuinigd moet worden.

»Nu begint men mij reeds oud en versleten te vinden, Ik ben den menschen tot last en ergernis. Zij dulden mij echter verder in mijne betrekking, omdat zij mij niet »lozen” kunnen, — en hebben mij haast tot de overtuiging gebracht, dat het eene misdaad is, dat ik langer leef en het traktementje nog geniet, waarvoor ik mijn geheele leven als een echte, blanke, Nederlandsche slaaf gewerkt heb!”

De oude man eindigde en vouwde het papier op.

»Maar,” zei ik, »hebt gij in uwe geheele loopbaan, geene

aanmoediging, geene eerbewijzen ontvangen, om uwe verdiensten te beloonen?"

»Ja, mijnheer,» hernam *Uncle Tom*: »de schoolopziener heeft, toen ik mijn vijftigjarigen dienstdtijd vierde, een schoon rapport over mij ingeleverd aan het ministerie, en ik heb van den minister eenige boekdeelen »ter verdere aanmoediging» ontvangen; ook heeft men mij tot secretaris van het Nut gemaakt, en —»

»En wat hebt gij overgelegd voor, — voor uw ouden dag?» vroeg ik.

»Niets, mijnheer! Daartoe ben ik nooit in de gelegenheid geweest. Ik heb niets over, dan eene vrouw en elf kinderen.»

»En hoeveel pensioen krijgt gij?» vroeg ik verder.

»In het geheel niets, mijnheer,» zei de oude man, »maar als ik nog leef tot de nieuwe wet op het onderwijs in werking komt, zal ik welligt iets krijgen.»

»Misschien,» zei ik.

„Misschien,» herhaalde de oude man met eene buiging de kamer verlatende.

»Wij willen het hopen!» riep ik hem in den gang achterna.

„Als het u belieft, mijnheer!» was het antwoord, terwijl hij de huisdeur zachtjes achter zich toe trok.

XXV.

NEDERLANDSCHE UNCLE TOMS.

III.

Een »Uncle Tom Neêrlandais.»

Ik had nauwelijks den schoolmeester uitgelaten, en weder plaats genomen in den grooten stoel op mijne kamer, toen Nederlandsche *Uncle Tom* no. II zich aanmeldde, en een visiteboekje uit zijn roszak halende, mij dien conventionnelen vertegenwoordiger van een beschaafd mensch, een langwerpig vierkant stuk bordpapier, in de hand gaf en zich daarop in den hoek van de sofa nederwierp, en de beenen regt voor zich uitstekende en de armen over de borstkruisende, op zijn gemak scheen te willen wachten, totdat ik het gesprek aanknoopte.

De naam op het kaartje was mij onbekend; daaronder echter stond, keurig net, en met een gothisch lettertje gelithographiëerd:

UNCLE TOM NEÊRLANDAIS,

en daaruit nam ik aanleiding tot mijn bezoeker te zeggen:

»Tot mijn leedwezen zie ik dus in u een van die ongelukkige, —»

»Mijnheer Smits,» zei de slaaf, op zijn gouden horlogie kijkende, »het is al laat; met uw verlof dus, zullen we dadelijk tot de zaak komen, en als ik een sigaar mag opsteken, zal ik u hetgeen ik te vertellen heb, zoo kort mogelijk voordragen; — als gij dit weder zooveel mogelijk verkort, zal het ten minste door lengte uwen lezers niet vervelen.»

Ik boog dadelijk en presenteerde een sigaar uit het vaasje op tafel aan *Uncle Tom*, die echter met de verklaring, dat hij altijd zijn eigene sigaren rookte, welke hij door een Amsterdamschen jood regtstreeks uit de Havanna kreeg, zijn sigarenkoker te voorschijn haalde, en zoodra de rookwolken begonnen te walmen, ongeveer als volgt, begon:

«Mijnheer Smits, ik ben tot mijn ongeluk iemand van zeer goede afkomst.»

»Wat belooft?» riep ik uit. »Ik zelf ben van een zeer oude familie: mijn overgrootvader was de eerste Smits in Nederland, die getrouwd was met eene jufvrouw Muller, die eene kleindochter was van Janssen, en ik heb nooit het nadeel, —»

Uncle Tom blies eene rookwolk door zijne beide neusgaten en zeide bedaard: »Mijnheer Smits, ik ben, zoo als ik gezegd heb, tot mijn ongeluk, iemand van zeer goede afkomst; — om welke reden ik dit gezegd heb, zal strakjes blijken; mag ik u verzoeken zoolang geduld te hebben?»

Ik antwoordde met eene stomme buiging, en *Uncle Tom* ging voort: »Mijne familie komt uit Gelderland en mijne moeder was van hoogen adel. Mijn vader was van zulke oud patricische afkomst, dat hij weigerde om zich tot Jonkheer, Ridder of zelfs Baron te laten maken.» —

»Dat was zeer wijs van hem,» riep ik onwillekeurig uit.

»Omdat hij er veel te trotsch toe was,» voegde *Uncle Tom* de schouders ophalende, er bij.

»Dat verandert de zaak,» zei ik.

Uncle Tom hervatte: »Wij leefden buiten, op een oud

landgoed, en mijn vader was de type van een *gentilhomme campagnard*."

»Zeer respectabel!" zei ik, met het hoofd knikkende, »zeer respectabel!"

»Dat wil zeggen," vervolgde *Uncle Tom*, »hij deed niets dan jagen en visschen, en s'avonds met den een of anderen buurman *whist* spelen."

»Ik heb mij weder eenigzins vergist," merkte ik op, en al weder ging *Uncle Tom* voort: »Mijn vader was zeer gelukkig met mijne moeder; hij heeft mij dikwijls gezegd, dat zij slechts twee gebreken had: het ééne, dat zij geen vermogen bezat; het tweede, dat zij hem vijftien kinderen schonk. Hij was echter te wel opgevoed, om haar dit te wijten, en hij uitte alleen zijn verdriet over de ellendige, stiefmoederlijke wijze, waarop de *natuur*, zoo als hij verkoos te zeggen, ons bedeed had. Want hoewel wij allen aan ziel en lichaam gezond, en doorgaans niet dommer waren dan onze burens, beschouwde mijn vader het alseene groote verongelijking, dat wij niet ieder een vermogen mede gekregen hadden, geëvenredigd aan onze geboorte. »Het zal hun zwaar vallen, hun fatsoen op te houden, zoo als ik altijd gedaan heb," zei soms mijn vader, als hij van het whistafeltje opstond. »En als een van mijne kinderen zijn fatsoen niet ophoudt, zal ik hem — onterven," wilde hij er bij voegen; maar daar hij nooit blufte, begreep hij het ongerijmde van dat woord in zijne omstandigheden, en liet gewoonlijk den volzin onafgemaakt, omdat zijne verbeelding niet rijk genoeg was, om hem met eene andere gepaste uitdrukking te voorzien.

»Mijn vader begreep, dat de fatsoenlijkste en tevens de goedkoopste wijze om zijne kinderen op te voeden, zou zijn om een gouverneur te nemen voor zijne zonen en eene gouvernante voor zijne dochters. Ik zal van mijne broeders en zusters nu niet spreken; maar van mij zelven kan ik gerust verklaren, dat ik op mijn dertiende jaar de eerste grondbeginselen van de gronden van een half dozijn talen, — behalve mijne moedertaal, — kende; en bovendien het

paardrijden en het jagen, in de perfectie. Het werd toen tijd om eene carrière voor mij te zoeken. Deze zaak kostte mijn vader veel hoofdbrekens. Menigmaal, na het middageten, als wij nog gezellig aan tafel zaten, tobde mijn vader er zwaar over. Het leger werd afgekeurd, als geene vooruitzichten opleverende; — de studie, behalve van deregten, met het oog op eene diplomatieke loopbaan, wat echter te kostbaar was, om er aan te denken, was naauwelijks fatsoenlijk. Ik had geen lust om ontvanger van het een of ander te worden, en mijn vader gaf mij gelijk. Aan den handel was voor iemand van mijne afkomst niet te denken en het postkantoor was toen nog niet fatsoenlijk geworden. Het was zeer moeilijk, en mijn arme vader zuchtte zwaar, stak zijn sigaar op, en kon soms wel een half uur lang zijne geheele aandacht op de whistkaarten niet vestigen.

»Eindelijk echter kwam er een lichtstraal. Een neef van een aangetrouwden oom van eene nicht mijner moeder, werd minister, en hoewel wij hem persoonlijk niet kenden, had hij de beleefdheid op den eerstvolgenden koningsverjaardag aan mijn vader het kruisje van den Nederlandschen Leeuw te zenden, iets dat mijn vader als eene verschuldigde hulde aan zijne afkomst en positie beschouwde, waarom hij ook dadelijk naar den Haag ging om zijn neef te bezoeken, en om iets voor mij te vragen. Het verzoek van mijn vader werd zonder eenig bezwaar toegestaan. Ik werd bij een ministerie geplaatst, en hoewel het inkomen, aan mijne betrekking verbonden, zeer klein was, en geen bestaan opleverde, was de geheele zaak, zoo als mijn vader zeide, »zeer gewenscht,» — en als ik „mijn fatsoen maar wist op te houden,» zou ik wel verder komen.”

»Het werk, dat ik op het ministerie te verrigten had, was zeer naar mijn zin. Ik moest er dagelijks van tien tot vier ure wezen; mijn hoed op den kapstok hangen, zeer vele missives toelakken, en soms zelfs een paar overschrijven; de couranten lezen, als ik verkoos, en overigens met mijn pen achter het oor; — ik begreep nu waartoe de ambte-

naren van het ministerie ooren noodig hadden, — en mijn pennemes in de hand, aan mijne nagels werken, tot onze chef weg was, en wij zonder gevaar er uitloopen konden.

»Te dezen tijd was het, mijnheer Smits, dat mijne rampen begonnen. Met het sober inkomen, dat ik uit 'slands kas trok, met het jaarlijksche geschenk van mijn peetoom, en met zulke geringe ondersteuning als mijne moeder mij toezond, had ik met de grootste zuinigheid en veel overleg zeer goed in mijne dagelijksche behoeften kunnen voorzien; maar er was één post op mijn budget, welken ik niet durfde uit te schrappen, hoewel die al de overigen overtrof, en mijn matig jaargeld geheel en al verslond; die post luidde: »HET OPHOUDEN VAN MIJN FATSOEN.»

»Dit denkbeeld stond mij altijd als een spook voor den geest; het vervolgde mij overal, en met zijne honderd armen stak het den vinger in alles wat ik deed. Ik moest op dure kamers, op »een goeden stand" wonen, omdat mijn fatsoen niet duldde, dat ik, beter en goedkooper, in een minder gedeelte van de stad mijne leden huisvestte. Ik moest om dezelfde reden, lid worden van societeiten, waar ik mij verveelde, en partijen frequenteren, waarop geen mensch zich om mij bekommerde. Ik moest aan een deftige tafel eten en wijn drinken, als ik nauwelijks bier betalen kon; ik moest, om mijn fatsoen op te houden, een nieuwen rok laten maken eer de oude versleten was, en meer geld aan *glacé* handschoenen, dan aan wezenlijke behoeften uitgeven.

»Het was ook niet alleen ten aanzien van materiele zaken, dat ik weldra, — vooral kort na nieuwjaar, — mijn fatsoen begon te verwenschen, maar ook tot andere en gewigtiger dingen strekten zich de martelingen uit, welke ik daardoor ondervond, en de domheden (om een zacht woord te gebruiken), waartoe ik gedreven werd.

Ongeveer terzelfder tijd als ik, was de zoon van den predikant in ons dorp, in de hofstad, als leerling bij een boekverkooper geplaatst. Den jongen had ik als kind gekend: wij hadden dagelijks, tot hij op de Latijnsche school ging, zamen gespeeld en na dien tijd, als hij met de vacan-

tie te huis was, bezocht hij ons druk. Zoodra ik dus in den Haag kwam, zocht hij mij op. Hij was mij ook in den beginne van grooten dienst. Hij wees mij overal den weg, en hielp mij de lange avonden doorbrengen, toen ik nog geen fatsoenlijke kennissen had. Het was een uitmuntende jongeling, en hij voorzag door zijn onvermoeid werk reeds geheel en al in zijne eigene behoeften. Hij was ook eerzuchtig, en hoopte reeds in het volgende jaar genoeg te verdienen om zijne kleine zuster naar eene Fransche school te zenden; hij was verstandig, braaf, eerlijk en kundig; in alle opzigten, zoo niet mijn meerdere, zeker niet minder dan ik; alleen in één opzicht moest hij voor mij onderdoen. Mijn „fatsoen” was zoodanig geschokt door den omgang met een jongen uit zijn stand, die den geheelen dag achter de toonbank stond, en mijne collega's en vrienden keken hem zoodanig uit de hoogte aan, als zij hem ooit bij mij ontmoeten, dat ik zelf mij over zijn gezelschap begon te schamen, en daar hij dit spoedig merkte en te trotsch was om het te verdragen, kostte mij „het ophouden van mijn fatsoen” weldra een der beste vrienden, die ik ooit gehad heb.

„Op deze wijze vergingen eenige jaren; men raakt aan alles gewend, en als ik mij in den beginne soms wel vroeg, of al de zwaarigheden en kwellingen, welke ik doorstaan moest, ten einde fatsoenlijk te blijven, wel volstrekt noodzakelijk waren tot mijn geluk op deze wereld, en niet naideelig voor het heil mijner ziel, was ik toch weldra in staat deze vragen, zoo niet te beantwoorden, toch gemakkelijk te ontwijken, en mij, mijnheer Smits, hoe vreemd het ook klinke, zelfs aan laagheden te gewennen, om „mijn fatsoen” op te houden. Dus liep ik soms wel een straatje om, ten einde niet voorbij mijn kleermaker te komen; ik vleide en paaide mijn schuldeischers met beloften van betalingen, welke ik volstrekt geen vooruitzicht had te kunnen doen; ik ver-speelde het geld voor de eene rekening, in de hoop van wat er bij te winnen, om ook een tweeden schuldeischer tot zwijgen te brengen. Ik verloor mijne eigene achtting hoe langer zoo meer en na verloop van vijf jaren, toen ik

eindelijk weder bevorderd werd, had ik niets meer behouden dan mijn kostbare »fatsoen" en niets verworven, dan het ontzag mijner makkers, die eenstemmig verklaarden, dat er geen »fatsoenlijker vent" aan het ministerie was dan ik. Soms wel, als ik mijn verhongerenden schoenmaker, of mijne gebrek lijdende waschvrouw moest wegzenden, zonder aan hunne regtmatige eischen te voldoen, begon ik te twifelen aan mijne eigene groote verdiensten, en eindelijk ook werd het hoog tijd eenigen beslissenden stap te doen, ten einde mijne rol verder te kunnen spelen.

»Ik zocht raad (hulp verwachtte ik niet), bij mijn geachten vader. De goede man roemde mij zeer, dat ik het zoolang volgehouden had, en hoewel hij de wenkbraauwen geweldig hoog ophaalde, toen hij het geheele bedrag zag, hetwelk »het ophouden van mijn fatsoen" mij gekost had, wist hij dadelijk raad te vinden.

»»Mijn goede jongen," zeide hij, »het is waar; uw weinige geld is op; nog erger, uw krediet is ook op; gij moet dus een middel vinden, om met beiden weder voorzien te worden — (die sigaren zijn heerlijk!) Maar gij hebt nog één groot kapitaal, waarover gij beschikken kunt, zoodra gij verkiest, en ik raad u aan er dadelijk gebruik van te maken."

»Ik keek mijn vader verlegen aan; ik begreep volstrekt niet wat hij wilde.

»»Gij moet maar trouwen," ging mijn vader bedaard voort. »Een fatsoenlijke jongen, zoo als gij, met uw naam en uwe vooruitzigten (gij kunt wel eens minister worden), zou geen de minste moeite hebben om eene vrouw te vinden! Het spreekt van zelf, dat ik eene vrouw met geld bedoel; iemand, die dankbaar zou wezen uw naam te dragen, en die u verder in staat zou stellen uw fatsoen op te houden! Laat het maar aan mij over; ik zal er voor zorgen! Ik zal naar Amsterdam gaan, en de eene of andere partij voor u zoeken. Laat inmiddels uwe schuldeischers weten, dat gij op het punt staat om een rijk huwelijk te doen; — zóó lang zullen zij nog geduld moeten hebben!"

»Mijnheer Smits, mijn vader ging weg, — en ik bleef met mijn fatsoen achter. Het kostte mij een harden strijd; ik was onfatsoenlijk genoeg geweest, — het was mijne eenige dwaling van dien aard, — om mij te verlieven op een meisje, dat geen geld had, en ik geloof ook, zonder verwaandheid te mogen zeggen, dat ook zij van mij hield; meer behoef ik er niet van te vertellen; — ik had de keuze tusschen »mijn fatsoen” en mijne eerlijkheid, het spreekt van zelf, dat het eerste de zege behaalde.

»Zes maanden later was ik »gelukkig” getrouwd. Iedereen benijdde mij. Mijne vorige schuldeischers buigen nu diep als zij mij maar in de verte zien aankomen; iedereen gevoelt de grootste hoogachting voor zulk een fatsoenlijk man als ik ben; — alleen mijne vrouw deelt niet de algemeene meening, en vooral hare familie verbeeldt zich, dat de eer van mijn naam te dragen, wat al te duur door haar gekocht is.

»Mijne echtgenoot zoekt dus haren troost in de groote wereld, waarin ik haar gebragt heb, en tracht, door in pracht en weelde met de rijksten te wedijveren, zich ook eene eerste plaats onder hen te verzekeren. Wat is het gevolg, mijnheer! Zij moet hare betrekkingen en vroegere vrienden, even als ik, aan haar »fatsoen” opofferen; zij moet partijen geven aan vreemden, die haar uitlagchen achter haren rug, en zij moet den toegang tot hare tafel weigeren aan een oom, die haar daarom onterven zal. Om haar »fatsoen” verder op te houden, laat zij hare kinderen aan de zorg van huurlingen over, en vertrouwt het heil harer ziel aan den modepredikant toe, hoewel zij zijne leer niet goedkeurt en zijne huisbezoeken vreest; — met één woord, zij, even als ik, heeft nu alles op het altaar opgeofferd, hetwelk ik eerst opgerigt had, en aan welks voet ik langzamerhand alles, wat mij lief en dierbaar op aarde had moeten wezen, nedergelegd heb. Onze belooning, mijnheer Smits, is, dat wij een paar der verachtelijkste, ongelukkigste *Uncle Toms* zijn in Nederland!”

»Uw geval is zeker beklagenswaardig,” zei ik, »maar toch niet algemeen, of hopeloos.”

»Het is algemeener dan ge u verbeeldt, oude heer," zei *Uncle Tom* opstaande. »Maar niet iedereen heeft het zoo ontzettend ver gebragt als ik, en menigeen, die niet bekennen wil, dat het alleen is om »zijn fatsoen op te houden," verklaart, dat hij »door omstandigheden" genoodzaakt is, ketenen op zich te nemen, die hem later doodelijk kwellen."

»Waarom werpt hij ze dan niet af?" vroeg ik beziel. »Waarom, daar hij eenmaal inziet, dat hij eene dwaasheid, of eene misdaad begaan heeft, spant hij zich niet in, om —"

»Ten eerste," hernam *Uncle Tom*, naar de deur gaande, »omdat de gewoonte tot eene tweede natuur wordt, en ten tweede, mijnheer Smits, omdat een goed geweten iets heel moois mag wezen, maar men toch tot het laatste toe zijn »fatsoen moet ophouden!" Goeden avond!"

XXVI.

NEDERLANDSCHE UNCLE TOMS.

IV.

Een heel onbeleeftde Uncle Tom.

»Mijnheer Smits,” zei de binnenkomende *Uncle Tom*, een vrolijk uitzierende, welvarende man, van middelbaren leeftijd, met eene opgeruimde stem en een lagchenden blik, »ik kom om u een goeden raad te geven; — ik zou er mede uitscheiden!” en met deze woordenging *Uncle Tom* voor het vuur staan, en met uitgespreide beenen en de handen achter op den rug, keek hij mij bedaard aan.

»Waarmede moest ik uitscheiden?” vroeg ik verrast.

»Met uwe *Uncle Toms!*” hernam bedaard de vreemde. »Het gaat niet! Ge kunt het niet volhouden; volgens de laatste volkstelling zijn er drie millioen driemaal honderd zestig en ettelijke duizend en honderd menschen in Nederland. Wilt ge die allemaal beschrijven? En al wildet en kondet gij dit doen, wie zou zulk een werk willen uitgeven, of welk leesgezelschap, — en men schrijft en drukt toch alleen voor leesgezelschappen — zou het willen koopen?”

»Mijnheer,» hernam ik bedaard en met waardigheid, »gij vergeet, dat in het land, hetwelk onze roemrijke voorouders aan de baren, — —»

»En zoo voorts,» — viel mij de vreemde in de rede.

»Toch nog de meest onbepaalde vrijheid heerscht,» ging ik gemelijk voort: »Er zijn, Goddank, weinige slaven meer in Nederland, en die het zijn, dragen de ketenen of der maatschappij, of die welke zij zelve, in hunne onnoozelheid, op zich geladen hebben.»

»Het laatste gedeelte uwer stelling is onbetwistbaar,» hernam de vreemde met een goedkeurend knikje; »het eerste gedeelte is onhoudbaar. Weinige slaven in Nederland! Er zijn er ten minste even veel als er bewoners zijn; — meer niet, dit stem ik toe; maar ook geen één minder!»

»Mijnheer,» riep ik driftig, »dat is te veel! Dat wordt persoonlijk, ik, voor mij, ben ten minste vrij man, en wie mij onder de slaven, van welken aard ook, rangschikken wil, — die, —»

»Ik zou mij maar niet driftig maken,» zei de vreemdeling; »dat is volstrekt niet een vrij man waardig; het is ook niet echt Nederlandsch; wij zijn de bedaardste *Uncle Toms* ter wereld, — vooral moest een rijke Amsterdamsche makelaar zich niet kwaad maken over eene kleinigheid!»

»Makelaar hier, makelaar daar!» riep ik uit. »Het is een hondenbaantje! — dat doe ik voor den kost; daaraan wil ik niet herinnerd worden: als ik mijn kantoor gesloten heb, ben ik Smits, ben ik mensch, en wil van dat ellendige handelsleven niets meer weten.»

»Wel, mijn hemel!» riep *Uncle Tom* verrast uit; »vindt ge den handel zulk eene nare kostwinning? Heere! Dat zou ik nooit gedacht hebben! Waarom zijt gij niet militair geworden?»

»Militair?» vroeg ik verbaasd, en in het denkbeeld, dat *Uncle Tom* bepaaldelijk gek was. »Militair? Ik, een echte Amsterdammer! Van vader op zoon! Ik de vertegenwoordiger eener firma, die, sedert ik weet niet hoe lang, een

onbeperkt vertrouwen op de beurs geniet, — ik militair! Dank je wel. 't Is me wat liefs!"

»Het is maar omdat gij zulk een hekel hebt aan den handel," zei zich verontschuldigende *Uncle Tom*.

»Dat is waar," zeide ik: »zoolang ik mij herinneren kan, heb ik een afkeer gehad van het kantoorwerk en het kantoorleven; het heeft me nooit voldaan. Ik heb nooit gebrek aan een bestaan gehad. Ik heb het uit dat oogpunt niet leeren waardeeren; het laat het hart leeg en het brein vooral ongebruikt; het is een machinaal, zieldoendend leven!"

»Heere, wat klinkt dat vreemd!" riep *Uncle Tom*; »ik voor mijn part heb altijd gewenscht koopman te worden."

»Wat is dan mijnheers beroep?" vroeg ik.

»Ik ben, helaas, kunstenaar!" hernam *Uncle Tom*, met een diepen zucht, terwijl al de vrolijkheid van zijn gezicht en uit zijne stem verdween.

»Kunstenaar?" riep ik uit. »Mijnheer, geef me de hand! Dat is het ware! Dat is het echte, dat is het eenige voor den mensch, die gevoelt, dat het zijn plicht en zijne roeping is, om zijne broeders te volmaken en beschaven en om —"

»Zelf daarbij van honger te sterven," hernam bedaard *Uncle Tom*.

»Kom," zei ik, »zoo erg is het niet! Als ik mijne keuze had mogen volgen, dan zou ik zeker kunstenaar zijn geworden."

»En waarom mogt gij uwe roeping niet volgen?" vroeg de kunstenaar met een spotachtigen lach.

»Ja," zei ik in gepeins, »dat is al een lang verhaal. De omstandigheden dragen er de schuld van. Ik was de oudste zoon van mijn vader; het kantoor had al zoo lang bestaan; mijn broeder, die thans in tabak doet, was zeer zwak; mijn vader moest een opvolger hebben. En hoewel ik er geen lust toe had, werd ik, zoodra ik groot genoeg was om boordjes en een ronden hoed te dragen, op het kantoor gedaan. Ik zal de eerste jaren, welke ik daar sleet, niet ligt vergeten. De natuur had mij aanleg

geschonken voor de muziek, voor het teekenen, zelfs, — naar ik mij verbeeldde, voor het schrijven; — de eenige muziek echter, welke mijn vader wist te waardeeren, was het klinken van het goud in zijn geldkist; hij leerde mij wissels in plaats van neuzen teekenen, en zag liever, dat ik letters met mooie krullen in het kasboek, dan een roman in drie deelen, of een punt dicht schreef. Met de kunsten en dergelijke erbarmelijkheden, zooals hij ze noemde had mijn vader niets op, en de kunstenaars verachtte hij diep. Al de noten van Mozart en Weber bij elkander waren geen ééne banknoot waard, zeide hij, en de eenige teekenaar, voor wien hij den hoed afnam, was een directeur van de Nederlandsche Bank. Mijn vader werd ook hoe langer hoe rijker, en ik zijn opvolger werd als een benijdenswaardig jong mensch beschouwd. Dat zou ook het geval geweest zijn, als ik mij niet diep ellendig gevoeld had. Mijn vader echter zeide mij dagelijks, dat ik spoedig de dwaze neigingen zou overwinnen, welke ik van de natuur gekregen had, en dat als mijn verstand meer ontwikkeld was, ik al de heerlijkheid van mijne positie zou inzien. Op mijn verstand werd dus onophoudelijk gewerkt; ik werd ingewijd in al de moeilijkste takken van het koopmansrekenen, en de deuren van den tempel van Mercurius werden wijd open gezet om den nieuweling te ontvangen. Wat hart en gevoel aangaat, dit zijn twee artikels, die niet op de beurs bekend zijn."

»Evenmin als in de kunstenaarswereld," zei de vreemde. »Als men dáár niet slaafs de mode volgt, — als men van de kunst wil leven, — begaat men een langzamen zelfmoord."

»Het is een langzame zelfmoord, indien men als rijk man, nog makelaar blijft," zei ik.

»Het is razernij voor een arme om kunstenaar te worden, hernam mijn gast.

»Waarom zijt gij het dan gebleven?" vroeg ik.

»Waarom blijft gij koopman?" vroeg hij.

»Toen ik mijn eigen meester werd, was het te laat om te veranderen," zei ik.

»Daar ik geen kapitaal had, kon ik nooit koopman worden,» zei hij.

»Arme *Uncle Tom!*» zuchtten wij beiden, elkander met medelijden aanziende.

Er volgde een oogenblik van stilte. Ik was er bepaald »ingelooopen,» zoo als men zegt. Ik was half knorrig, half verwonderd, dat ik mij zoo had laten foppen; ik zweeg uit verlegenheid en keek voor mij.

Een schaterende lach van mijn collega deed mij weldra opzien.

»Had ik niet gelijk?» vroeg hij.

»Ik moet bekennen,» zei ik, »dat in zekere opzigten gij mij vastgezet hebt, doch, —»

»Mijn waarde heer Smits,» viel mij *Uncle Tom* weder in de rede, »laat uwe bekentenis volledig en zonder eenig voorbehoud zijn. Ge behoeft er u volstrekt niet over te schamen! Ten minste niet, zoo ge u niet voor beter houdt dan uwe bureu.»

»O, in 't geheel niet!» antwoordde ik.

»Vergun me u dan de zaak met een enkel woord uit te leggen,» hervatte *Uncle Tom*: »Zie, de volmaaktste gelijkheid, in weerwil der despoten, heerscht onder de menschen. Zij zijn allen, de eene zus, de andere zoo, aan dezelfde gebreken, aan dezelfde rampen blootgesteld; het zijn allemaal *Uncle Toms* op de eene of andere wijze; en hoe zij het ook zoeken voor zich zelve en anderen te verbloemen, blijft het toch waar, dat zij allemaal de ketenen der slavernij op de eene of andere wijze dragen. Daar is uw vriend, de rijke kapitalist, aan den overkant van de gracht; hij rolt in geld en goed; alles wat zijn hart begeert, kan hij zich verschaffen, en toch een ongelukkiger mensch ken ik niet, een grooteren, dommeren *Uncle Tom* weet ik niet te vinden; hij is onbeschaafder dan de domste Neger, die zijn Fetisch aanbidt: want hij aanbidt niets dan zich zelve, en de afgod, dien hij in zich zelve aanbidt, is zijne maag! Hebt ge ooit zijn woede gezien als de visch te gaar; of de aardappels koud

op tafel komen? Hebt gij hem den dag na een diner of 's avonds vóór een souper ontmoet, hetzij lijdende aan de gevolgen van eene overladene maag, of zich aftobbende om een onnatuurlijken eetlust op te wekken? Hebt ge ooit een meer walgelijken *Uncle Tom* gezien? En toch is hij niet erger in zijne soort dan honderd anderen, die in plaats van de maag, een anderen afgod hebben, welken zij dagelijks, van den vroegen morgen tot den laten avond, aanbidden. Kent gij geene duizende *Uncle Toms* in uw stand, die alleen leven om hunne beurzen te vullen? Zijn er niet weder even zoo vele anderen, die onder eene ziekelijke eer- of heerschezucht wegwijnen, die hun ketenen oplegt, welke zij nooit afschudden kunnen? Loopen er niet anderen, van den vroegsten leeftijd tot hun laatsten snik, de een of andere schim achterna, welks wezenlijkheid zij nooit bereiken kunnen? Er zijn goede, edele menschen ook bij; maar *Uncle Toms* blijven het toch: — uw schoolmeester was een echte type van den goeden, ongelukkigen slaaf; uw fatsoenlijke vriend, van den slaaf zijner vooroordeelen en zijner eigene gebreken; maar *Uncle Toms* blijven het toch, en de eenige vraag is, hoe men zijne ketenen, of zijn kruis het best en edelst zal dragen; — als gij dit aan uwe medemenschen kunt leeren, zal uw geschrijf wel baten, — anders niet."

»Vriend," zei ik opstaande, »ge hebt gelijk! Ik schei er mede uit! De wijze hoe men zijne ketenen hier op aarde dragen moet, staat in het beste der boeken beschreven; — ik heb niets meer te zeggen!"

»Nog één woord maar," zei *Uncle Tom*, den hoed opzettende; »gij zijt begonnen met eene belooning te willen uitschrijven voor hem, die u een *Uncle Tom* leverde. Keer het blaadje om, en schrijf nu eene groote premie uit voor hem, die u iemand aanwijst, die noch door den invloed der maatschappij, onder welke wij leven, noch door zijne eigene vooroordeelen of gebreken, op de eene of andere wijze, een *Uncle Tom* is en blijft! *En nu vaarwel!*"